

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**İNGİLTERE’NİN AMERİKA’DA UYGULADIĞI
SÖMÜRGE SİYASETİ (1620-1774)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YÖNETEN
Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK**

**HAZIRLAYAN
Meryem DOĞAN**

ELAZIĞ-2007

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

İNGİLTERE’NİN AMERİKA’DA UYGULADIĞI
SÖMÜRGE SİYASETİ
(1620-1774)

Yüksek Lisans Tezi

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK
Danışman

Üye

Üye

Üye

Bu tezin kabulü, Sosyal Bilimler Enstitü Yönetim Kurulu’nun / / 2007 tarih ve ..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İNGİLTERE’NİN AMERİKA’DA UYGULADIĞI SÖMÜRGE SİYASETİ
(1620-1774)

MERYEM DOĞAN

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
Elazığ – 2007, Sayfa: VII +122

Avrupa’da coğrafya bilgisinin, tekniğin, ticaretin gelişmesinden sonra Avrupalılar Eski Dünya haritasını değiştiren keşiflerde bulunmuşlardır. Bunların en önemlisi, Cristopher Columbus tarafından 1492’de Avrupalıların Yeni Dünya adını verdikleri Amerika kıtası’nın keşfedilmesidir.

Sözkonusu dönemde Avrupa’da var olan siyasi baskılar, dinsel hoşgörüsüzlük, yoksulluk, daha zengin olma tutkusu, maceralı yaşam isteği Amerika’ya bir göç akını başlatmıştır. 16. yüzyılda İspanyol ve Portekizlilerin açtığı bu yoldan diğer Avrupalı uluslar da Amerika’ya göçmeye başladı.

Avrupalı uluslar dönemin iktisat teoremi merkantalizme göre dış politikasını oluşturmuştu. Avrupa ülkeleri özellikle İngiltere bu doktrinle birlikte artan hammadde ihtiyacı ve değerli maden yatakları açısından Yeni Dünya’nın potansiyel bir yer olduğu düşüncesiyle bu topraklarda koloncilik faaliyetlerine hız kattı.

İngiltere’de kıtanın kuzey kesimine yerleşerek koloniler kurdu ve Amerika’daki topraklarını genişletti. 18. yüzyıl ortalarında, bu kolonilerin sayısı 13’e yükseldi. 1756-1763 yılları arasında İngiltere’nin Yedi Yıl Savaşları’ndan sonra mali durumunu iyileştirmek amacıyla kolonilerde yeni vergiler uygulaması, Amerika’daki kolonilerin tepkisiyle karşılaştı. 4 Temmuz 1776 ‘da "Bağımsızlık Bildirisi" kabul edilerek 13 koloninin İngiltere’den koptuğu açıklanıyor, bağımsızlık ilan ediliyordu. Kolonilerin İngilizlere açtığı savaş aslında sömürgecilik hareketlerine başkaldırı niteliğindedir. İnsan Hakları Beyannamesi ilan edilerek demokratik bir rejim kurulmuş ve Avrupa’ya örnek olmuştur. Bununla birlikte 13 İngiliz kolonisi bugün Avrupa’ya karşı denge unsuru olan Amerika Birleşik Devletleri’ni oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Koloni, Kolonileşme, İngiltere, Amerika

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE COLONIAL POLICY OF ENGLAND ON AMERICA (1620-1774)

MERYEM DOĞAN

**FIRAT UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF HISTORY
Elazığ – 2007, Page: VII +122**

Europeans has discoveries that brings forth great changes at the map of Old World after the developments at geography, tehcnology, and trade in Europe. The most important one is the discovery of America which was named as New World by Cristopher Colombus in 1492.

During the time, political persecution, religional intolerance, wish for more richness and adventurous life resulted in migration to America. The way opened by Spanish and Portuguese in 16th century followed by all European States and they also started to migrate to America.

European States followed a foreign policy that based on merchantalism theory. Europeans, especially England colonized New World as soon as possible thinking need for raw material and valuable mine.

England colonized North of the continent and expanded its territories. In the mid of 18th century, there were thirteen colonies here. England taxed colonies to cover expenses of the Seven Years War between 1756-1763 but colonies reacted against it. The “Declaration of Independency” has accepted by colonies on 4 July 1776 and so declared that thirteen colonies separated from England. This was a kind of revolt against colonization. Universal Declaration of Human Rights adopted and thus more democratic regime has been established. In addition to these, thirteen colonies constituted United States of America that is now balance of power opposing Europe.

Key Words: Colony, Colonialism, England, America

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖNSÖZ	V
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

14. VE 15. YÜZYILLARDA AVRUPA

I. ORTAÇAĞ AVRUPASI ...	5
1. İnanç Ekseninde Eski Dünya Bilgisi	5
2. Teknoloji İhtilali	8
II. COĞRAFİ KEŞİFLER	11
1. Kaşifleri ve Keşifleri ile Portekiz	13
2. İspanyolların Keşifleri	14
3. Diğer Avrupa Ülkeleri ve Keşifleri	15
4. Yeni Bir Dünya: Amerika	15

II. BÖLÜM

FETİH VE SÖMÜRGEÇİLİK

I. İSPANYOL SÖMÜRGELERİ	22
II. PORTEKİZLİLERİN SÖMÜRGE ALANLARI	30
III. DİĞER DEVLETLERİN SÖMÜRGEÇİLİĞİ	33
IV. BİR SÖMÜRGE İMPARATORLUĞU: İNGİLTERE	35
1. Amerika'ya İlk Yerleşimler	35
2. Kolonileşme veya Kolonicilik Fikri.....	37
3. İngiliz Kolonileri	41
1. Kuzey(New England) Koloniler	41
3.1.1. Massachusetss	41
3.1.2. Rhode Island	46
3.1.3. Connecticut	50
3.1.4. New Hampshire	53
2. Orta Koloniler	55
3.2.1. Pennsylvania	55
3.2.2. New Jersey	57
3.2.3. New York	60
3.2.4. Delaware	62
3. Güney Koloniler	63
3.3.1. Virginia	63
3.3.2. North Carolina	76

3.3. South Carolina	81
3.3.4. Georgia	83
3.3.5. Maryland	84
V. İNGİLİZ KOLONİLERİNDE SOSYAL VE EKONOMİK YAPI	87

III. BÖLÜM AMERİKA'NIN KURULUŞU

I. 18. YÜZYILDA AVRUPA'DA VERASET SAVAŞLARI	89
II. KOLONİLERDE UYANIŞ VE BAĞIMSIZLIK SAVAŞI	91

IV. BÖLÜM İNGİLİZ SÖMÜRGE SİYASETİ

I. İNGİLTERE TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ	97
II. KOLONİLEŞME POLİTİKASI VE ARAÇLARI	99
1. Kolonileşme Araçları	99
1.1. Ticari Ortaklıklar: Kumpanyalar (Companies)	99
2. Kolonileşme Politikası	101
SONUÇ	109
KAYNAKLAR	111
EKLER	115
Haritalar	116
ÖZGEÇMİŞ	122

KISALTMALAR

a.g.e.	:	Adı geçen eser
c.	:	Cilt
s.	:	Sayfa
yy.	:	Yüz yıl
Yay.	:	Yayın

ÖNSÖZ

Sömürgecilik, yabancı bir toprağın işgali, toprağın işlenmesi, oraya göçmenlerin yerleşmesi anlamına gelmektedir. Sömürge (koloni) terimi böyle tanımlandığında çok eski dönemlere Yunan ve Roma tarihlerine kadar sömürgecilik tarihi uzanır. Yani Avrupa sömürgeciliğinden önce eski Yunan ve Roma koloniciliği oluşmuştur. Batı tarihinde sömürgeleştirme hareketleri denizaşırı hareketler olarak yorumlanmış denizin meydana getirdiği uzaklık sınır kullanılarak sömürgecilik ve toprak genişlemesi iki ayrı ifade olarak kullanılmıştır. Böylece klasik Batı tarihçiliği sömürgeciliği Büyük keşiflerle başlatmaktadır. Dolayısıyla sömürgecilik hareketleri 15. yüzyılın sonlarındaki Portekiz ve İspanya ile başlayan küresel deniz keşiflerinin bir ürünüdür. Avrupalıların denizaşırı Asya'ya yeni bir yol arayışları Amerika'nın keşfiyle birlikte bu hareketlerinin amaç ve doğasını sömürgeciliğe doğru kaydırmıştır.

Uygarlık tarihinde Avrupalı beyazların Hindistan'da ve Amerika'da yerliler ve kendilerinden farklı yeni efendileri arasındaki iletişim; insan icadı sömürgeciliğin dini, kültürel, sosyal, siyasi, etnik, biyolojik, ekolojik ve ekonomik boyutlarını örneklemektedir. İnsanlığın karşı karşıya olduğu büyük sorun sömürgeciliğin 5 kıtada tablosunu görmek mümkündür. Ancak; haritacılıkta olduğu gibi her ölçeğin, üstünlükleri ve eksiklikleri kendine göre bir ayrıntı yükü vardır. Tarihi ölçekte ise gereğinden çok bilgi vermek bütünü görmeyi güçleştirecek, eksik bilgi vermeye gerçeğe uygunluktan uzak olacaktır. Bu tez ile İngiltere'nin 1620 – 1774 tarihleri arasında Eski Dünya'nın Yeni Dünya olarak tabir ettiği Amerika Kıtası'nda kurduğu, bağımsızlıklarını ilan ederek bugünün Amerika Birleşik Devletleri'ni kuran 13 koloni ele alınmış, İngiltere'nin Amerika'da uyguladığı sömürgecilik siyasetinin silueti gözler önüne konulmaya çalışılmıştır. Böylece 17. ve 18. yy. sömürgeciliğinin en çarpıcı olanı anlatılmıştır.

Bugün Dünya üzerinde emperyalist gücünü uluslararası platforma dayatan ve teknolojinin zirvesinde yer alan Amerika'nın öteki yüzü bu çalışmada sunulmaktadır. Keşiflerle gün yüzüne çıkan, Avrupalıların sömürdüğü ve yerli halkının sürülüp katledildiği Amerika'nın öyküsü anlatılmaktadır. 12 Ekim 1492; Cristopher Columbus'un karayı görüşü ile Amerika ve diğer kolonileştirilen bölgelerde sömürgeci anlayışın başlangıcının tarihi olmuştur. Keşifler Çağı ile odak noktası haline gelen Amerika; diğer Avrupa ülkeleri gibi İngiltere içinde sermaye birikimi ve güç kaynağıydı. Aynı zamanda iç siyasetinde meydana gelen problemlere çözüm aracı

olmuştur. İngiltere’de dini ve ekonomik bağlamda yük ve problem teşkil eden gruplar tarafından Amerika alternatif yaşam alanı olarak görülmüştür. Bu durum Hollanda, Fransa ve İsviçre gibi diğer Avrupa Ülkelerinden olan göçmenler içinde aynıydı.

Amerika Birleşik Devletleri’nin kuruluşu ile sonuçlanan Bağımsızlık Savaşı kolonilerin bağımsızlık başkaldırısı niteliğinde değildir. Aslında bu isyan 13 koloninin “sömürgeciliğe tepkisi” olarak doğmuştur.

Elinizdeki çalışma, Amerika’da İngiliz yayılcılığını ve sömürgeciliğini izah etmeyi amaçlamaktadır. İngiltere kontrolünde 13 Amerikan kolonisi; büyük çoğunlukla Batılı kaynaklardan tarihsel verilere ve daha ziyade tetkik eserlere dayanılarak, siyasi ve toplum bilim bulgularından faydalanılarak akademik disiplin içerisinde anlatılmaya çalışılmıştır. Keşiflerden önce Avrupa, keşfedilen yerlerde Avrupalılar, İngiltere’nin Amerika kıtasındaki varlığı, kolonileri ve İngiltere Kraliyeti’nin siyasi çizgisi bu çalışmada değinilen noktalardır.

1620-1774 tarihi sürecinde ticaretin gelişmesi, hristiyanlaştırma, sömürgeleştirme, halkların köleleştirilmesi gibi biçimsel olarak öznesi İngiltere nesnesi Amerika olan değişik evreler gözlemlenmiştir.

Bu tezin araştırma ve yazım sürecinde bilgisine başvurduğum ve fikirsel, maddi-manevi desteklerini aldığım ve beni doğru istikamette yönlendiren kişilere teşekkürü bir borç bilirim.

Yardımlarındaki nezaket, eleştirilerindeki hassasiyet ve kayıtsız şartsız desteği nedeni ile danışmanlığımı yürüten kıymetli hocam Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK’e minnettarım.

Bu çalışmayla; Tarih ilmiyle ilk yakın teması kurmuş olmaktan ve tarihçinin mutfağında güzel bir tecrübe edinmiş olmaktan gurur ve mutluluk duymaktayım.

ELAZIĞ-2007

GİRİŞ

Keşifler Çağı ile Eski Dünya'nın haritasında yerini alan ve ona yeni bir dinamik kazandıran Amerika, Avrupa Ülkeleri'nin yeni yayılma alanını teşkil etmekteydi. Buradaki beyazların hristiyanlaştırma, sömürgecilik, köleleştirme hareketlerinin ekonomik, sosyal ve dini temellerini kendi ülkelerinde aramak gereklidir. Bu bağlamda Amerika'daki Avrupalı hareketini anlayabilmek ve doğru tespitlerde bulunabilmek açısından söz konusu dönem itibariyle ülkeleri ele almayı ve Avrupa tarihine ait bazı noktalara kısaca değinmeyi faydalı bulmaktayım.

Başlangıçta bütün Hristiyanlar bir tek merkeze yani Vatikan'a bağlıydılar. Ancak Bizans Kilisesi'yle Vatikan arasında zamanla ayrılıklar çıktı ve 1054 tarihinde Hristiyanlar ikiye ayrıldılar. Vatikan'a (Papa'ya) bağlı olanlara ve büyük çoğunluğu oluşturanlara "Katolik" ler adı verilirken İstanbul Kilisesi'ne (Patrik'e) bağlı olanlara ise "Ortodoks" lar adı verilmiştir. Ancak 16. yüzyıla gelindiğinde Katolik Mezhebi kendi içerisinde tekrar parçalanmaya ve yeni mezhepler doğmaya başladı. Avrupa'daki bu gelişmeye "Reform" adı verilir.

Haçlı Seferleriyle ilk kez prestij kaybına yaranan Katolik Kilisesi, Coğrafi Keşifler ve özellikle de Rönesans hareketleri ile büyük darbeler yemiştir. Pek çok düşünür Luther, Melankton ve Röklen gibi Rönesans ile gelişen bilimsel düşünce karşısında kilise öğretilerinin yanlışlıklarını görerek kiliseyi eleştirmeye başladılar.

Katolik Kilisesi ve din adamları bu dönemde asıl vazifelerini unutarak siyasî ve ekonomik güç peşine düşmüştü. Özellikle devlet yönetiminde gizli hükümdar gibiydiler. Ayrıca halkı sömüren kilise, çok geniş toprakların ve büyük servetlerin sahibi olmuştu. Papa, kendisini Hz. İsa'nın vekili olarak görüyor, insanların günahlarını çıkartıyor ve karşılığında Endüljans adı verilen günahlardan arınma belgesi veriyordu. Bu durumun aydın din adamlarını kızdırmasına rağmen karşı çıkanlar kilise tarafından derhal aforoz (dinden çıkarma) cezasına çarptırılıyorlardı. Eskiden İncil yalnızca Lâtince yazılır ve bunu yalnızca din adamları anlarılardı. Ancak matbaanın icadıyla birlikte İncil'in değişik dillere de çevrilmesi ve maliyetinin ucuzlaması halkın da İncil'i alıp okumasına neden olmuştur. İncil'in aslını okuyan halk, İncil'de yazanlar ile din adamlarının uyguladıkları arasında büyük farklar olduğunu gördüler. Bu durum, halkın kiliseye olan güvenini temelden sarsmıştır.

Reform hareketini ilk başlatan kişi, bir din adamı olan Martin Luther olmuştur. Luther, kilise uygulamalarına karşı gelerek, 1517 tarihinde Almanya'nın Wittenberg

şehri kilisenin kapısına astığı 95 maddelik bildiri ile başta endülüjans satışı olmak üzere kilisenin uygulamalarına karşı çıktı. Luther, "Tanrı ile kul arasına kimse giremez. Tanrı, kullarının günahlarını ancak kendisi bağışlar." diyordu. Papa'nın 1519 yılında Luther'i afroz etmesine rağmen fikirleri kısa sürede yayıldı. Luthercilerle başa çıkmayacağını anlayan Şarlken, 1529'da Diyet Meclisi'ni toplayarak, Luther Mezhebi'nin nerelerde yayılmış ise ancak oralarda varlığını devam ettirmesine, ancak başka yerlere yayılmamasına karar verdi. Şarlken'in bu kararını beş Alman prensi ve on dört şehir protesto etti. Bu nedenle Luther'e taraftar olan Hristiyanlara "Protestan" denilmiştir.

Bu durum üzerine Protestanlarla Şarlken arasında 25 yıl sürecek bir savaş başlamıştır. 1555'de Ousburg Antlaşması (Peace of Augsburg) ile Protestan Mezhebi ve kilisesi Almanya'da resmen kabul edilmiş ve Protestanlar özgürlüklerini elde etmişlerdir.

Protestanlık hareketi Almanya dışındaki diğer Avrupa ülkelerinde de yayılmıştır. Fransa, Hollanda, İsviçre ve İskoçya'da Kalvenizm, İngiltere'de ise Anglikanizm mezhepleri ortaya çıkmıştır. Özellikle Fransa'da Protestanlık Almanya'dakine benzer bir biçimde yayılmıştır. Fransa kralının yayınladığı Nant Fermanı ile Kalvenizm, 1598'de Fransa'da resmen tanınmıştır. İngiltere'de ise Protestanlık, diğer ülkelerden farklı olarak bizzat devlet tarafından desteklenerek kabul edilmiştir. Reform hareketleri sonucunda Katolik mezhebi parçalanırken yeni mezhepler ortaya çıktı. Otoritesi sarsılan Kilise kendi yapısında düzeltmeler yapmaya başladı. Protestanlık oldukça yaygın kabul görünürken ilk kez laik devlet fikri ortaya çıkmıştır. Böylece Avrupa'da okullar kilisenin elinden alınarak laik bir eğitime geçildi.

15. yüzyılın sonlarıyla 16. yüzyılın ilk yarısında önce İtalya'da başlayan ve ardından Fransa, Almanya, İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinde görülen edebiyat, güzel sanatlar (resim, mimarlık, heykeltıraşlık vb.), bilim ve teknik alanında görülen gelişmelere "Rönesans" adı verilir. Matbaanın bulunması ve bu sayede yeni buluş ve düşüncelerin her tarafa kolayca yayılması, büyük Coğrafi Keşifler sayesinde Avrupa'nın zenginleşmesi ve Avrupa'da sanattan ve edebiyattan zevk alan zengin ve üstün bir sınıfın ortaya çıkması, 15. ve 16. yüzyıllarda pek çok dahî insanların yetişmesi ve bunların çalışmalarını birleştirmeleri, Orta Çağ'dan beri gelişmekte olan güzel sanatların 15. ve 16. yüzyıllarda Avrupa'da olgunlaşması etkili olmuştur.

İtalya' da başlayan Hümanizma ve Rönesans hareketleri; İtalya'nın din ve kültür merkezi oluşundan ve İtalya'nın Fransa, İspanya ve Almanya arasında paylaşılabilmesi nedeniyle kolayca Avrupa'ya yayılmıştır.

Rönesansla, Orta Çağ'ın skolastik kilise düşüncesi yıkılırken yerine serbest ve bilimsel düşünce doğdu. Hristiyanlığın sanat ve düşünce üzerindeki baskısı sona erdi. Avrupa'da bilimsel gelişmelerin önü açıldı. Bu süreç; coğrafi keşifleri, yeni kıtaların yerlerin keşfini farklı bir bakış açısıyla Dünya'nın, coğrafya bilgisinin, bilginin, zincirin bir diğer halkası olan dini bilginin inancın yeniden değerlendirilmesine ve keşfine neden olmuştur.

Yeni Çağ'ın başlarında meydana gelen Büyük Coğrafi Keşifler, ticaret yollarının değişmesine neden oldu. Hint Deniz Yolu'nun bulunmasından ve Amerika'nın keşfinden sonra Akdeniz limanları ile Baharat ve İpek Yolu eski önemini kaybederken Hint Okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazandı. Keşfedilen yerlere, özellikle Amerika'ya Avrupa'dan pek çok insan göç etti. Avrupa kültür ve uygarlığı yeni yayılma alanları buldu. Avrupalıların, keşfettikleri yerleri sömürgeleştirmesiyle Sömürgecilik Dönemi başladı. Yeni keşfedilen ülkelerde bol miktarda bulunan altın ve gümüş gibi değerli madenler Avrupa'ya getirildi.

17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa Devletleri profiline bakılacak olursa büyük değişimler gözlenmektedir. Başlıca ülkelere bakıldığında görülen tablo şöyledir.

İngiltere; 17. yüzyıl sonlarında İngiltere'de meşruti krallık kuruldu (1688). 18. yüzyıla güçlü bir şekilde giren İngiltere her alanda gelişme gösterdi. Yedi Yıl savaşları'nda Fransa'dan büyük sömürgeler elde etti. Amerika'da 13 koloni kurdular ancak bu kolonilerin 1783'de bağımsızlığını Versay Antlaşması'yla tanıdı.

Fransa; 17. yüzyılda Avrupa'nın en güçlü devleti durumuna geldi, İspanya Veraset Savaşlarında Almanya ve İngiltere ile mücadele etti. Bu savaşlar Fransa'yı olumsuz yönde etkiledi.

Almanya; Kutsal Roma-Germen adını taşıyan Almanya'da aralarında siyasi birlik olmayan yüzlerce prenslik vardı. Otuz Yıl savaşlarında Almanya yenilmiş ve ülkedeki prensliklere mezhep özgürlüğü tanıdı. 18. yüzyıl başlarında Prusya en güçlü prenslik olarak krallık haline geldi ve lider durumuna yükseldi.

Hollanda; İspanya'dan bağımsızlığını kazanan Hollanda'da krallık kuruldu. Kısa zamanda sömürgecilik hareketlerinde ilerledi ve zenginleşti.

Rusya; Rusya, 17. yüzyılın sonlarında ar 1. Petro'nun yönetimine girdi. Petro, Rusya'yı bir Avrupa devleti haline getirmeye, Karadeniz'e ve Ballık kıyılarına ulaşmaya çalıştı. İstanbul Antlaşmasıyla Karadeniz'e inen Rusya, Küçük Kaynarca'yla da Kırım'ı alarak kuvvetli bir devlet haline gelmiştir.

18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan her konuda akla öncülük tanıyan düşünce sistemi "Aydınlanma", bu düşünce sistemi ile gelen Aydınlanma ağı'nda "aklın kullanılması ile doğru bilgiye ulaşabileceği" fikri temel olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde deney ve gözlem önem kazanmış, doğa bilimlerinde büyük gelişmeler sağlanmıştır. Aydınlanma ağı'nın oluşmasında etkili olan bilim adamlarından bazıları Newton, Kopernik, Galile, Dekart, Jan Jak Russo, Mozart, Bach'dır. Bu dönemde, pek çok alanda bilimsel ve teknolojik gelişmelere öncülük edilmiştir. Avrupa'da yeni bir çığır açan Sanayi İnkılabı'na zemin oluşturmuştur.

I. BÖLÜM 14. VE 15. YÜZYILLARDA AVRUPA

I. ORTAÇAĞ AVRUPASI

1. İNANÇ EKSENİNDE ESKİ DÜNYA BİLGİSİ

Katolik kilisesinin en üst makamı Papalık kurumunun başında Papa bulunur ve bütün dini ve cismani otorite de Papa'ya aittir. Kilise; Tanrı ile insanlar arasında aracı vazifesi görmektedir. Ortaçağ Avrupa'sında Kilise ve Papalık 14.yy. ortalarına kadar hristiyan dünyasının sonsuz itimadı ile ayakta durmaktaydı. Hristiyanlar Papa'nın ve imparatorun hakimiyeti altında böylece birleşmekteydiler.

Ortaçağ'ın başlangıcı olarak gösterilen Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünüş tarihi olan M.S. 395 yılından kısa bir süre sonra M.S. 476'da Batı Roma İmparatorluğu yıkılmıştı. İmparatorluğun ortadan kalkmasına rağmen Papalık Kurumu güç kaybetmemiş aksine daha da kuvvetlenmiştir. Roma Patriği Avrupa'yı istila eden Germanler dahil olmak üzere hristiyanlık çatısı altında insanları toplamayı başarmıştı. Roma İmparatorluğu'ndan geriye kalan siyasi idare boşluğu Papa tarafından doldurulmuştu. Kendisini Hz. İsa'nın vekili olarak gören Papa, kendini Hristiyan dünyasının lideri ilan etti ve imparatorlara verilen "Pontifex Maximus"¹ yani "Roma İmparatorluğu Başrahibi" ünvanını aldı. Papa'nın kendisini Hristiyan topluluğunun başı ilan etmesinin sebepleri olarak şunları sayabiliriz:

- 1- Havari Sen Piyer'in Roma'ya gelmesi ve Roma'da, Neron tarafından şehit edildiğinin kabul edilmesi
- 2- Roma Piskoposlarının, Hz. İsa'nın vekili ve havari Piyer'in halefi sayılması
- 3- Papaların çalışmaları, Krallarla kurdukları bağlar
- 4- 8.yy. ortalarında Kilise Hükümetini kurarak dini otoritenin yanında idari bir kuvvet de kazanmaları
- 5- Şarلمان'ın kendilerine tanıdığı imparatorlara taç giydirme hakkını ellerinde silah olarak tutmaları
- 6- Kiliseleri teşkilatlandırmaları.. En küçük köylere kadar giderek halkı kiliselere bağlamaları

---

¹ Bromiley, Geoffrey W. Ph.D., **International Standard Bible Encyclopedia: K-P**, Wm. B. Eerdmans Publishing, USA, 1994, s. 409.

Papaların askeri kuvveti çok azdı ama rahipler vasıtası ile bütün Latin alemine tesir edilmesini mümkün kılan geniş bir propaganda teşkilatı vardı. M.S. 529 yılında Benela dö Nurçiya (Benoit de Nursle) adlı büyük propaganda teşkilatlarından biri oldu.

7- Müslümanların Afrika, Suriye ve İspanya'yı fethetmesi de hristiyanların müşterek bir tehlikenin karşısında birlik ve beraberlik hislerini kamçılması

8- Batının bütün Latince konuşan kiliselerinin Roma'daki psikoposu başkan etmeleri ve ona "Papa" ünvanını vermeleri

9- Papaların aforoz yetkisi papalığın kuvvetini artırmaya yaradı.

Roma Kilisesi Ortaçağ Avrupa siyasi yapısının bir neticesi olarak kısa zamanda daha kuvvetlendi. Hristiyanlık artık Papa'nın güç oyuncağı olacaktır. Haçlı seferlerinin Papalık tarafından düzenlenmesi hristiyanların Kilise'nin bir tek sözü ile bir araya gelmeleri aslında Papaların İmparatorlardan ziyade hristiyanlık dünyasını idare ettiğini göstermeye yeterlidir.

Papalar sahip oldukları yetkilerle siyasete karışmış nüfuz sahalarını artırmışlardı. Bağışlanan topraklar ve paralar Kilise'yi oldukça zenginleştirmiştir. Zamanla Rahipler din işleriyle ilgilenmemeye başladılar mesela kilise ayini yapmıyor, kimseyi evlendirmiyor ya da ölen kimseyi gömmüyorlardı, bu durum halkın dikkatini çekmiş ve Papalık kurumuna olan itimadını sarsmıştır.

Ortaçağ fikir hayatı da yine dini inanç sistemine göre temellendirilmişti. Ortaçağ'ın toplumsal ve kültürel alanında skolastik felsefe görülür. Skolastik düşünce yalnızca tek bir doğrunun ve ona bağlı tek bir doğruluk sisteminin varlığını kabul eder. Bu anlamda da skolastik felsefe yeni bir şeyler bulmak ya da düşünceler üretmek arayışında değildir, aksine zaten mevcut olanlar içerisinde skolastik felsefe uygun olanları temellendirmek ve uygun olmayanları çürütmek çabasında olmuştur. Özellikle inanca ve vahye, akıl temelli getirilen itirazlar bu şekilde aşılmaya çalışılmıştır. Nitekim Avrupa'da bilim gibi tüm dünya işleri üzerinde kilise yani Papa etkili olmuştur.

Hristiyan dünyasında; kilise bilim yerine dine çok önem vermiştir ve neredeyse her şey din adına yapılmıştır. Coğrafya bilgisi ilim dünyasının dışında oluşmaktaydı. Mesela 16. yüzyıl başlarına kadar üretilen haritalar genelde kilise kökenli olup bu haritalarda dini bilgilere göre çizilmiştir. İncil'de anlatılan insanlık tarihi ve fiziki dünyanın anlatımı ve bu kaynaklara göre şekillenmiş diğer Ortaçağ metinleri hatta mit ve fanteziler ilmi bilgilere kaynaklık etmekteydi. Diğer devletlerden yalıtılmış

Avrupalılar söz konusu dönemde her şeyi doğru yaptıklarına dair derin bir inanç içerisindeydiler.

Hristiyan âleminde Dünya haritası, sadece cenneti ve cehennemi bulunan bir Dünya'nın tasvir edildiği teorik bir şemadan ibaretti. Evrenin merkezinde ve düz olarak tasvir edilmekteydi.

Ortaçağ'da coğrafi bilgiler, eskilerin her şeyi doğru bildiği inancıyla yine yanlış inançlar üzerine kuruluydu. Coğrafi bilgileri az olan denizciler yalnız kıyı boyu seyahat ederlerdi bilinmeyen denizlere yüzyıllar süren bir antipati içerisindeydi çünkü dünyayı tepsi gibi düz zannediyorlardı ve denizlerin dünyanın bir yerinde boşluğa aktığına, uzaklaşmaları halinde bu boşluğa düşeceklerini sanırlardı. Ayrıca sıcak bölgelere gidenlerin zenci olacağı ve açık denizlerde gemileri yutan canavarların dolaştığına inanılırdı. Ortasında Kudüs'ün bulunduğu inandıkları dünyanın kuzeyi buzlarla, güneyi ise kaynar sularla kaplıydı. Batıda sonsuz bir deniz, doğuda da Kaf dağları (Kafkas dağları)'nın bulunduğu ve onun ötesinde cinlerin yaşadığına inanılırdı. Özellikle Haçlı Seferleri ve daha sonraki ilişkiler ve seyyahların gezi notlarının incelenmesi sonrasında, Avrupalıların dünya hakkındaki bilgileri artmış, boş inançlar yıkılmıştır.

İlk çağın ünlü coğrafyacısı Batlamyus'un kuramına göre Dünya evrenin merkezinde hareketsiz durmakta ve evren de Dünya'nın çevresinde dönmekteydi. Bu kuram Kutsal Kitap ve Kilise öğretisine uygun düşmesine rağmen tartışılmamaktaydı. Batlamyus'un (Ptolemy) *Geographike* (Coğrafya) adlı yapıtı geç Ortaçağ Avrupası'nın dünya kavramını şekillendiren mitler, efsaneler veya hayali hikayelere nazaran daha anlaşılır daha gelişmiş olup yaygın olarak kabul görmekte ve okunmaktaydı.² *Coğrafya* eseri özellikle Rönesans döneminde büyük ilgi görmekteydi. Batlamyus'un "*Bütün dünyayı çeviren bir tek okyanus vardır, Afrika'yı güneyden dolaşarak Hindistan'a varmak mümkündür. Dünya yuvarlaktır, o halde hep batıya doğru yol alacak bir denizci Asya'nın doğusuna varabilecek ve hareket ettiği noktaya geri dönebilecektir.*" sözleri birçok denizciye yelken açma cesareti vermiştir.³ Ancak okyanuslara açılan çoğu kaşif ve denizci bu eserdeki hataları fark ettiler. Akdeniz aşırı uzun, Seylan aşırı büyük, gemileri çivilerinden söken mıknatıslı adalardan söz etmektedir. Columbus'da batıya

---

²Grafton, Anthony, Shelford A. ve Sırası N., **Yeni Dünyalar, Eski Metinler Geleneğin Gücü ve Keşiflerin Yarattığı Şaşkınlık**, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 46 – 49.

³ <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2292/unite02.pdf> (Doğru, Halime, **Yeniçağ'da Avrupa Devletlerinin Bütün Dünya ile İlişki Kurması: Büyük Coğrafi Keşifler ve Sonuçları**, s. 35).

doğru gidildikçe Asya'ya olan mesafenin kısalığından bahseden bu kitabı başvuru eseri olarak okumuştur ve bu yanlış bilgiden yeni bir kıtanın keşfi doğmuştur. Yine de yerler ve uzaklıklarla ilgili ciddi bilgiler sunan bu kitap 16.yy. sonlarına kadar temel bilgiler için yeterli sayılmış ve kaynak olarak kullanılmıştır.

1400 ve 1600 yılları arası, bir araştırma, sorgulama ve bir keşif dönemi olmuştur. Denizaşırı yeni ticaret yolları bulunmuş ve sömürge imparatorlukları kurulmuş. Söz konusu dönemde seyahatler ve keşiflerle coğrafya bilgisinin test edilme fırsatı bulunmuş veya yeni bilgilere ulaşılmış ve Dünya haritasını bu keşifler böylece altüst etmiştir. Bu birikim bilimsel buluşlarla birlikte dünyayı kavrayış tarzını değişime uğratmıştır. 15. yüzyıldan itibaren Avrupa'da modern bilim doğmuş ve buluş, gözlem, ispat, deney ve uygulama ilerlemiştir. Avrupa buluşlar ile buluşların yaygınlaştırılmasını, kuram ile uygulamayı, düşünceler ile pratik uygulamayı birlikte gerçekleştirmeyi başarmıştır.

2. TEKNOLOJİ İHTİLALİ

Akıl ve bilimden çok uzak bir yapıda olan Ortaçağ Avrupa fikir hayatı dogmalarla katı bir hal almıştı. Haçlı ruhuyla dış dünyaya bağlanmış Avrupa Milletleri Doğu ve Orta Asya ülkelerindeki gelişmelerden yeni buluşlardan ancak çok geç haberdar olabilmişlerdir. Bunlar arasında kağıt ilk sırayı almaktadır. M.S. 1. yy da ilk Çin'de yapıldığı sanılan kağıt Asya ülkeleri tarafından çok eski çağlardan beri kullanılmaktaydı. Kağıt Çin'den Orta Asya'ya ve 8.yy. a doğru Müslümanların aracılığıyla da Yakın Doğu'ya taşınmıştır. Avrupa ise kağıdı Müslümanlardan ancak 400 yıl gibi bir süre sonra 12.yy.'dan itibaren tanıdılar.⁴

İlim ve kültürün öğrenimine ve yayılıp gelişmesinde kağıt en önemli araç olmuştur bunun en iyi örneğini Avrupa tarihinde gözlemleyebiliriz. Kağıt, Ortaçağ Avrupa'sında sanatsal ve bilimsel gelişmenin hazırlayıcı öncülerinden biridir. İlmi çalışmalar, eğitim ve öğretim her türlü yayın ve basım işlerinde ve daha pek çok yerde kağıt kullanılmaktadır. Üretiminin sonradan yaygınlaşması ile bilim, edebiyat, felsefe, müzik ve mimari alanlarda basılan eserler bollaşmıştır. Böylece daha çok eser basılmış ve daha çok okuyucu kitlesi oluşmuştur.

---

⁴ Kamil, Michael L., *Handbook of Reading Research*, c.3, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, New Jersey, 2000, s. 59.

Klasik öğrenmenin ve bilimin antik metinlerin tekrardan keşfiyle yeniden doğması ve genel anlamda Avrupa kültürünün yeniden doğuşu olarak ifade edilen Rönesans aslında kağıt ve matbaanın bulunuşu gibi teknik gelişmelerle yakından bağlantılıdır. Kağıdın kolay elde edilebilir olması ile büyük miktarlarda yazılı metinleri çoğaltılması fikri doğmuş ve bu konuda insanları düşünmeye güdülemiştir. Baskı için hareket edebilen harflerin muhtemel mucidi olan Gutenberg Almanya’da metal harflerle basım tekniğini uygulamıştır.⁵ Bu icad, 1500 yıllarında Avrupa’da 250 kadar kentte kullanılmaktaydı. Matbaanın bu hızlı gelişimi basılı malzemeye halkın büyük talebini göstermektedir. Ticari açıdan Kutsal Kitaplar’dan ve Latince metinlere ve yerel dillerdeki metinlere kitlesel talep önemli miktarlarda olmuştur.⁶

Matbaanın bulunması ile seri üretime geçilen ve artık herkesin ulaşabileceği ürün haline gelen kitap sayesinde bilgi alışverişi hızlandı ve kolaylaştı. Basılarak çoğaltılan coğrafya ve gezi kitapları içerdikleri bilgiler nedeniyle en çok aranan kitaplar haline geldi. En önemli örnek Claudius Ptolemaios (Kladius Batlamyus)’un eseri *Geographike* (Coğrafya) Yunanca’dan Latince’ye çevirilmiş, İtalyanca, Almanca basımları çok sayıda mevcut olup basım için Yunanca metin temel alınarak yeni haritalar yapılmıştır. Batlamyus’un bir diğer eseri *Cosmographia* (Kozmoğrafi) ise o dönem haritacılığında önem kazanmıştır.⁷ Matematiksel yöntemlerle harita yapma sanatını öğrencilere öğretmek üzere bu kitap kullanılmıştır ve haritaya olan talep neticesinde haritacılık 14. ve 15. yy. süresince özelleşmiş bir meslek haline gelmiştir.

Teknik alandaki yenileşmenin bir diğeri ise manyetik pusulanın icadı ile gerçekleşmiştir. Uzaklıklar ve yönler eski çağlardan beri rüzgar ve yıldızlara göre belirlenmekteydi ve denizciler konumlarını bunlara göre belirlemekteydiler. Bu çağlara ait denizcilik haritaları elde mevcut değildir ancak 13.yy. ortalarında artık haritacıların denizcilere yol göstermek üzere hizmet vermeye başladığını görmekteyiz. Herhalde 13. yy’dan itibaren Avrupa’da manyetik pusuladan bahsedilmesi ile bağlantılı olarak ölçek işaretleriyle tamamlanmış kesin denizcilik haritalarının ortaya çıkışı hızlanmıştır.⁸ Harita yapıcılığında bir de Batlamyus’un eserleri başvuru eseri olarak kullanılınca koordinat cetvellerinin nasıl düzenleneceği öğrenilmeye başlanmıştır. Böylece

---

⁵ Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, **Ortaçağ Avrupası**, c. 6, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 218.

⁶ **a.g.e.**, s. 219.

⁷ Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, **Ortaçağ Avrupası**, c. 6, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 220.

⁸ **a.g.e.**, s. 220-221.

denizciler ziyaret ettikleri yerleri gözlemlerine uygun olarak haritada göstermesini öğrenmiş ve keşiflerini haritaya dökebilmeyi başarmışlardır. Böylece gemicilerin pergeli halini alan bu gereç, artık onlara etkili bir rehber olabilecek; bilinmeyen denizlere açılmalarını ve büyük keşifler çağını açmalarını sağlayacaktı.

Pusulanın kullanılması gemicilik sanatının da ilerlemesine neden oldu. Daha önceleri kullanılan küçük çaplı "Galer" ve "Nef" adı verilen gemiler geliştirilerek okyanuslara dayanıklı, 30 metre uzunluğunda, 3 direkli 5 yelkenli ve saatte 10 kilometre hız yapabilen "Karavel" adı verilen gemiler yapılmıştır. Pusulanın kullanılması ve gemicilik sanatının ilerlemesinin en önemli sonucu 15. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşen Büyük Coğrafi Keşif Hareketleri olmuştur. Coğrafi Keşifler sonucunda dünyanın daha önceleri bilinmeyen Amerika, Antarktika, Avustralya, Afrika'nın güneyi gibi diğer yarısı da keşfedilmiştir.

Orta Çağ'ın başlarında Avrupa'da kâğıt üretilmiyordu. Yazı genellikle tahta, taş ve kil gibi levhalar üzerine yazılıyordu. Aynı dönemde Çinliler ve Türkler ipek ve pamuktan kâğıt yapmasını biliyorlardı. Ancak Avrupa'da ipek ve pamuk az bulunduğundan kâğıt yapımı çok pahalıya mal oluyordu. Daha sonraları Avrupalılar paçavra ve selülozdan kâğıt yapmayı başardılar. Bu durum kâğıt imalâtını ucuzlatmıştır.

Matbaaya benzeyen aletleri ilk olarak Çinliler ve Uygur Türkleri kullanmışlardır. Ancak bugünkü anlamda modern matbaanın ilk mucidi Alman Jan Gutenberg'dir. Jan Gutenberg antinom ile kurşunu karıştırarak yeni bir alaşım meydana getirdi ve bununla madenî harfler dökerek 1450 tarihinde matbaayı buldu. Avrupa'da matbaanın bulunması ve kâğıdın çok ucuza mal edilmesi önemli gelişmelere yol açmıştır. Ucuz ve yazılı eserlerin çoğalmasıyla bilim ve kültür hızla yayıldı. İnsanların kültür seviyelerinin artması hayata bakış açılarını olumlu yönde değiştirdi. Bu olumlu gelişmeler bir süre sonra Avrupa'da büyük fikir hareketleri olan hümanizma, Rönesans ve Reformun doğmasına yol açmıştır.

Kağıt, matbaa ve manyetik pusula gibi teknik alandaki yenilikler Ortaçağ Avrupa'sına bir ivme kazandırmıştır. Bu yenilikler bilginin hızla yayılmasında çok önemli katkılarda bulunmuş böylece Avrupa fikir hayatında radikal bir değişim başlamıştır. Geç Ortaçağ Avrupa'sının bilgi kaynağı olan mitler, efsaneler ve sahte seyyah hikayeleri artık yerini daha yaygın okunan bilimsel eserlere bırakmaya başlamaktaydı. Denizciler, Dünyanın kenarından aşağıya düşme korkusu ya da "sıcak

bölgenin” kaynayan denizlerinde kaybolan gemilere dair inanışların⁹ çılgınca olduğunu keşifleriyle kanıtlamaktaydı. Bu nokta Ortaçağ skolastik felsefesi ile ortaya çıkan öteki kıtalardan yalıtılmışlık ve bilgisizlik sona ermektedir.

II. COĞRAFI KEŞİFLER

Keşifler Çağı; 15. ve 16. yüzyıllarda birkaç maceracı denizcinin öncülüğünde denizaşırı seyahatlerle Avrupalılar tarafından yeni ticaret yollarının, okyanusların, kıtaların keşfedilmesi gibi içerisine gelişim, ilerleme ve yayılma kavramlarını almayan kısır bir ifade ile şüphesiz tanımlamaz.

Keşifler Çağı’nda coğrafi araştırmaların sürekli ilerleme gösterdiği ve coğrafya bilgisinin arttığı gözlenmektedir. 15.yüzyılın başından itibaren coğrafya alanında görülen bilimsel ve teknik gelişmeler keşiflerde yönlendirici rol almıştır. Bütün Ortaçağ boyunca, Hristiyan âleminde Dünya haritası, sadece cenneti ve cehennemi bulunan bir Dünya'nın tasvir edildiği teorik bir şemadan ibaretti. İlk çağın ünlü coğrafyacısı Claudius Ptolemaios (Kladius Batlamyus)’un eseri *Geographike* (Coğrafya) uzun yıllar boyunca birçok hata içermesine rağmen coğrafya alanında temel eser olarak kabul edilmiştir.¹⁰ Hatta keşiflere öncülük eden Columbus’un coğrafya konusunda okuduğu kitaplardan biride yine bu eserdir.¹¹ Coğrafi keşifler sonucunda, söz konusu dönemdeki öteki bilimsel devrimlerle de birleşerek tüm bir dünyayı/evreni kavrayış tarzı değişime uğramıştır. Bu kavrayış değişikliği sonucunda ve bu süreçte dünyanın düz değil yuvarlak olduğu, kendi etrafında ve güneşin etrafında döndüğü, evrenin merkezi olmadığı ortaya çıkmış, bunların sonucunda evren kavrayışı değişime uğramıştır. Kopernik devrimi denilen zihniyet değişikliğinin kaynaklarından birisinin de böylece coğrafi keşifler olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Akılcı ve kapsamlı bu yeni araştırmaların katkılarıyla Prens Henry, Dias, Da Gama, Columbus, Macellan ve Cortes gibi denizcilerin ve maceracıların girişimci ruhları ile yaptıkları denizaşırı seyahatler yalnızca Avrupa’nın ekonomik, kültürel, ticari, bilimsel ve teknolojik gelişimine etkide bulunmamış sonuçlarıyla günümüze de yansımaları olan tarihi bir keşifler dönemi açmıştır.

---

⁹ Arnold, David, **Coğrafi Keşifler Tarihi**, Yöneliş Yay. İstanbul, 2001, s. 14.

¹⁰Grafton, Anthony, Shelford A. ve Sırası N., **Yeni Dünyalar, Eski Metinler Geleneğin Gücü ve Keşiflerin Yarattığı Şaşkınlık**, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 46.

¹¹ a.g.e., s. 68.

Maceracı gezginler; Avrupa'nın kendinde olmayan ama Doğu uygarlıklarında olduğunu bildikleri zenginliklere (baharat, ipek ve diğer maddi kaynaklara) ulaşmak için yeni, kısa ve ucuz yol arayışı içerisinde Ortaçağ'ın sonlarından itibaren, "İpek Yolları"nı aradılar ve bu yollardan doğuya ulaşmaya çabaladılar. 14. yy. da Asya'ya giden deniz yolunu açma onuru ise Portekizlilere aittir. Portekizli gemici Bartelmi Diyaz'ın Ümit Burnu'nu bulmasından¹² sonra Vasko dö Gama, buradan dolaşarak Afrika'nın doğu kıyısı boyunca yukarıya doğru çıkıp Hint Okyanusu ve Hindistan'a ulaştı.¹³

Bir başka Portekizli Macellan ve Del Kano ise 16. yy. başlarında, dünyayı dolaşarak geçtiler ve bunun sonucunda dünyanın yuvarlaklığına dair kesinleştirici sonuçlara ulaşmışlardır.¹⁴ Venedikli gezgin Marko Polo (1254-1324) Asya gezilerinin anlatımlarıyla Avrupa'nın Doğu uygarlıklarını tanınmasını sağlamıştır.¹⁵ Christopher Colombusus (1451-1506), 1492'de Amerika Kıtası'na ulaştığında, gerçekte Asya'ya ulaşma arayışı içindeydi.¹⁶ Böylece yeni bir kıtanın varlığını keşfedilmişti. Avrupalılar daha önceden Dünyanın yalnızca Avrupa, Asya ve Afrika'dan (yani Eski Dünya) oluştuğunu düşünüyorlardı. 15. yüzyılın sonlarına doğru keşifler ile birlikte Avrupalılar Yeni Dünya terimini kullanmaya başladılar. Yeni Dünya, Kuzey ve Güney Amerika kıtası için kullanılan isimlerden biridir. Dünyanın pek çok yerinin keşfedilmesinde çoğu kez buna benzer ekonomik sebepler belirleyici olmuştur.

Avrupa kültürünü ve Hristiyanlık dinini yayma yönündeki girişimleri Haçlı Savaşlarıyla veya Venediklilerin ve Cenevizlilerin ticari ilişkileriyle gerçekleşmekteydi. Ancak coğrafi keşifler sonucunda Avrupa yeni kıtalara yayılma ve onların zenginlik kaynaklarını ele geçirme olanağı elde etmiştir. 1600'den sonra altın ve baharatın yerini şeker, gümüş, kahve, çay, pamuklu dokuma ve ile köle gibi Amerika ve Afrika ile yapılan yeni ticaret kolları aldı. Denizaşırı bu ticaretten Avrupa ciddi kazanç sağlamaktaydı. Bununla birlikte Avrupa düşüncesi ve kültürü, evrensel bir değer olarak bu süreçten itibaren yayılmaya ve egemen kılınmaya başlanmıştır.

---

¹² Stephens, Henry Morse, **Portugal**, T. Fisher Unwin, London, 1891, s. 165.

¹³ Chambers, Robert, **The Book of Days**, W. & R. Chambers Ltd., c. 2, London, 1832, s. 696.

¹⁴ West, David and Gaff Jackie, **Christopher Columbus. The Life of a Master Navigator and Explorer**, Rosen Publishing Group, Inc., New York, 2005, s.45.

¹⁵ Yule, Henry and Cordier Henri, **The Travels of Marco Polo: The Complete Yule-Cordier Edition**, c.1, Dover Publications, Inc., New York, 1993, s. 137.

¹⁶ Robinson Conway and Greenhow Robert, **An account of discoveries in the West until 1519: and of voyagers to and along the Atlantic coast**, Shepherd and Colin, Richmond, 1848, s.35.

16.yüzyılın başlarında Portekiz ve İspanya keşiflere öncülük etmekteyken bu yüzyılın sonlarına doğru onları İngiltere ve 17.yüzyılda da Hollanda ve Fransa takip etmiştir. Keşifler yeni bulunan bölgelerdeki veya kıtalardaki zenginliklerin Avrupa'ya taşınması yarışına dönüşerek zamanla tehlikeli bir boyut kazanmıştır. Böylelikle yeni keşfedilen Kuzey ve Güney Amerika kıtasında Avrupa sömürgeciliğinin ilk örneği görülecektir.¹⁷

1. KAŞIFLERİ VE KEŞIFLERİ İLE PORTEKİZ

Portekiz Dünya'nın keşfi için öncülük yapmış ve Keşifler Çağı'nı başlatmıştır. Kral I. João'nun oğlu Prens Henry VIII (Denizci Henry), bu çağın başlangıcında büyük rol oynamış ve keşif gezilerinin ana destekleyicisi olmuştur.¹⁸ Gemici Henry beraberinde Portekizli denizcilerle açık denizlere seferler düzenliyorlardı. Birazda merakla başlayan bu seferler Portekizli denizcileri hurafeleri yenerek cesaretlendirmişti. Güneye düzenlenen seferlerle Afrika'nın batı kıyılarına ulaşan Denizci Henry'nin esas amacı Hristiyanlığın yayılmasının öncülüğü yapmak ve İslam ülkelerini arkadan sararak sonunda onları ezmek olup¹⁹, iç bölgelerdeki altın üretim alanlarına ulaşmayı ve Kuzey Afrika'nın Müslüman tüccarlarını devreden çıkarmak ve Doğu'nun baharat ticaretine yeni bir yol eklemeyi amaçlamaktaydı.²⁰

1415 yılında bir Portekiz filusunun Kuzey Afrika'daki zengin ticaret merkezi Ciota (Ceuta)'yı ele geçirmesiyle Portekiz İmparatorluğu başlamıştır.²¹ Bunu Atlantik'teki ilk keşifler izlemiş, Azorlar ve Madeira'nın keşfiyle ilk sömürgecilik hareketleri başlamıştır. 15. yüzyıl boyunca Portekizli kâşifler, Avrupa'da çok aranan değerli baharatların ülkesi Hindistan yolunu ararken Afrika kıyıları boyunca güneye doğru seyahat ettiler ve yol boyunca ticaret noktaları kurdular. Portekizliler böylece köle ticareti ile birlikte altını da kaynağından elde ederek çok büyük kazançlar sağladılar. Sonunda 1498 yılında Vasco da Gama deniz yoluyla Hindistan'a ulaştı ve Portekiz için refah dönem başlamıştır. 1500 yılında Brezilya'ya ayak basan Pedro

---

¹⁷<http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2292/unite02.pdf> (Doğru Halime, **Yeniçağ'da Avrupa Devletlerinin Bütün Dünya İle İlişki Kurması: Büyük Coğrafi Keşifler Ve Sonuçları**, s. 11-18.)

¹⁸ Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, **Ortaçağ Avrupası**, c. 6, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 224.

¹⁹ McNeill, William H., **Dünya Tarihi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2006, s. 411.

²⁰ Arnold, David, **Coğrafi Keşifler Tarihi**, Yöneliş Yay. İstanbul, 2001, s. 47.

²¹ Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, **Ortaçağ Avrupası**, c. 6, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 222.

Álvares Cabral burayı Portekiz topraklarına kattı.²² On yıl sonra Afonso de Albuquerque, Hindistan'daki Goa'yı, Basra Körfezi'ndeki Hürmüz'ü ve günümüz Malezya'sındaki Malakka'yı işgal etti. Dolayısıyla Portekiz İmparatorluğu Hint Okyanusu ve Güney Atlantik'teki ticaret yollarının egemenliğini eline geçirmiştir.

2. İSPANYOLLARIN KEŞİFLERİ

Christopher Colombusus sürekli batıya doğru gidildiğinde doğunun zenginliklerine daha kısa mesafede ulaşacağına inanıyordu ancak ürettiği projeler Portekiz kralı tarafından kabul edilmedi. Ferdinand ve Kraliçe İzabella'nın evlilikleri ile siyasi birliğini kuran İspanya komşusu Portekiz'in deniz seferleri ile elde ettiği zenginliğe kavuşmak istiyordu. 1492'de *Santa Fe*'de krallıkla Columbus arasında bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşma ile Columbus yeni yerler keşfetmek üzere İspanya tarafından finanse edilecekti. Kraliçe İzabella bu anlaşma gereği Columbus'a amirallik rütbesi ve keşfettiği yerlerden gelecek gelirin %10 nu vererek bu topraklara kral naibi olarak atamasını yapacaktı.²³

1492'de Columbus Amerika'ya varacak olan zorlu deniz yolculuğuna başladı. Atlantik Okyanusu'nu aşarak Asya kıyılarına ulaştığını sandı. Keşif gezileri İspanya'ya beklenen zenginliği sağlayamadı. 1506 yılında Columbus Asya'ya batıdan dolaşarak ulaştığı inancıyla yeni bir kıta keşfettiğinden habersiz olarak öldü. 1505 yılında Amerigo Vespucci burasının yeni bir kıta olduğunu ilan etti ve 1507 'de kıtaya Amerika adı verildi.²⁴ İspanyollar yine batıya doğru seferler düzenlemeye devam ettiler. Kaptan Balboa Panama'dan geçip Büyük Okyanusa ulaştı.²⁵ Orta ve Güney Amerika kıtasında geniş toprak parçaları elde eden İspanya Avrupa'nın en zengin ülkesi konumuna geldi. İspanya'nın hizmetine girmiş olan Portekizli denizci Macellan ve yardımcısı Del Kano 1519'da ilk kez Dünya'nın çevresinin dolaşılacağı deniz yolculuğuna çıkmış ve başarı ile tamamlamışlardı. Bundan sonra Portekiz ve İspanya keşfettikleri yerlerde kurdukları kolonilerin zenginliklerini kendi ülkelerine taşıdılar.

---

²² Krout, John A., RICE, Arnold S., ve Haris, C.M., **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991, s. 6.

²³ Zinn, Howard, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s.8., Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 9.

²⁴ West, David and Gaff Jackie, **Christopher Columbus. The Life of a Master Navigator and Explorer**, Rosen Publishing Group, Inc., New York, 2005, s. 44.

²⁵ Krout, John A., Rice, Arnold S., ve Haris, C.M., **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991, s.6.

3. DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ VE KEŞİFLER

Portekiz ve İspanya diğer Avrupa ülkelerinin yayılmasında öncü oldular. 16. yüzyılın başında Portekiz ve İspanya, denizlerde rakipsiz sayılıyorlardı. Hollandalılar, İngilizler ve Fransızlar sınırlarının ötesindeki bu yeni topraklara ve ticari zenginliğe ulaşmayı istiyorlardı. Bu yüzyılın sonlarına doğru ve 17.yüzyılın başlarında Hollandalılar ve İngilizler kendilerini doğrudan Afrika ve Asya ticaretine bağlayan ve Amerika'nın doğal zenginliklerini ülkelere taşımalarına imkan sağlayacak yeni savaş ve ticaret gemileri dizayn etmişlerdi.

Yarıya geç başlayan İngiltere, Kraliçe Elizabeth'in hazırlattığı donanmanın İspanyolların Yenilmez Armadası'nın denizlerdeki hakimiyetine son verince okyanuslarda üstünlük sağladı. 16. yüzyılın sonlarında yeni kıtaya ayakbastılar ve buradaki yerli halkla ticareti geliştirebilmek için Virginia'da ilk kolonilerini kurdular. 1632-1655 yılları arasında İngiltere kuzeyde Labrador ve Grönland'a yerleşti. Aynı yıllarda Guyan, Bermuda, Küçük Antiller, Jamaika gibi adalara sahip oldular.

Hollandalı denizci Abel Tasman Hint Okyanusu ve Büyük Okyanusta yaptığı geziler sırasında Yeni Zelanda ve Fiji, Tonga adalarına ulaştı. Hint Okyanusu üzerindeki deniz yolları üzerinde hakimiyet kuran Hollanda 17. yüzyılın sonlarına doğru Güney Asya'da kurduğu kolonilerle ekonomik gücünü artırdı.

Kuzey Amerika kıyılarında dolaşan Giovanni Da Verrazano ve Jacques Cartier Fransız yayılcılığının öncülüğünü yapmışlardır. 1534-35 yılları süresince Jacques Cartier'in St. Lawrence boyunca yerleşme çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır.²⁶ 17. yüzyılda Fransızlar da koloni kurma yarışında başarılı oldular. Kanada'ya kadar geldiler ve Guyan'da (Quebeck) Cayenne sömürgesini kurdular.²⁷

4. YENİ BİR DÜNYA: AMERİKA

15. ve 16.yüzyıllarda kıtalararası yapılan ticaret kara ve deniz yoluyla gerçekleşmekteydi. Karayolu ile Çin, Hindistan, İran gibi doğu ülkeleri ile yapılan ticaret yolu 15.yy. sonlarına kadar Venedik hakimiyetinde olmakla beraber uzun ve tehlikeli bir yoldu. Deniz ticareti ise İtalya üzerinden Akdeniz, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu üzerinden yapılmaktaydı. Ticaret malları kuzey ve batı Avrupa ülkeleri nakille el değiştirerek veya İtalyan tacirlerin uyguladığı gümrük resmi koymak suretiyle

---

²⁶ a.g.e., s. 8.

²⁷ McNeill, William H., **Dünya Tarihi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2006, s.430.

kendilerine daha pahalıya mal olan ticaret mallarını daha ucuz elde etmek istiyorlardı. 1453’de ticaret yollarının kavşağı olan İstanbul’un Türkler tarafından fethi ile Avrupalılar doğuya yeni bir yol arayışı içerisinde girmişlerdi.

Dünya hakkında henüz pek çok şey bilinmezken doğuya yeni bir yol bulma ya da daha kısa bir yol bulma çokta kolay olmayacaktır. Batlamyus’un eserlerinden batıdan Hindistan’a olan mesafenin gerçekte olduğundan daha kısa olarak hesap eden Columbus²⁸, Hindistan’a batıdan deniz yoluyla gitmenin mümkün olduğunu düşünüyordu ve bu fikrini Portekiz kralına sunmasına rağmen destek alamadı. İspanya kral ve kraliçesi tarafından finanse edilen bu proje ile büyük bir keşifte bulunmuş olundu.

1492’de Christopher Columbus’un Hindistan’a varmak üzere üç gemi-Nina, Pinta, ve Maria- ile çıktığı deniz yolculuğu daha sonraları Avrupalıların Yeni Dünya adını verecekleri yeni bir anakaranın keşfiyle sonuçlanmıştı. Çok daha önceleri belki de bu kıta denizciler tarafından fark edilmiş olsa bile netice alınmayan bu deniz yolculukları ses getirmemiştir. Tüm dünyada kabul edildiği gibi 12 Ekim 1492’de Christopher Columbus keşfetmiştir. Ancak Columbus ilk olarak bugün Bahama adaları topluluğundan Guanahani Adası’na çıktığında burayı Hindistan toprakları sanmıştı. Bu yüzden yerli Kızılderili halka “Hintli” (indian) adını verdi²⁹ bugün bile batıda Kızılderililer için bu tabir kullanılmaktadır.

1497’de İtalyan gemici Amerigo Vespucci Amerika’ya doğru yola çıktı ve 1498’de anakaraya ayak bastığında buranın yeni bir kıta olduğunu anladı ve bu kıta hakkında pek çok yazı yazdı, özellikle iki mektubu çok benimsendi ve *Mundus Novus* (Yeni Dünya) Latince, Fransızca ve Almanca dillerinde basılmıştır. Amerigo, Güney Amerika kıyısı açıklarına varduktan sonra İtalya’ya yazdığı mektupta, keşif yaptığı kara parçalarının beklenenden çok daha geniş olduğunu, daha önce Avrupalıların anlattıkları Asya gibi bir yer olmadığını ve bu yüzden de bir Yeni Dünya, yani Avrupa’da önceden bilinmeyen bir kıta olması gerektiğini yazdı. Bu mektuplardan dolayı Avrupalı halk Amerika hakkında ilk kez bilgi sahibi oldu. *The College of Saint’* de profesör olan Martin Waldseemüller 1507 yılındaki dünya haritasında (*Cosmographie introductio*) bu

---

²⁸ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 9.

²⁹ Brown Dee, **Kalbimi Vatanıma Gömün**, E Yayınları, İstanbul, 2004, s. 19, Weight, J. B., **Amerika Birleşik Devletleri Tarihinin Ana Hatları**, Tan Matbaası, İstanbul, 1953, s. 3.

yeni kıtayı “America” (Amerika) olarak göstermiştir.³⁰ Böylece bu kıta Amerigo’nun ülkesi anlamına gelen Amerika olarak anılmaya başlandı.³¹

Avrupa devletleri başta İspanya, Portekiz, İngiltere ve Fransa olmak üzere Amerika’nın keşfi ile yakından ilgilendiler. 1500’de Portekizli Pedro Alvarez Cabral fırtına ile sürüklenerek Güney Amerika’ya çıktı. 1513’te İspanyol Vasco Nunez De Balboa Panama kanalını geçerek Büyük Okyanus’a ulaştı. Magellan 1519’da İspanya’dan Brezilya’ya doğru yola çıkmış Güney Amerika boyunca ilerleyerek kendi adıyla anılan boğazı keşfetmiştir. İlk kez dünyanın çevresi bu seyahatle dolaşmış oluyordu ve artık Amerika’nın yeni bir kıta olduğu daha iyi anlaşılıyordu.

Avrupalılar için yeni olan bu dünyada yaşayan insanlar vardı. Sonradan Avrupalılar tarafından Kızılderililer olarak anılan yerlilerin buraya ne zaman ve nasıl yerleştikleri hususunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Keşiften binlerce yıl önce Asya’yı Alaska’ya bağlayan bir kara parçası üzerinden Amerika’ya geçildiği ve buradan adalara kuzey, orta ve güney Amerika’ya yayılmış olduğu şeklinde bir görüşün olduğu bilinmekte ancak bu görüşü doğrulayan herhangi bir doküman mevcut değildir.³² Bir diğer görüş ise keşiflerden 15-20.000 yıl önce Bering Boğazı ile Asya’dan gelen göçebe avcılarının buraya yerleştiği şeklindedir.³³ Yine sayıları hususunda da muhtelif görüşler mevcuttur. 1500 yıllarında en az 2 milyon³⁴ olduğu söylendiği gibi yaklaşık 1 milyon³⁵ olarak tahmin edilmektedir. Bunların bir kısmı kuzeyde kalırken bir kısmı da güneye doğru inmiştir. Kuzeyde kalanlar bugün Eskimo olarak anılan insanlar nehir kenarlarında çiftçilik, avcılık veya balıkçılık yaparak bir tür göçebe yaşam sürüyorlardı. Yüzlerce farklı dil konuşan kabileler halinde yaşayan bu insanlar arasında sadece *the Iraquois* siyasi birlik kurmayı başarmıştı. Güney Amerika’daki Mayalar, Aztekler ve İnkalar ise büyük medeniyetler kurmuşlardır ve burada halk imparatorluklarla yönetilmekteydi.

---

³⁰ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 11.

³¹ Weight, J. B., **Amerika Birleşik Devletleri Tarihinin Ana Hatları**, Tan Matbaası, İstanbul, 1953, s. 10.

³² **a.g.e.**, s. 3.

³³ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 2.

³⁴ Krout, John A., Rice, Arnold S., ve Haris, C.M., **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991, s. 2.

³⁵ Weight, J. B., **Amerika Birleşik Devletleri Tarihinin Ana Hatları**, Tan Matbaası, İstanbul, 1953, s. 3.

“Yeni Dünyanın Eski Medeniyetleri” olarak adlandırılan bu uygarlıkları sırasıyla ele alacak olursak söz konusu çağda Asya ve Avrupa ülkeleri derecesinde bir uygarlık düzeyine ulaştıkları görülür.

MAYALAR

4. ve 10.yy. arasında Mayalar Orta Amerika'nın kuzeydoğu bölgesinde yaşamış eski bir uygarlıktır. 8. yüzyılda Orta Amerika'da matematik astronomi mimari ve sanatta hayli ilerlemiş bir medeniyet parlamaktaydı. Meksika'nın güneyi, Honduras, Guatemala, Belize'nin kuzeyinde yaşayan bu medeniyete ait tabletler kalıntılar ve anıtlar bulunmaktadır ve bunların en eskisinin M.Ö. 1000 yılından daha önce olduğu tahmin edilmektedir. Bu kalıntılar Maya uygarlığı hakkında bilgiler vermektedir.

Guatemala'nın güneybatısında Kaminaljuyu'daki 200 tepelik Mayalara ait olup en büyüğü 20 m yükseklikte piramit şeklinde bir alandır. Hücre tipinde iki mezar odası vardır. Odalardan birinin orta kısmında bulunan tahta düzlüğün üzerinde mumyalanmış hükümdarlar bulunmaktadır etrafında ise hükümdarlara arkadaşlık etmeleri düşüncesiyle olsa gerek pek çok mumyalanmış insan vardır. Bununla birlikte yeşim taşı, kemik ve kavrı türü malzemelerden yapılmış süslemeler, çömlekler mezarın etrafına konulmuştur.

Maya uygarlığına ait en eski kalıntılar çömlekler, kemik, kavrı veya yeşim taşından yapılmış aletler ve süslemelerdir. Bu süslemeler Guatemala'nın Paten bölgesindeki Uaxactun yıkıntılarında görülmektedir.³⁶

Bu tür kalıntılar ile Maya medeniyetinde hangi bitkilerin kullanıldığını en önemlisi bunlardan mısır kullanıp kullanılmadığını, saz damlı kerpiç evlerde yaşadıklarını, volkanik taşlardan kılıç ve kazmalar yapıldığını, çömlek yapımı haricinde sepet, hasır ördüklerini öğrenilmektedir.

Mayalar ilk kentlerini Yucatan yarımadasında kurmuşlardır. Honduras, Guatemala'da şehirleri bulunmaktaydı. Zamanla ormanların genişlemesiyle bu şehirler kaybolmuştur. 6. yy da Yucatan'ın kuzeyine şehirlerini terk ederek göç etmişler ve orada Mayalar en parlak devrini yaşamıştır.

Mayalar özellikle astronomi, mimarlık, matematik, heykel ve hiyeroglif yazı gibi birçok alanda ilerlemişlerdi. Tonoğlu taş binalar yapabilecek mimari bilgiye sahiptiler. Yüksek piramitlerin tepesine tapınaklar inşa ederlerdi ve bunların en yükseği Tikal

---

³⁶ Medeniyet Tarihi, Doğan Kardeş Yay., İstanbul, 1974, s. 566.

tapınağıdır.³⁷ Matematik sahasında sıfır sayısı ile birlikte sayılar ve işaretler sistemi kurulmuştur. Astronomide bir takvim hazırlayacak kadar ilerlemişlerdi. Maya takvimine göre 1 yıl 18 ay olarak kabul edilirdi. Çoğu 20 gün olmak üzere her ay aynı uzunlukta değildi. Her günün bir adı vardı.

Bir çeşit güneş dinine inanırlardı. En ulu tanrıları Kulucan ve Kuştüylü'dür. Tanrıları insan suretinde düşünürlerdi ve tanrılarına insan kurban ederlerdi. Savaş esirlerini Kulucan'a sunarlardı. İnsanın özünün mısır olduğuna inanıyorlardı hatta hayatın özünü temsil eden mısır tanrıları bile vardı. Bunda Mayaların bol bol mısır yetiştirmelerinin etkisi olabilir. Tanrılara tütsü yakma töreni düzenlenirdi.

Maya kabilesi hiyerarşik bir toplumdur. Kanun adamları da köylüler de yerlerini bilirlerdi.

Aile yaşamı ise; çoğu başta mısır olmak üzere tarımla ilgilenmektedir. Erkekler tarlalarda çalışırken, kadınlar evde yemek pişiriyorlardı. Günün sonunda tüm aile evde toplanıyor ve evin reisi küçük bir dini ayinle atalara dua ediyordu. Zamanlarını sadece tarımla geçirmiyorlar, piramitler ve tapınaklar inşaatında çalışıyorlardı. Genelde düğün törenlerine, kutlamalara, astrolojik ve takvimsel çalışmalara katılıyorlardı. Böyle zamanlarda kral kurbanlar kesiyor ve top oyunları düzenlemektedir. Yarı dini nitelikte olan bu oyuna ait kazılarda oyun araçları bulunmuştur.³⁸

Toltekler Mayaların topraklarını ele geçirmişlerdir ve sonraları kuzeyden gelen Aztekler bu medeniyetin üzerine yeni bir uygarlık kurmuşlardır. Böylece M.S. 800-900 yılları arasında Maya Uygarlığı hala tam anlaşılamayan nedenlerden çökmüş ve kabile, kentlerini terk etmek zorunda kalmıştır.³⁹

AZTEKLER

14. ve 16. yy arasında Kuzey Amerika'da Meksika dolaylarında yaşayan Amerika medeniyetidir. Mayaların soyundan Toltek ve Zapotek kültürlerinden geliyordu. Aztek toplumu boy(kabile), sop(klan), soy(aile) olmak üzere bölümlere ayrılıyordu. Başkent Tenoçtitlan'da yerleşik dört oymak halinde toplanmış yirmi soy vardı. Her soyun tanrısı, tapınakları ve toprakları ile birlikte bir özerkliğe sahiptir. Her sop, adli, siyasi, idari görevler için bir temsilci seçerek boy kuruluna gönderir ve temsilciler soylar arasında toprakları dağıtır, dört oymağın askeri kuvvetlerine birer subay seçerdi. Bu dört subay arasından yüksek kurula bir boy başkanı seçerdi. Bu

---

³⁷ a.g.e., s. 567.

³⁸ a.g.e., s. 556.

³⁹ a.g.e., s. 567.

başkanın görevi askeri nitelikteydi, dış işleri düzenlerdi. Seçilen ikinci başkan ise iç işlerle ilgilenirdi. Yüksek kurul her iki başkanı da görevlerinden alma yetkisi taşımaktaydı. Ayrıca bütün toplumu kapsayan yasaları vardı. Oldukça demokratik görünen bu siyasi yapı zamanla babadan oğula geçen bir düzen haline geldi. Toplum Soylular (çiftçiler, zanaatkarlar), tüccarlar, uşaklar, köleler olarak sınıflara ayrılmıştı. Din adamları soylular arasından seçilirlerdi. Çoğu çiftçilikle veya ticaretle uğraşmaktaydı. Çok evlilik, boşanma serbestti.

Aztekler çok tanrılı bir dine inanıyorlardı. Tanrıları tabiatın türlü güçlerini temsil etmekteydi. Bütün ilkel kavimler gibi ateşe tapmışlardır çünkü ateşte hem yaratıcı hem de yok edici bir güç görmüşlerdi. Bu dinde tanrılar birbirleriyle savaşırlardı. Birbirleriyle savaşan Ometeküt ve Omesihuatl'ın tanrıları yine birbirleriyle savaşan Tezkatlipoka ve Kuetzalkoatl'ın ise insanları yarattığına inanılırdı. Tezkatlipoka tek ayaklı olup en güçlü tanrılarındı. Sayısız tanrıları arasında Huitzilopoçtli yeryüzünün sahibi savaş, güneş tanrısıydı. Bu Tanrı inanışlarına göre acıkır, susar, düşmanlarının etini yer ve kanlarını içerdi. Kölelerden ve savaş esirlerinden kurbanlar sunarlardı ve bu törenler “Tonalpohualli” denilen özel bir dini takvime göre yapılırdı. Bundan başka Mayalardan öğrendikleri bilgilerle bir güneş takvimleri de vardı, resimli bu takvime göre her aya ait bir tanrı ve aylara özel şenlikler vardı. Azteklerde heykeltıraşlık, mimarlık oldukça gelişmiştir. Tanrılarının heykelleri yanı sıra din dışı objelerin her tür hayvanın heykelciği vardır. Aztek sanatında çiçek ve hayvan motifleri işleyebilen seramik işçiliği yine dikkat çeken bir daldır. Aztekler, Uto-Aztek dil topluluğundan Nahua dilini konuşuyorlardı. Aztek alfabesi resimlerden oluşuyordu. Farklı resimler farklı cisimleri temsil ediyordu.

Aztekleri keşfedenler İspanyollar oldu. Hernando Cortez ve ordusu başkent Tenochtitlan'a ulaştıklarında Aztek imparatoru Montezuma onları karşılamak için bekliyordu. Ancak Aztek takvimine göre bu yıl çok özel bir yıldır. İnançlarına göre Ak Tanrı'ları Quetzalcoatl geri döneceğini söyleyerek yüzlerce yıl önce denize açılıp gitmişti. Bu tanrının efsanedeki tarifleri Cortez'e çok benziyordu. Bu yüzden Aztek imparatoru, Cortez'in tanrı olduğunu düşünerek başkente girmesine izin verdi.⁴⁰ Cortez birkaç ay daha şehirde kaldıktan sonra ayrıldı. O gittikten sonra başka İspanyollar

---

⁴⁰Zinn,Howard, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s. 17, Jennings, Francis, **The Founders of America**, W.W. Norton & Company, New York, 1993, s. 138

Aztek'e saldırdılar. 1521'de Aztekler teslim olana kadar savaş yapıldı ve ülke İspanyolların eline geçti.⁴¹

İNKALAR

Güney Amerika'nın batı kesiminde Peru bölgesinde yaşayan Kızılderililere prens anlamına gelen "inkalar" denir. Hükümdarlarına "İnka" adını verdikleri için bu halk da "İnkalar" diye anılmaktadır.⁴²

13. yüzyıl ile 16.yüzyıl arasında hüküm süren bu imparatorluk kültürel ve ekonomik olarak hayli zengindi.

İnkalar tapınaklarını altın gümüş gibi değerli eşyalarla süslemişlerdi. Altın vazolar, kılıçlar, zırhlar, maskeler vs. bunların arasında sayılabilir.

Başkentleri Cuzco'daki Güneş Tapınağı İnka mimarisinin oldukça ilerlediklerini ispatlamaktadır. Ağırılığı birkaç tonu bulan taşları bir araya getirerek binalarını yaparlardı ve yaptıkları köprüler, yollar ve binalar oldukça sağlamdır. İnkalar evlerini de iri kesme taşlardan yapmışlardır.

Çiftçilikle uğraşan İnkalar çiftçilikte hayvanlardan nasıl yararlanacaklarını öğrenmişlerdi. Lama besleyen çiftçiler sadece etinden değil sütünden ve yününden de faydalanırlardı. Lamaların yününü dokumacılıkta kullanarak dokumacılıkta da ileriye gitmişlerdi. Patates yetiştiren ilk İnka çiftçileri olmuştur. Ayrıca zararlı bitkileri yenilebilecek sebze haline getirmeyi de biliyorlardı.

İnkalar yazı bilmiyorlardı ancak çok zengin bir edebiyatları vardı. "Haranek" denilen halk ozanları köylü gençleri eğitirken ve "amauta" denilen aylıklı öğretmenler ise soylu sınıfın çocuklarını geleceğe hazırlarlardı.

Müzikte de bir hayli ileriye gitmişlerdi çeşitli çalgıları vardı.

Kayıt sistemi bile geliştirmişlerdi. Yazı sistemi olmadığından yaptıkları işlerin kayıtlarını düğüm atarak "quipu" dedikleri iplerle tutmuşlardır.⁴³ Teknik olarak değişik şekilde düğümler atılır ve bunlar farklı anlamlara gelirdi mesela sarı ip "altın" anlamına gelirdi ve bu ipe atılan on düğüm ise depoda ölçü birimine göre on birime eşit altın var demektir.

Amerika'nın keşfi ile İspanyol Pizarro İnkaların ülkelerini istila etmiştir. Bütün zenginlikleri sömürülen bu imparatorluk dağılmıştır.

---

⁴¹ a.g.e., s. 135

⁴² Medeniyet Tarihi, Doğan Kardeş Yay., İstanbul, 1974, s. 561

⁴³ Luraghi, Raimondo, **Sömürgecilik Tarihi**, E yayınları, İstanbul, 2000, s. 82

II. BÖLÜM FETİH VE SÖMÜRGEÇİLİK

I. İSPANYOL SÖMÜRGEÇİLİĞİ

15. yüzyılda İspanya'da Gırnata Devleti, Argon ve Kastilya devletleri bulunuyordu. Aragon kralı II. Ferdinand (1479-1516) ile Kastilya kraliçesi I. İzabella (1474-1502) 1479 da evlenerek siyasi bir birlik kurdular. Katolik olan çift siyasi gücünü, kendileri ile aynı mezhebi paylaşmayanlara karşı kullandıkları Engizisyon Mahkemeleri ve bu mahkemelerin uygulamaya koyduğu sert kararlara dayandırdılar. Bu arada İspanya toplumsal bir krizin eşiğindedi. Yahudi ve Berberilerin İspanya'dan kovulmaları Ortaçağ'da bile görülmeyen bir dinsel bağnazlıktı. Bu toplumsal kriz aynı zamanda tarımsal bir krizin doğmasına neden oldu. Küçük tarımı ellerinde bulunduran Berberilerin kovuluşu küçük tarım işletmelerinin tasfiyesi ile sonuçlandı. Toplum içerisinde kendilerini Berberi ve Yahudi insanlardan farklı ve de üstün gören bir kesim oluştu. Bu grup küçük tarımla ilgilenmezken çalışmanın ayaktakımına bırakılması fikrindeydiler. Böylece İspanya'da mesleği olmayan işsiz bir sınıf oluşmuştu. Bu sınıftaki insanlar ya rahip ve misyonerlerden oluşan alaylara katılıyor ya da bu insanlardan Kraliyet piyade alayları oluşturuluyordu. Yine aynı şekilde bu insanlardan oluşan maceracı denizciler ve *Conquistadores*(İspanyol Fatihleri) denilen istilacıların bir araya geldiği görülmektedir. Bu son gruptaki insanlar deniz serüvenlerinde zenginlikleri tükenmek bilmeyen kilise disiplininin daha rahat bir yer hayal ederek Amerika'daki sömürgelere koşuyorlardı.

Colombus'un krallık için yaptığı keşif gezileri sonucunda istenilen baharat ve altına ulaşamamıştı belki ama İspanya'ya yeni keşfedilen kıtanın kapıları ardına kadar açılmıştı. 1492'de Colombus'un İspanya adına keşfettiği Amerika'nın pek çok bölgesi Güney Amerika başta olmak üzere Orta Amerika, Meksika, Karayiplerin bazı bölgeleri İspanya'nın egemenliği altına girmişti. Bu kıtada büyük topraklar parçalarına sahip olan İspanya Yeni Çağ Avrupası'nın en zengin ülkesi durumuna geldi.

Colombus ilk seferinde Haiti yakınlarında Santo Domingo'ya vardığında buradaki yerliler iki büyük ev Colombus'a ve yanındakilere verdiler. *La Navidad(Nobel)* olarak Colombus'un adlandırdığı bu yer ilk İspanyol yerleşimidir. Christopher Colombusus

39 mürettebatı ile burada ilk Avrupa üssü olacak bir kale inşa ettikten sonra İspanya'ya dönüş için yola çıkmıştır.⁴⁴

İkinci yolculuğunu 1493-1496 yıllarında 17 gemi ve içinde 1500 kişiyle yapan Columbus geri döndüğünde burada kurdukları koloninin yıkıldığını gördü. Santo Domingo'nun güney kıyılarında yeniden *Hispaniola* adını verdiği bir koloni kurdu. Columbus İspanya'ya dönmeden önce Küba, Jamaika, Porto Riko ya kadar yayıldı.

1498-1502 yıllarında gerçekleştirdiği üçüncü yolculuğunda Trinidad'dan güneye Güney Amerika anakarasına ulaştı. 1502-1504 yıllarındaki son seferinde iyi donatılmamış gemileriyle ise Orta Amerika kıyılarını gezdi.

İspanya bu seferlerden sonra yeni keşiflerle Karayipler, Meksika, Orta Kuzey ve Güney Amerika'ya yayılmışlardı. Hernando Cortes Meksika'yı (1519-1521) keşfederken ve Francisco Pizarro Peru'daki Kızılderilileri hakimiyet altına almıştır (1531-1534). Vasco Nunez de Balboa 1513'de Pasifik'te, Ferdinand Magellan Güney Amerika burnundan Filipinlere seyahat etmiştir.

Bir diğer İspanyol kaşif Juan de Onate (1598-1606) New Mexico'da San Gabriel yerleşkesini kurdu. 1609'da İspanyollar Santa Fe'yi kurdular.

İspanyolların ilk başta keşfedilen bu Yeni Dünya ile irtibatları kolonileşmeden ziyade keşifler yoluyla yayımacılık şeklinde seyretmiştir. İlk keşfettikleri yerlerde İspanyolların altın elde etme çılgınlığıyla hareket ettiklerini görmekteyiz dolayısıyla keşifleri istilalar izlemekteydi ve sonrasında sömürgeleştirme gözlenmektedir. Sömürgeleştirme sürecinde ise eşitsizlik, cinsel şiddet ve hristiyanlaştırarak asimile etmeyi buluyoruz.

1492 yılı Ekim ayının ilk günlerinde Karayipler denizindeki Bahama adalarından birine varan yolculuk sonrası yerliler adaya ayak basan Columbus ve mürettebatını selamlayarak karşılamışlardı. Columbus'un gemi günlüğünde ilk karşılaşma şöyle anlatılmaktadır:

“Bize...papağanlar, pamuk kozaları,mızraklar ve daha birçok şey getirip bunları cam boncuklar ve çingiraklarla değiş tokuş ettiler. Sahip oldukları her şeyi değiştirmeye hazırlar... Gelişmiş ve sağlıklı vücutları, yakışıklı yüzleri var... Silahsızlar ve silahları tanımıyorlar. Onlara bir kılıç gösterdiğimde keskin kenarından acemice tutup kendilerini kestiler. Demir kullanmıyorlar. Mızraklarını kamıştan yapıyorlar.

---

⁴⁴ Zinn Howard, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s. 9.

Bunlardan iyi köleler olabilir. Elli kişiyle bunların hepsine boyun eğdirebilir, istediklerimizi yaptırabiliriz.”

Arawaklar denilen Hint Adaları'ndaki bu insanlar Columbus'un gözlemlerini aktardığı günlük ve raporlarına doğallıkları, saflıkları, cömertlikleri, iyilikleri, misafirperverlikleri ve ilkel yaşamları ile aktarılmıştır.

Colombus'un gözlemlerini aktardığı raporlardan Hispaniola'da çok zengin altın kaynaklarının varlığına inanıldığını ve keşif grupları oluşturularak altın avına çıkıldığını görmekteyiz. Yerlilerin kullandığı altın süsleri Avrupalılarla cam boncuklar ve çingiraklar gibi değersiz eşyalarla değiş tokuş etmesi ve yerel bir kabilenin Columbus'a hediye ettiği altın maske, nehir yataklarında görülen altın parçacıkları Columbus'u İspanya'ya dönecek gemileri Krallığa iletmek üzere istedikleri kadar altınla doldurabileceklerine inandırmış ümitlendirmişti. Bundan da abartılı olarak Krallığa yazdığı raporlarla bahsetmişti.

İspanya krallığı ile anlaşma yapan Columbus, altın ve baharat karşılığında anlaşma gereği amirallik rütbesi ve keşfettiği yerlerden gelecek gelirin %10 nu alacak ve bu topraklara kral naibi (vali) olarak atamasını yapacaktı. Asya'ya ulaştığını düşünen Columbus bu toprakları ve halkını abartılı olarak anlatan raporlar Kral'a sundu. Büyük altın madenlerinden ve başka madenlerin varlığından söz etti. Böylelikle daha sonraki ikinci bir yolculuk için gemi ve tayfa tahsis edildi.

Christopher Columbus mürettebatı ile Santa Maria'nın tahtalarından *La Navidad (Nobel)* kalesini inşa ederek 39 tayfasını buraya altın bulup stoklamaları için görevlendirdi. Columbus altın ve Kızılderili erkek, kadın ve çocuk yerli tutsaklarla doldurduğu gemileri Nina ve Pinta ile İspanya'ya doğru yola koyuldu.

İspanyolların bahsedilen keşifler sonrasında yerleşme hareketlerinin ilki Santo Domingo, Hispaniola Adası'nın işgali ile başlamıştı. Columbus'un Yeni Dünya'ya yaptığı ikinci yolculukla Hispaniola'nın kuzey sahiline vardığında Amerika asıl istila ile karşı karşıya gelmişti. Hispaniola (Yeni İspanya)'ya adım atılan ilk günden 18 Nisan 1518, 1530'a kadar⁴⁵ süren İspanyolların şiddetli saldırıları neticesinde 3 milyon civarında olan nüfus yüzle ifade edilen rakamlara Bartolome de Las Casas'ın verdiği bilgiye göre 200 kişiye düşmüştür.⁴⁶

⁴⁵ Bartolome de Las Casas, **Kızılderili Katliamı**, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2005, s. 51.

⁴⁶ a.g.e., s. 17.

Hristiyanlığın götürüldüğü Yeni Dünya'daki yerlilere İspanyollar ya sebepsizce savaş açarak egemenliklerini kurmak istediler ya da kendilerine gösterilen direnişlere yine şiddetle saldırarak katliamlara giriştiler. Bu iki siyaset İspanyolların hakim olduğu bölgelerde yerli liderlerin gücünü kırmak için kullanılmıştır. Tek sebep elbette bu değildir, ceplerini altın ile doldurma telaşı ve en kısa zamanda servet sahibi olarak doğdukları yerdeki statülerinden farklı bir statüye kavuşma arzusu İspanyol askerlerin gözünü adeta döndürmüştür. Bu hırs hristiyanlık ve Kral adına yerlilerin haksız ve yersiz bir şekilde ölmelerine yol açmıştır.

Yerli halkın İspanyollara yenik düşmelerine öncelikle Avrupalıların nefesleriyle beraber getirdikleri salgın hastalıklar sebep olmuştu. Gemilerdeki sağlıklı mürettebat Columbus ile altın arayışına adaya varışlarından hemen birkaç gün sonra çıkmışlardı. Bir süre sonra hem yerlilerde hem de İspanyol tayfalarda çok ciddi hastalıklar görüldü. Bu kuyu suyunun içilmesi ya da çiçek, humma, dizanteri gibi birçok hastalık sayıldığı gibi bilinen tek gerçek bu salgın hastalığın yerliler arasında çok hızlı yayıldığı birçok kişinin ölümüne neden olduğudur. İspanyollarda bu hastalıklara yakalanmış olmalarına rağmen adada altın arayışına koyulmuşlardı. Yerli halka nazaran hastalıklara karşı daha dayanıklı oldukları söylenebilir. Columbus da Hispaniola'da hastalığa yakalandı ve mürettebatı üzerindeki otoritesi bu süreçte azaldı ve bu esnada İspanyol askerler yerli halkı çeşitli keyfi işkencelere maruz bırakmıştır. İspanyol askerleri Kralları adına bu topraklar üzerinde hakimiyet sağlamaya çalıştıklarını iddia edip bölgede katliam yapmışlardır. Yeni Dünyanın insanlarını katletme veya esaret mahiyetinde herhangi bir emir olmamasına rağmen “Bundan böyle hiç görmediğiniz, hiç duymadığınız yabancı bir krala itaat edeceksiniz. Aksi takdirde sizi kesip parçalara ayırırız”⁴⁷ tehdidi ile birçok insan hatta bu rakam 50.000'den fazla olarak kaydedildiği yönünde bilgilerde mevcuttur.⁴⁸ Başka adalara kaçmaya çalışan yerlilerin bu çabası neticesiz kaldı ve sonucun değişmediği Bartolome de Las Casas'ın yolculuklarında tanık olduğu olayla anlaşılmaktadır.⁴⁹

Kızılderililer ormana girdiğinde, sonraki adım süvari bölükleri oluşturarak peşlerine düşmek oluyordu, İspanyollar onları buldukları zaman, her birini ağıldaki koyunlar gibi hiç acımadan kesiyorlardı. Zalim olmak İspanyollar arasında genel bir kaide idi; fakat öyle zalim değil; çok sert muameleyle Kızılderilileri, kendilerini insan

⁴⁷ a.g.e., s. 58.

⁴⁸ Stannard David E., *Amerika'nın Soykırım Tarihi*, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 129.

⁴⁹ a.g.e., s. 129-130.

gibi görme veya bir an için bile böyle düşünme cüretinden men edecek, olağanüstü bir gaddarlık. Bundan dolayı İspanyollar Kızılderililerin ellerini keserler ve onları bir deri parçasının tuttuğu kesik elleri sallanır halde bırakarak, “Şimdi git ve olanları reislerine anlat” diyerek gönderirlerdi. Kılıçlarını ve yiğitliklerini esir Kızılderililerin üzerinde denerler, bir vuruşta bedeninin yarısının kesileceğine veya başlarının kopacağına dair iddiaya girerlerdi. Yakalanan reisleri yakarlar veya asarlardı.

İkinci olarak yerliler İspanyolların altın arayışlarının bir kurbanı olarak kadın, erkek, çocuk demeden köleleştirildiler. Hispaniola’da sanıldandan daha az altın vardı ama bundan habersiz olan İspanyollar yerli halktan üç ayda bir belirli miktarlarda altın getirmeleri isteniliyor. Bu haracı bulanlara bir tür işaret verilirken bulamayanlar yine şiddetle cezalandırılıyordu.

Hispaniola’da genel nüfus oranında hızlı bir düşüş İspanyol katliamı karşısında kaçınılmazdı. 1510 yılı civarında azalan nüfusun yeniden artmış olduğu görülse de bu artış çevre bölgelerden getirilen kölelerden kaynaklanmaktadır. Yerlilerin çoğunluğu yok olunca İspanyollar böyle geçici bir çözüm getirmişlerse de bu insanların akıbeti nihayetinde aynı olmuştur. Kötü çalışma koşulları, hastalıklar, yetersiz beslenme ve İspanyolların bir yandan devam ettiği vahşet elbette nüfus oranında bu düşüşü beraberinde getirmiştir.

Colombus’un dilden dile çevrilen en az 17 farklı tercümesi yapılan dünyayı sarsan yolculuğu esnasında gördüklerini anlattığı mektubunda belirttiği üzere her gittiği yere bölgenin İspanya kraliyetindeki hamilerine ait olduğunu söyleyerek buralara bir haç dikiyordu. Bir diğer uygulama ise yerlilere okunan ve İspanya krallığına ve Papa’ya bağlılık yemini etmelerini bildiren bir bildirge okunmaktaydı. Columbus’un ardından giden İspanyollara “*requerimiento*” adı verilen bu bildirgeyi okumaları emredilmiştir. Bu bildirgeye göre: “*Sana beyan ediyorum ki Tanrı’nın yardımıyla kudretle ülkeneye girip elimizden gelen her yol ve usulle sana karşı savaşacağız ve seni Kilise ile Majestelerine itaate ve onların boyundurluğuna tabi kılacağız. Seni, karını ve çocuklarını yakalayıp köle kılacağız ve Majesteleri nasıl emrederse, ya satacağız ya da bertaraf edeceğiz. Mallarını alacağız ve efendisini kabule yanaşmayıp itaat etmeyen, direnip karşı koyan vassallara yaptığımız gibi sana elimizden gelen her kötülüğü yapacak ve her türlü zararı vereceğiz.*” denilmektedir.⁵⁰

⁵⁰ Stannard David E., *Amerika’nın Soykırım Tarihi*, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 123.

Yerli halka İspanyolca yapılan bu duyuruyu aslında yerli halk anlamamakta Columbus ve beraberindekiler ise adada konuşulan Aravakça'yı anlamamaktaydı. Bundan sonraki gelişmeleri yine Bartolome de Las Casas'ın yazdıklarıyla özetlenebilir:

“Hiçbir suçları olmadığı halde krallıklarının, memleketlerinin ve özgürlüklerinin, hayatlarının, karılarının ve evlerinin ellerinden alınışına tanık oldular. Halklarının her gün İspanyolların insanlık dışı ve zalimce muameleleriyle, atların ayakları altında çiğnenerek, kılıçlarla doğranarak, köpeklere yedirilerek veya parçalatılarak katledilişini, birçoğunun akla gelmedik her türden işkenceye maruz bırakılarak diri diri mezara gömülüştüğünü gördükleri için... artık daha fazla mücadele etmeden, kendilerini onlara dilediklerini yapabilecek olan düşmanlarının ellerine bırakarak mutsuz yazgılarına teslim olmaya karar verdiler.”⁵¹

Colombus, bu bölge ve halkının yönetimi için sonradan “*encomiendas*” olarak adlandırılan “*repartimiento (Kızılderili tahsisatları)*” bir program geliştirdi. Bu program efendi ve köleler sisteminden ibarettir. Sisteme göre bir İspanyol efendisi bir miktar toprak ve istediği gibi kullanabileceği yani isterse hiçbir tazminat ve süre sınırı olmaksızın tarlada veya maden ocaklarında çalıştırabileceği yerli halk yani köle verilirdi.⁵²

Bu sistem ile Kızılderililer için sonuç değişmedi, Hispaniola'da İspanyol şiddeti artarak yaygınlaştı. 1496'da nüfus 8 milyondan 4-5 milyona düşerken 1508'de 100.000 ve 1518 yılında 20.000'nin altına inmiştir. 1535 yıllarında ise yerli halkın soyu tükenme noktasına varmış olduğundan bahsedilmektedir.⁵³

Hızla düşen yerli nüfusu çalıştırılacak olan insan sayısının azalması anlamına geliyordu, İspanyollar bu durum neticesinde 1501 yılında Afrika'dan siyah köle getirmeye başladılar. İstilacıların başlattığı bu korkunç zenci ticaretine direniş bir köle taciri tarafından “Ülkelerinden ayrılmamak için öyle inat ediyorlar, öyle isteksiz davranıyorlar ki”, “kano, sandal, gemi bindirildikleri ne olursa olsun hemen kendilerini denize atıyorlar ve boğuluncaya kadar suyun altından çıkmıyorlar.” sözleriyle anlatılmaktadır.⁵⁴

İrkçı anlayıştan ziyade çiftçilik sisteminin iş gücü ihtiyacına cevap vermek için başlayan köle ticareti zenci erkek ve kadınların direnişlerine rağmen denetim altına

---

⁵¹ a.g.e., s. 134.

⁵² Luraghi, Raimondo, **Sömürgecilik Tarihi**, E yayınları, İstanbul, 2000, s. 57.

⁵³ Stannard David E., **Amerika'nın Soykırım Tarihi**, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2005, s.135.

⁵⁴ Zinn Howard, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s. 38.

alınmış büyük kitleler köleleştirilmiş ve yüzyıllar sürececek olan kölelik müesseseseleştirilmiştir.

Beyaz adamlar tarafından Aravaklara yapılan bu saldırılar Meksika'da Azteklere, Peru'da İnkalara yapılarak devam etmiştir.

1519'da Hernan Cortes Cozumel Adası'na ayak bastığında ada kabileleri direnmeden teslim olmuştu. Simgesel bir anlam taşıyan haç ve altını yan yana getiren Rica de Vera Cruz adının verildiği bir diğer yerleşim bölgesi İspanyol Krallığı adına böylece kurulmuştu.

Cortes ve adamları Ada'nın iç kısımlarında ne bulacaklarını bilmeden ilerlerken karşılaştıkları yerlilerin süslü giyimleri, kullandıkları altın ve gümüş işlemeli aletleri zengin altın kaynakları bulabilecekleri düşüncesini uyandırdı. İç kısımlara hayli zor bir yolculuk sonrasında vardılar. Tlascala Cumhuriyeti'nin topraklarına vardılar. Kalabalık olan Tlascalı'lar beyaz adamların kılıç, zırh ve ateşli silahlarına yenik düşerek teslim oldular. Cortes yanına kattığı Tlascalı'larla daha güçlendi ve Meksika Ovası'na vardığında Aztek İmparatorluğu ile karşılaştı.

Meksika ve Orta Amerika anakarasında yaşayan Aztek uygarlığı insan emeğiyle inşa edilmiş ileri bir medeniyetti. Zenginliği ile bu uygarlık İspanyolların gözlerini kamaştırmıştı. Başkent Tenochtitlan'da giren Hernan Cortes Aztek Kralı Montezuma tarafından şehrin girişinde dostluk ve nezaketle karşılandı. Cortes'de önceden niyetinin işgal etme olmadığını, barış elçisi olarak geldiğini söylemişti. Aztek geleneklerine göre taraflar mutlaka savaş açmadan önce savaşın sebeplerini birbirlerine bildirirdi çünkü bu mücadele kutsal sayılırdı ayrıca zayıf bir düşmanı mağlup etmek erdem sayılmazdı.

Azteklere Tanrı Huitzilopochtli bayramı kutlamaları için geniş bir halk kitlesi bir araya gelmiş, dans edip şarkılar söyleyerek kutlamalar yapılmaktaydı. İspanyol askeri Pedro de Alvarado ve komutasındakiler; bu şenlikleri fırsat bildi ve dans eden, müzik çalan, meydanda bulunan kılıçlarının uzandığı herkese saldırdılar. Aztekler kendilerini koruyabilmek için direndiler karşı saldırılarda bulundular ancak Cortes ve adamları geri çekilirken geride mikroskobik çiçek basili bıraktılar. Yine İspanyolların taşıyıcılığıyla 1518'de ilk kez bu hastalık Hispaniola'da görülmüştü.⁵⁵ Bu bulaşıcı hastalık nasıl tedavi edileceğini bilmeyen yerli halk arasında hızla yayılırken çok ağır kayıplara yol açtı.

Las Casas İspanyol istilacıların katliamını şöyle anlatmaktadır :⁵⁶

⁵⁵ Stannard David E., **Amerika'nın Soykırım Tarihi**, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 138.

⁵⁶ a.g.e., s. 143.

Yukarıda anlatılanlardan başka katliamlar ve cinayetlerle de, yüz fersahtan daha geniş alandaki bir krallığı, nüfus ve bolluk bakımından dünyadaki en mutlu krallıklardan birini mahvedip viraneye çevirdiler. Bu aynı zorba, buranın Meksika krallığından daha kalabalık olduğunu yazarken doğru söylüyordu. O ve kardeşleri, diğerleriyle birlikte, 1525'ten 1540'a kadar geçen onbeş-onaltı yılda dört-beş milyon kişiden fazlasını öldürdüler, henüz sağ olanları öldürmeye ve mahvetmeye devam ediyorlar ve geri kalanları da öldürecekler.

İspanyolların Hispaniola ve Orta Amerika'daki istilalarını, Vasco Nunez de Balboa, Nuno Bertan de Guzman, Avlar Nunez Cabeza de Vaca, Francisco Vasquez de Coronado, Francisco de İbera gibi sayısız istilacılarla devam etti. Geçen yıllar içinde *Meksika, Guatemala, Honduras, Peru, Colombusia, Şili* İspanyol sömürge imparatorluğuna dahil edildi. *İspanyol fatihleri* gittikleri topraklarda o ülkelerin hazinelerinin yanı sıra en verimli topraklara da sahip olarak yerli halkı köleleştirdiler.

İspanyolların salgın, açlık ve toplu katliamlarından hayatta kalan yerlilerin sayısı gün geçtikçe azalıyordu ve artık İspanya Kralı bu Kızılderili kaybının kendi başarılarını etkileyeceğini düşünmeye başlamıştı. İş gücü ihtiyacını karşılamak için Kızılderili çalıştırmak ve çalışamaz hale gelen bir Kızılderili'nin yerine başka Kızılderili çalıştırmak onu beslemekten daha ucuza mal olmaktaydı. Bu zihniyetle İspanyolların tükenmez sandıkları Kızılderililerin ortalama ömrü üç-dört aya düşmüştü. Öyle ki yakında gerçekleşecek olan Kızılderililerin yok oluşunun önüne geçmek için İspanya Kralı tedbir almalıydı. Kölelik Kızılderilileri daha salgın hastalıklar gibi güçsüz bırakmış ve soyları tükenmenin eşiğine gelmişti.

İspanyollar kölelik uygulamalarıyla direnişlere rağmen yerli halkı sömürdü. Bu politikanın temel güdüsü altın ve köle idi. İspanyolların Amerika'da yayılcılık gösterirken zenginlik ve maceracı yapılarının temel güdüler olduğu bilinmektedir. Keşfettikleri bölgede İspanyollar, istedikleri kadar altın elde edemediler ama bu bölgelerdeki toprak ürünlerini ele geçirmek istediler. Endüstrileri olmadan da bu bölgelerden hızla zengin oldular. Yapılan denizaşırı seferlerin hissedarlarına paralarını ödeyebilmek, Krallıklarına finansman sağlayabilmek ve "ilkel sermaye birikimi" olarak adlandırılan sürece katılabilmek ve gelecek yıllar için siyasal ve kültürel sömürgeciliğin başlangıç sebepleri olacaktır.

1492'de İspanya Gırnata devletine son vererek İspanya Yarımadasında Portekiz'in karşısında çok güçlü bir devlet haline geldi. Kısa bir süre sonra uzak denizlerdeki rekabetleri nedeniyle iki devlet karşı karşıya geldi.

16.yüzyılda rakip tanımayan Portekiz ve İspanya kendi aralarında kıyasıya bir yarışa girmişlerdir. Ancak diğer Avrupa ülkeleri başarılı politikaları ile yeni kıtada söz sahibi olurlar ve bu yarışa katıldılar. Keşifler Çağı'na öncülük eden bu ülkeler takip ettikleri siyaset neticesinde başarılarını devam ettiremezler. İspan'ya da 17. yüzyılda zayıflayarak güçsüzleşir, Amerika'daki topraklarını ancak İngiltere, Hollanda ve Fransa arasında gelişen rekabet sayesinde elinde tutabilmiştir.

II. PORTEKİZLİLERİN SÖMÜRGE ALANLARI

1385'de Portekiz'de Burgond hanedanının yerine Avis hanedanı geçti. Avis hanedanının kurucusu olan I. Johann (1385-1433), 1385'de İspanya'daki Kastilya krallığına karşı kesin bir zafer kazandı. Avis hanedanı 1451'de Kuzey Afrika'da Fas bölgesinde bulunan Cuta(Ceuta)'yı ele geçirdi. Cuta'nın ele geçirilmesinde Kral Henry'nin (Henryque 1394-1460) çok büyük çabası görüldü. Küçük yaşta şövalye olan I. Johann'ın oğlu Henry Sahra'da yaşayan halkları arayıp bulmayı ve onların arasında Hıristiyanlığı yaymayı ideal edinmişti. Aynı zamanda yeni yerler keşfetmek konusunda duyduğu istek ve ideali yakın çevresine de aşıladı. Afrika sahillerinde elde edilmiş olan Cuta Portekizlilerin deniz aşırı ülkelere açılmasında temel bir üs oldu.

Kral Henry sayesinde kısa zamanda aşama kaydeden Portekiz denizcilik ve coğrafya alanında dünyada en fazla bilgi birikimine sahip devlet durumuna geldi. Bunun sonucu olarak coğrafi keşiflerin öncülüğünü yapan Portekizlilerdir. 15. yy'da hem haritacılıkta deniz haritalarıyla hem de gemi inşasında merkezi bir duruma gelmişti. Rüzgar gülleri bulunan deniz haritaları iyice geliştirilerek 16.yy.'da ilk kez sekizer haritalı atlaslar üretildi. *Barcas* tipi tekneler geliştirilmiş ve deniz savaşlarına uyarlanmış olan kalyonların ortaya çıkışı ile Portekizliler bu sahada da öncü olmuştur.

Portekizli gemici Henry'nin girişimleri ile Afrika kıyılarında bazı merkezler kurulmuş, karlı fildişi ve köle ticaretine başlanmıştı. Portekizliler batıya doğru yolculuklar yapmaktansa hep güneye sefer düzenlemekteydiler. Portekizli gemici Bartelmi Diyaz'ın Ümit Burnu'nu bulmasından sonra Vasko dö Gama, buradan dolaşarak Afrika'nın doğu kıyısı boyunca yukarıya doğru çıkıp Hint Okyanusu ve Hindistan'a ulaştı ve böylece 14. yy. da Asya'ya giden deniz yolu açılmıştı.

Portekizliler; batıdan Hindistan'a ulaşma projesine gerekli donanım için Portekiz Kralı Joao'ya başvuran Colombus'u geri çevirince Amerika İspanya adına keşfedilmiş oldu. Keşifler Çağı'nda öncülüğü ellerinde tutabileceklerdi ancak başrolü İspanyollara kaptırdılar.

Portekizliler güney yolculuklarında bu bölgelerin ticari tekellerini ellerinde tutabilmek için kıyıları boyunca kaleler ve deniz üsleri kurdular. Afrika'da iç bölgelere çok yayılmadan Hindistan'a kıyı boyu dolaşarak ulaştılar. Portekizliler kara ticareti yapan Arapların ve Hintlilerin deniz üstünlüğüne son verdi ancak bu sırada İspanya yeni bulunan kıtaya hızla yayılmaktaydı.

Keşifler Çağı'nın iki öncü ülkesi Portekiz ve İspanya arasındaki rekabete bir son verebilmek için Vasca da Gama'nın Hindistan' ulaşmasından hemen önce Papa VI Alexander duruma el koydu ve haritada her iki ülke için keşif yolculuklarında sınır tayin etti. Portekizlilere Yeşil Burun'dan itibaren 370 fersahlık bir mesafeyle sınır tayin eden 1494 *Tordesillas Antlaşması* yeni keşfedilen kıtada daha sonra Brezilya olarak anılan topraklarda hak sahibi olma imkanını sağlayacaktır.⁵⁷ 1500 yılında Brezilya kıyıları Pedro Alvarez Cabral tarafından keşfedilmiş ancak 1530 yılına burada kadar koloni kurulmamıştır.

Portekizliler keşfedilen topraklardan ziyade deniz ticaretinde hakimiyet yarışına girmiş ve kolonileşme yarışına katılmakta böylece gecikmişti. 1471'de keşfedilen Gine Körfezi'ndeki Principe ve Sao Tome 1493 yılında Yahudilerin ve suçluların yerleşimine açılmış, ıssız Sao Tome keşifler macerasında ilk Portekiz sömürgesi olmuştur.

1532 yılında Meksika'dan çok daha zengin olan Peru'yu sömürge imparatorluğuna dahil ettiler. İnka devletine son veren Francisco Pizarro İnka uygarlığını yok ederek hazinesini İspanya'ya taşıdı.

Pizarro, Panama'dan başlayan serüveninde Tumbez adlı büyük bir şehri keşfetti. Merkezi bir imparatorluk olan İnkalıların bir şehri olan bu yerde Cortes'in Meksika'da karşılaştığı manzara vardı. Pizarro ve yanındakiler bu şehri istila ettiler tıpkı Cortes ve adamlarının Meksika'ya saldırdıkları gibi aynı istila burada da yaşandı.

And yaylası üzerinde Quinchualar ya da bir Quinchua kabilesi olan İnkalıların merkezi otoriteye dayalı bir imparatorluk kurmuşlardı. Pizarro ve adamları örgütlenmiş sosyal yaşamını ve merkezi idare sistemini görünce hayrete düştüler. İmparator Huayna

---

⁵⁷ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 11.

Capac'ın ölümünün ardından büyük oğlu Huascar yönetimi devir alırken küçük oğlu Atahualpa ise Quito Krallığı'nın başına geçmişti. Kardeşlerin taht mücadelelerinin bir tanesi daha gerçekleşmiş, Atahualpa kardeşi Huascar'a saldırmış ve imparatorluk tacını elde etmiştir. Huascar ise hapse atılmıştı. Yeni imparator Pizarro'yu Caxamalca'ya davet etmiştir. Bu şehri ziyaret için yola çıkan tuzağa düşürülen Pizarro ve adamlarının etrafı sarıldı. Pizarro imparatoru esir alabilmek için, Atahualpa ile konuşmak istediğini söyledi. İmparator bu plana yenik düştü ve İspanyollar etrafını çevreleyerek onu esir aldı. Özgürlüğünü altın ile satın alabileceğini düşünen Atahualpa'nın bir oda dolusu altın karşılığı salıverilmeyi istemesi durumu daha da güçleştirdi çünkü kardeş Huascar hapisten çıkabilmek için yalnız kendisinin bildiğini iddia etmişti. İspanyollar altın için oradaydılar ve Huascar'ın sözlerine inanmışlardı. Atahualpa hapisteki kardeşini çok kısa bir zamanda öldürttü. Atahualpa'yı kurtarabilmek için bir oda dolusu altın hazırlanmıştı ancak bağımsızlığına yeniden kavuşacak imparator Pizarro için yeniden tehdit oluşturabilirdi. Kardeşini öldürtme suçundan Atahualpa'yı İspanyollar yargıladı ve ölüm cezası verildi. Bundan sonra Lima'da yeni bir başkent kuran Pizarro buraya yerleşti. Bu serüvenin sonunda Pizarro Yeni Kastilya Kral naibi oldu.

Portekizlilerin fetihleri altın arayışına yönelik olup toprak elde ederek bu yerlere yerleşme fikrinden uzaktı. Toprak işgaline dayanan fetihçi politika izleyen en önemli ve tek Portekizli Albuquerque idi. Kara ticaretinin seyrinde önem arz eden Cananor, Diu, Malaka gibi yerleri işgal ederek bir çeşit kara imparatorluğu kurmak istiyordu.

Portekizlilerin kurduğu sömürge imparatorluğu çok uzun ömürlü olmadı. Bu bölgelerde yerleşik bir nüfusun eksikliği temel neden olarak gösterilebilir. Brezilya dışında kalan Güney Amerika sömürgelerine yerleşmeyi hiç düşünmediler. Keşfettikleri yerlerden elde edecekleri maksimum zenginlik üzerine yoğunlaştılar. Doğuda da limanları kontrol altında tutarak deniz yolunda kontrolü ellerinde bulundurmak istediler böylece limanlardan topladıkları malları Avrupa'ya pazarlıyorlardı. Para piyasasını fiyat kontrolünü ellerinde tutmayı başarmışlardı ancak kısa zamanda sınırlar daraldı. Brezilya, Afrika kıyılarında birkaç koloni ve Uzak doğuda Makao kaldı.

III. DİĞER DEVLETLERİN SÖMÜRGEÇİLİĞİ

Portekiz ve İspanya'nın elde ettiği olanaklar diğer Avrupa devletlerine de son derece çekici geldi. 16. yüzyılın ikinci yarısında onlar da bu yarışta yer aldılar.

17. yüzyılda Hollandalılar Hint okyanusundaki deniz yolları üzerinde denetimlerini kurdular. Diğer Avrupa ülkeleri İspanya, Fransa ve Portekiz gibi fazla nüfus yükü olmasına rağmen Hollanda yayılcılığında neden teşkil etmemiştir çünkü diğerlerine kıyasla halkı daha zengindi. Temel itici güç ticari kar güdüsü olup Hollanda bu nedenle batıdan ziyade doğuya yöneldi. Hollanda kolonileşmede daha ziyade Asya'ya yönelerek değerli baharatlara ulaşmak istiyorlardı.

Kıtalar ve ülkeler arasında ticari ürün nakliyatı yapmaktaydılar. Denizaşırı ticaretleri neticesinde Hindistan'da geniş bir sömürge imparatorluğu kurmuşlardı. Bu yeni ve geniş alanı örgütlemek için kendilerine özgü bir sistem geliştirdiler. Piyasada kullanılan bütün madeni paraları Amsterdam'daki bir bankada toplamışlardı ve bu banka altın paraları eriterek geçerliliği olan florine yani Hollanda parasına çevirme yetkisine sahipti. Tasarrufları karşılığında herkes madeni para veya banknot alabilirdi. Kullanılması ile birlikte değerinde görülen artış Hollanda parasına güç katmış ve prestij sağlamıştı. 1603 tarihinde böylece Doğu Hindistan Kumpanyası kuruldu. Daha sonra benzerleri diğer ülkelerde de görülecek olan bu ortaklık; her biri 2000 florin değerindeki 3300 hissedenden oluşmaktaydı. 6.600.000 florin sermayeyle kurulan şirketin sermayesi halktan, tüccarlardan, bankerlerden veya ufak esnaftan toplanmıştı. Şirket ihraç ettiği mallar ve aynı sermaye üzerinden devlete %3 oranında ödeme yapıyordu. İthalatı ise serbestçe gerçekleştirebiliyordu. Doğu Hindistan ticareti bu şirketin tekelindeydi. Silahlı kuvvetleriyle, düzenli mahkemeler aracılığıyla adaleti sağlayarak, para basarak tam bir egemenlik sahibiydi. Yöneticiler arasından seçilmiş "On Yedi Efendi" adı verilen 17 kişi tarafından idare edilmektedir. Kar payını dağıtmak, gemilerin bakım ve onarımı, seferlerin düzenlenmesi bu kişilerin görevleriydi. Hindistan'da ise bu yönetici ekibi ile devamlı irtibatla bulunan bir vali bulunmaktadır. Ticaretin yönetimiyle birlikte güvenliği sağlamakla görevliydi. Hollanda, özellikle Hindistan üzerinden çok para kazanmasına rağmen gerçek maddi bir güçten yoksun küçük bir devletti. III. Wiliam İngiltere tahtına geçince İngilizlerin Hindistan Kumpanyası doğu ile olan ticarete Hollanda'yı geri planda bırakarak ön saflarda yerini almıştır. Artık ticari hayatta Fransa ve İngiltere rekabeti görülmeye başlandı.

Hindistan'a kuzeybatı yönünden yeni bir yol arayışları ile kaşifinin Hendrick Hudson adını alan Hudson nehrine ulaşılmıştı. 1614'de ilk yerleşim yerinin gelişmesi ile birlikte New Amsterdam şehri yani bugünün New York'u meydana geldi. Kıtanın iç kısımlarında Orange (Albany), Nassau ticaret merkezleriyle buradaki ticari faaliyetlerini

sürdürdüler. Bütün bu yayılan sahaya New Netherland adı verilmiştir. 1664 tarihinde İngiltere çoğu yeri Hollandalılardan aldı ve ellerinde yalnızca Curaçao, Tabago, ve St. Custatius kalmıştı. Hollandalıların yerleşimlerinin büyük kısmını Portekizlilerden ele geçirdikleri Brezilya, Seylan, Malakka, Amboine ve New Netherland ile Karayipler oluşturmaktaydı. Hollandalılar'ın Portekiz sömürgelerini birer birer ellerine geçirmeleri ile Portekizliler vedolayısıyla 1580 tarihinden itibaren bağlı olduğu İspanya'nın rekabet arenasından çekilmesine sebep olmuştur.

Aynı yüzyılda Fransa Amerika kıtasında koloniler kurmuşsa da diğerleri gibi İmparatorluk boyutuna ulaşamadı. Her ne kadar iyi yatırımcı ve savaşçı olsalar da Fransızlar kolonileşme konusunda henüz hazır ve istekli değillerdi. IV. Henri zamanında Yeni Dünya'ya ayak basmışlardı. Kardinal Richelieu tarafından Kanada'nın Fransız kolonisi olması için yapılan bütün teşebbüsler desteklenmiştir. Port Royal'de ve Quebec'te kolonilerini kuran Fransızlar bundan sonra kurdukları kolonilerin her türlü zenginliğini ülkelerine taşıdılar.

Bu bölgelere göç edenler çabuk zengin olmak isteyen kimselerdi. Bununla birlikte kadın göçmenler olmadığı için Fransız sömürgelerinde aile kurulamamakta ve göçmenler yerli halkla karışarak yaşamaktaydılar. Amerika'ya ilk göç hareketleri Hügenotlarla başlamıştır. Fransız Protestanlar gördükleri baskı nedeniyle tıpkı İngiliz *Pilgrims* veya *Püriten* dini gruplarında olduğu gibi Yeni Dünya'da yeni bir yaşam için göç etmeye başladılar. Fransızlar, burada *Abenaki* ve *Micmac* yerlileriyle kurdukları ilişkilerde oldukça başarılı oldular. Kolonileri balıkçılık ve kürk ticaretine dayalıydı. Fransız hükümetinden destek bulamayan bu koloniciler aksine 1685'de "Edicts of Nante" bildirisi ile evlerinden sürüldüler. Birçoğu Kanada'ya göç ederek *New France* kolonisini yani Yeni Fransa'yı oluşturdular. 1650 tarihinde keşfettikleri Kanada'da yerleşim hızla arttı ve 1663 yılında Louis XIV tarafından kraliyet vilayeti oldu. Jean Colbert tarafından idare edilen bu koloni, İngiliz kolonilerinin İngiltere'ye yaptıkları katkılar gibi Fransa'ya katkılarda bulunması için düzenlemeler yapıldı. Colbert, balıkçılık ve tarımsal faaliyetleri artırdı, gemi inşaatı ve deniz malzemesine dayalı endüstri kurmaya çalıştı. Ancak yine kürk ticareti koloni ekonomisinin bel kemiğini oluşturmaktaydı. Fransızlar, 1763'de Fort Frontenac ve Niagara'da bir başka ticaret merkezi kurdular.

Kuzey Amerika'da kuzeye ve güneye doğru yayılan Fransızlar İngiliz kolonilerini tehdit etmekteydiler. Fransızlar, 1739-1763 yıllarında Kanada'dan New

Orleans'a kadar yayıldı. 1756- 1763 tarihlerinde İngiltere ile yapılan Yedi Yıl Savaşları'nı kaybeden Fransızlar, St. Lawrence ve Mississippi'den geri çekildiler.

IV. BİR SÖMÜRGE İMPARATORLUĞU: İNGİLTERE

1. Amerika'ya İlk Yerleşimler

Kristofer Columbus 1492'de İspanyol finansmanlığında tüm dünyayı değiştirecek bir keşif yaptı; Amerika'yı keşfetti. Keşiflerle kuzeye ve güneye genişleyen bu toprak parçası sonraki yıllarda başka bir çok İspanyol kaşifin hedefi oldu. İspanya bu yeni kıtaya askerler ve göçmenler göndererek ilk yerleşim hareketlerine öncülük etmiştir. Fransa 1530 lu yıllarda Kuzey Amerika'ya keşif seferleri düzenledi. Kral VII. Henry Cenevizli John Cabot(Giovanni Caboto) himayesine alarak yeni keşfedilen bu kıtaya seyahat düzenledi ancak sonuç alınamadı. Kral VIII. Henry döneminde ise daha ziyade ülkenin iç meseleleri ile ilgilenilmiştir. Tudor hanedanının kurucusu VII. Henry'nin hakimiyeti bazı asillerce tanınmadı. Tudor kralları Henry gibi kanun yapmakla, suçluları cezalandırmak, ücretleri belirlemek ya da ahlaki davranışları geliştirmek için daha ziyade çalışmışlardır. Bilinmeyen bu topraklarda risk alınmayarak, kısa vadede kar elde edebilecekleri yatırımlar tercih edilmiştir. Kuzey Amerika topraklarının çoğu John Rut tarafından gezilmiş olup belgelenmiş olan tek yolculuktur. Richard Hore, yine bu kıtaya sefer düzenleyen bir diğer isim olup Newfoundland adı verilen bölgeyi keşfetmiştir. Buraya küçük yerleşimler yapılmış olmasına rağmen koloniden ziyade balıkçılar ve denizciler için istasyon niteliğinde bir yerdi.

1558 yılında İngiliz tahtına geçen I. Elizabeth⁵⁸ bu Yeni Dünya'ya kayıtsız kalmadı ve böylece İngiltere içinde bu coğrafya ilgi odağı oldu. 1580 yılında Walter

---

⁵⁸ I. Elizabeth İngiltere'yi Katolik kilisesinin etkisinden çıkararak Protestan yapan VIII. Henry ve Kraliçe Anne Boleyn'in kızı olarak 7 Eylül 1533 tarihinde Londra'da doğdu. Kraliçe Anne başka erkeklerle zina yaptığı gerekçesiyle idam edildi. Böylece Elizabeth de gayrimeşru evlat durumuna düşerek tahta çıkması imkansız hale geldi. başka bir eşinden Edward isimli bir erkek evlat sahibi oldu ve ölmeden önce Elizabeth'in prensesliğini tekrar meşru hale getirdi. Kral VIII. Henry ölünce, Edward 9 yaşındayken VI. Edward olarak tahta çıktı. VI. Edward 16 yaşında çocuksuz olarak ölünce, Elizabeth'in diğer üvey kardeşi I. Mary kraliçe oldu. I. Mary de çocuksuz öldü ve böylece Elizabeth 17 Kasım 1558 tarihinde 25 yaşındayken tahta çıktı. Ayrıca İrlanda'nın ve sembolik olarak da Fransa'nın kraliçesi olarak kabul ediliyordu. İngiltere'yi 16. yüzyıl boyunca yöneten Tudor hanedanının üyesi olan kral ve kraliçelerinin 5. ve en sonuncusu oldu, 44 sene hüküm sürdü ve İngiltere'nin tarihine damgasını vurdu.(Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 71-77.)

Raleigh Kuzey Amerika'da ilk kolonileşme hareketlerini başlatmıştır. Kraliçe I.Elizabeth'in onuruna Kuzey Amerika bölgesinde *Virginia*⁵⁹ adını verdikleri ilk koloni kurulmuştur ancak Raleigh'in bu kolonileşme denemeleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Amerika'da İngiltere'nin ilk koloni kurma denemeleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İlk girişimcilerden Humphrey Gilbert, İngiliz kaşif, Kraliçe Elizabeth'ten keşif yapmak için berat aldı, Okyanus ötesi bu yolculukta kuzeybatı yönünde yeni bir yol arayışı içerisindeydi. Atlantik kıyılarında bir İngiliz kolonisinin kurulması gerektiğine böylece bu yeni yol arayışında kendilerine yardımcı olacağı inancındaydı. 1578 yılında keşif heyeti ile Carolina kıyılarına yolculuğa çıktı ancak İspanyol donanması bu bölgeden Gilbert ve gemilerini kovaladı. Daha sonra 1583 yılında Newfoundland'da bugünkü Kanada'da bir koloni kurmak amacıyla tekrar yola çıkmasına rağmen Gilbert'in gemileri denizde kayboldu ve bu girişimde başarısızlıkla sonuçlandı.

Walter Raleigh, Kraliçe Elizabet tarafından kendi kolonisini Amerika kıtasında kurmak üzere yetkili kılındı Gilbert'in ardından ve Raleigh 1585 ve 1586 yıllarında iki grup kolonici gönderdi. Her iki grupta bu girişimlerinde yine sonuç alamamıştır.

1587 yılında Raleigh, 150 kolonicinin içerisinde olduğu üç gemiyi servetinden geriye kalanla donatıp Virginia bölgesine gönderdi. Ancak keşif heyeti kaptanı Raleigh'in emrine uymayıp Chesapeake Bay yerine Roanoke Island'a kolonicilerini indirdi ve hemen ardından üç gemiden ikisi Britanya'ya geri döndü. Yiyecek ve diğer ihtiyaç maddeleri bir süre sonra tükenince koloni reisi John White kalan üçüncü gemi ile ihtiyaçlarını karşılamak üzere geri yola çıktı. Ancak bu yolculuktan sanıldığı gibi hemen dönülmeyecekti, 1590'a kadar John White Roanoke adasına İspanya ve İngiltere arasındaki savaş nedeniyle uzunca bir süre geri dönemedi. 1590'da geri dönüldüğünde ise kurulan koloni yok olmuştur. Yerliler tarafından öldürüldükleri ihtimaliyle birlikte evlenerek yerlilerin arasına karışmış olabilecekleri düşünülmektedir ancak tam olarak buradaki kolonicilere ne olduğu bilinmemektedir.

İngiltere'nin bu ilk kolonileşme denemeleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yanlış zamanlama, kötü doğa şartları, sınırlı bütçeden kaynaklanan organizasyon bozuklukları, göç grubunun askerlerden müteşekkil olması ve motivasyon eksikliği başarısızlığı getiren temel nedenler olmuştur.

---

⁵⁹ Elizabeth I, söz konusu dönemde halk tarafından hiç evlenmediği için ayrıca "Virgin Queen" olarak bilinmekteydi.

2. Kolonileşme veya Kolonicilik Fikri

Evlerinden büyük ekonomik fırsatlardan yararlanmak ya da dini özgürlük kazanmak için ayrılan çoğu Avrupalı yeni keşfedilen kıtaya doğru yolculuğa çıktı. İngiltere 1600 lü yıllarda Avrupa'dan Amerika'ya yaşanan büyük göç akımına ekonomik, siyasi ve dini nedenlerle dahil oldu. Zira bugünkü Amerika Birleşik Devletleri halklarını oluşturan onüç koloninin yüzlerce İngiliz göçmeninden oluşmaktadır.

Ekonomik Sebepler:

1600 lü yıllara doğru İngiltere, hem zenginlerin hem de fakirlerin ülkesiydi. Büyük Britanya ve İrlanda'da toprağın çoğuna soylular ve üst tabakadan kişiler sahipti. Dış ticaretle uğraşan bazı tüccarlar para kazanırken halkın çoğu fakirdi denilebilir. Köle veya ırgat olarak çoğu insan çalıştığı gibi kimi insanlarda kiraladıkları toprağı işliyorlardı. Dokumacılar, fırıncılar, demirciler (nalbant), terziler gibi vasıflı meslekler çiftçiler ve işçilerden çok kazanıyorlardı. 1620-1635 yılları arasında görülen ekonomik değişimler beraberinde birçok zorluk getirdi. İngiliz ekonomisindeki enflasyon, fiyat artışı gibi değişimler fakir halkın alım gücünü düşürmüştü. Bunlara ek olarak, Endüstri Devrimi, hızla gelişen bir tekstil sektörü yaratmıştı ve dokuma tezgahlarının sürekli çalışabilmesi için giderek artan bir yün üretimi gerekiyordu. Toprak sahipleri koyun beslemek için çiftlikleri otlak haline getirerek kapatıyor ve köylüleri bu topraklardan kovuyorlardı. Kolonilerin yayılması, yerlerinden edilen bu köylüler için bir çıkış yolu oluşturdu. Bu durum kiracı çiftçilerin iş sahalarının kaybolması anlamına gelmekteydi. Hızla artan işsiz insan sayısına paralel olarak suç oranında da artış olmaktaydı. Yoksullar yaşayabilmek için çalmaya başlamışlardı. Bu insanları kontrol edebilmek için açılan yoksul çadırları ya da evleri dolup taşmaktaydı.

1348 yılında İngiltere ve Galler ülkesi birlikte 4-5 milyon nüfusa sahipken 1377'de görülen ve "Kara Ölüm" olarak adlandırılan veba salgınıyla 2,5 milyona kadar düşüş görülmüştür. 1525'de 2.26 milyon olan İngiltere nüfusu için demografik tablo çizilecek olursa veba salgını ile Kral VIII. Henry hakimiyeti arasındaki zaman diliminde nüfus oranındaki durgunluğun devam ettiği görülür. 1525 yılından sonra durum tabloda verildiği gibidir:⁶⁰

---

⁶⁰ Kenneth O., **The Oxford Illustrated History of Britain**, Oxford University Press, China, 2000, s. 224.

1525 – 1601 yılları arasında toplam nüfus

Yıl	Nüfus (Milyon)
1525	2.26
1541	2.77
1551	3.01
1561	2.98
1581	3.60
1601	4.10

Artan nüfus özellikle kentsel nüfusun artışı ile birlikte gıda maddesine olan talep endüstriyel ürünlere olan talebe oranla hızla artış göstermiş ve bu durum özellikle hava şartları neticesinde mahsulün az alındığı yıllarda daha da artıyordu. Kral VIII. Henry döneminde baş gösteren bu durum iş gücünün ucuzlaması ve yaşam standartlarının düşüşüne şeklinde piyasaya yansdı.

Dini Sebepler:

1517’de Martin Luther ile Avrupa’da başlayan Reform hareketleri çoğu Kuzey Avrupa ülkelerinin İngiltere’de dahil olmak üzere Katolik Kilisesi’yle bağlarını kopardı. Bu reform hareketleri İngiltere’de fazlasıyla komplike bir durum yarattı. Kraliçe I. Elizabeth teokratik çeşitliliği koruyan bir politika izleyerek kısmi anlaşma sağlayabildi. Bu siyaset dış politikada “en katolik kral” ünvanını taşıyan İspanya Kralı II. Philips’in Protestan İngiltere’ye karşı olan tutumunu da olumsuz yönde etkilemiştir. 1588’de V. Papa Sixtus’un desteği ile İspanya Kralı İngiltere’yi istila etmek istemiştir ancak bu mücadelesinde yenik düşmüştür.⁶¹

1603 yılında Kraliçe Elizabeth’in ölümü ile tahta İskoçya’yı yöneten James VI yani İngiltere Kralı olarak James I geçti. Kral James I döneminde halk yönetimin etkisi ile Katolik Kilisesi’yle bağlarını kopararak Anglikan Kilise’sine yani İngiltere Kilise’sine bağlandı. Bazı İngilizler bu Anglikan Kilisesi’nin Katolik Kilisesi’nden çok farklı olmadığını düşünüyordu. Püriten olarak adlandırılan bu grup kilise ve devletin İncil’e göre çalışmasını istiyordu ve çalışmalarıyla İngiltere Kilisesi’ni arındırmak yani Katolik Kilisesi’nin miras bıraktığı birçok gelenek ve uygulamayı tavsiye etmek istiyorlardı. Püriten grubu içerisinde de “separatist” olarak adlandırılan küçük bir grup ise İngiltere için yeni bir Kilise kurmak istiyorlardı. Püritenlerin mevcut düzenden hoşnutsuzlukları otorite ile çekişmelerine yol açmakta ve böylece yönetim ile daima

⁶¹ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 77.

karşı karşıya gelmekteydiler. Kral James I ise, İngiltere Kilisesi'ne tam bağlılık istiyor, halk içerisindeki bu ayrılığa sert tepkiler vermekteydi. Püriten ve Separatist gruplarını ağır cezalandırılıp hapse atılıyordu. Dini olarak devlete muhalif bu gruplar çözüm olarak özgürce bir araya gelebileceklerini baskılardan kurtulacaklarını düşündükleri Yeni Dünya'ya göç etmek istediler.

Siyasi Sebepler:

Ortaçağ boyunca küçük, kendi kendine yeten, ihraç veya ticaret için üretimi olmayan prensliklerden oluşan Avrupa'da 16.yy.' da ulusal devletler oluşmaya başladı ve sadakat ve vatanseverlik yeniden Avrupa'nın çehresini şekillendirdi. İspanya'da Aragon kralı II. Ferdinand (1479-1516) ile Kastilya kraliçesi I. İzabella (1474-1502) 1479 da evlenerek siyasi bir birlik kurdular. Modern İspanya devletinin çekirdeğini oluşturan bu yapılaşmanın ardından bu iki ayrı krallığın birleşmelerinin sonucu ortaya çıkan ekonomik güçle Christopher Colombususus'a denizasını yolculuklarında finansman oldular. Böylece ulusal varlıklarını denizler ötesine taşımış oldular. Bu aslında Avrupa'nın ulusal devlet kuruluşunun ve ulusal ticaret sermayesinin güç kazanışının en bariz örneğidir.

Avrupa'da ulusal devletlerin kurulması, birleşen her iki krallığın aralarındaki ekonomik bariyerlerinde kalkması anlamı taşımaktadır. Böylece ticaret ulusal devletlerde kralın tekelinden çıkmış geniş bir alanda yayılma fırsatı bulmuştur. İç ticaretin gelişmesiyle oluşan orta sınıf ya da ticaretle uğraşan kesim daha fazla para dolayısıyla daha başka pazarlar arayışına girdi. Keşifler çağıyla bulunan yeni kıtalar özellikle Amerika kısa zamanda tacirlerin yeni gözdesi olacaktır.

Coğrafi keşiflerle, keşfedilen coğrafyalardaki çok büyük ve çok kolayca elde edilebilen hammadde kaynakları Avrupa'ya aktarılmıştır. Bu süreçte Avrupa'ya para ve güç kaynağı sağlayan en önemli maddi varlık madenlerdir. Ancak zamanla sadece altın, gümüş veya mücevherlerin zenginlik kaynağı olmadığı Yeni Dünya'da bulunan kahve, şeker, tütün, pamuk ve hatta kakao'nun aynı değerde önemli olduğu düşüncesi Avrupa'da kazanç anlayışında değişim yarattı. 1589'da yayınlanan Richard Hakluyt'a ait "The Principal Navigations, Voyages, Traffiques and Discoveries of the English Nation" adlı kitapta yeni keşfedilen kıtadaki plantasyonların avantajlarına; ülkeleri için depo işlevi görmelerinin yanında ülkelere yağ, şeker, tütün vs. gibi hammaddeleri

sağlayarak bu ülkelerin dışa bağımlılığını yok etmesine işaret etmiştir.⁶² Bu değerli maddelerin korunması gerektiğini Avrupalılar anlamışlardır. Böylece “değerli metallerin ve hammaddelerin ulusal ekonomi dışına çıkışını yasaklayan” bir iktisat teorisi olan Merkantalizm doğmuştur. Bu doktrine göre altın ve gümüş gibi değerli madenler, bir ülkenin siyasi ve ekonomik gücünün başlıca kaynağıdır. Merkantalizm teorik olarak bir devletin ekonomik olarak ithalatı yani yabancı mal alımını azaltmasını ve ihracatı yurtdışına mal çıkışını artırması esaslarına dayanmaktadır. Bu da devletin ekonomik olarak kendi kendine yetmesi anlamına gelmektedir. Böylece hammaddeler işlenecek, yerli imalat canlanacak teşvik artacak güçlü tüccar sınıfı oluşacak ve netice itibarıyla devletin hazinesi altın ile dolacaktı.

3. İngiliz Kolonileri

1. Kuzey (New England) Koloniler

3.1.1. Massachusetts

İngiltere’de uzun süredir mutsuz olan bir diğer grup Püritenlerdi. İngiltere Kilisesi’ne bağlıydılar ancak Kilise’yi arındırmak istiyorlardı, bu sebeple I. James tarafından özgürlükleri kısıtlanmıştı. İngiliz ekonomisinden, Kilisesi’nden ve hükümetinden hoşnut olmayan Püritenler Amerika’ya yerleşmek için planlar yapmaya başladılar.

I. James’in oğlu I. Charles tahta geçtiğinde İngiltere’de her şey daha da güçleşti. Zulüm ve işkence artarak devam ediyordu. Püriten papazları sürgüne gönderirken Püriten yazınsal eserlerin basımı yasakladı. Parlamento’yu kapatarak kendi doğrularına göre İngiltere’yi yönetti. Kral’ın Parlamento ile gücünü paylaşması gerektiğine inanan Püritenler bu durumdan da rahatsızlardı. İngiliz toplumunun günahkar bir eğilimde olduğunu düşünüyorlardı.

1620-1630 yılları, İngiliz ekonomisi için olumsuz gelişmelerin görüldüğü bir dönemdir. Artan enflasyon, fiyat artışı ve işsiz sayısındaki artış İngiltere’de sosyal hayatı da olumsuz etkilemekteydi. Püritenlerin çoğunlukta olduğu Londra ve İngiltere’nin doğusundaki Anglia bölgesinde çok eski tekstil sektörü çökünce, bu endüstrideki işçiler işlerini kaybettiler. Bununla birlikte pek çok kez bereketsiz mahsul alınmıştı. Açlık tehdidi, hastalıkların patlak vermesi, suç oranının artışı ve halktan alınan yüksek vergiler hepsi halkın Kral’a olan öfkesini artırmaktaydı. İngiliz Püritenler

---

⁶² Middleton, Richard, **Colonial Amerika: a history, 1607 – 1760**, Cambridge Mass., Blackwell, 1992, s. 12.

bu şartlar altında özgürce ibadet edebilecekleri ve kendi işlerini kurabilecekleri bir toprak hayal ediyorlardı.⁶³

Püritenler, temelleri dini esaslara uygun Kuzey Amerika'da yeni bir toplum oluşturmak istiyorlardı. Liderleri John Winthrop, New England'da (günümüz Amerika Birleşik Devletlerinin kuzeydoğusu) yeni bir koloni kurabilmek için onay istedi. I. Charles Püritenlerin ülkesinden gitmesi için istenen imtiyazı verdi.

1630 tarihinde "Arbella" adlı ilk gemi Yeni Dünya'ya doğru yola çıktı. Kalabalık, soğuk hava, yiyecek sıkıntısı gibi zor şartlarla geçen yolculuk on iki hafta sürmüştü. Püritenler, Massachusetts kabilesinden adını alan Massachusetts mevkisini seçtiler ve kolonilerini "Massachusetts Bay Colony" olarak adlandırdılar. Boston yarımadası bu yeni koloninin başkenti olmuştu. Yaz sonunda 1000 kadar Püriten aileleriyle birlikte New England'a gelmişti. Okyanuslar ötesine evlerini terk ederek gelen bu insanlar barış içerisinde dinlerini yaşamak ve insanların İncil'e göre yaşadıkları mukaddes bir toplum kurmak istiyorlardı. Buraya gelen çoğu göçmen toplumun orta sınıfından olup, çiftçiler, mağaza sahipleri, zanaatkarlar, hizmetkarlar ve yoksul işçilerden oluşmaktaydı.

İmtiyazın hükümlerine göre, koloninin yönetimi İngiltere'de değil Massachusetts'te "House of Burgesses" veya Parlamento'ya benzeyen Yüksek Kurul'a aitti yani güç Yüksek Kurul'un (General Court) elindeydi ve kurulun üyeleri, Püriten Kilisesi üyesi olmaları gerekli "özgür yerleşimciler" den (freemen) oluşuyordu. Bu yöntem, Püritenlerin kolonideki hem siyasal hem de dinsel egemen güç olmalarını güvence altına alıyordu. Vali ve Parlamento üyeleri Yüksek Kurul tarafından seçiliyordu.

İlk yılları zor koşullar altında geçince bazı göçmenler koloniden ayrılmışlardı. Ancak 1630'da, Kral I. Charles'tan koloni kurma imtiyazı almış bulunan yeni bir göçmen dalgası Massachusetts Körfezi'ne geldi. Bunların pek çoğu, İngiltere'de dinsel inançlarının gereğini yapmaları giderek daha çok engellenen Püritenlerdi. 1641 yılında ise 14000 Püriten "Massachusetts Bay Colony" e gelmek üzere İngiltere'den ayrılmıştır. Bu olay Büyük Göç olarak bilinmektedir.⁶⁴

---

⁶³ Krout, John A., Rice Arnold S., ve Haris, C.M., **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991, s. 20.

⁶⁴ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 46.

Massachusetts kolonisi New England'daki diğer kolonilere göre daha soğuk iklimi nedeniyle böceklerle bulaşan hastalıklar kolaylıkla yayılamamış ve daha sağlıklı daha uzun yaşabilmişlerdir. Böylece koloni nüfusu hızla artmıştır.

Her kasabaya büyük toprak parçaları verilmiş, sonra bu topraklar ailelere bölünüp paylaştırılmıştır. Kilise, okul ve ortak kullanıma açık bir alan bulunmaktaydı. Çoğu yerleşimler adlarını Suffolk, Essex, ve Norfolk gibi geride bıraktıkları topraklardan veya Concord, New Canaan yerleşimlerinde olduğu gibi dini ülkülerden almaktadır. Buğday, çavdar, mısır, patates ve fasulye gibi tarımsal ürünler yetiştiriliyorken, çiftlik hayvanları sığır, koyun ve domuz dahil olmak üzere besleniyordu. Çiftçilik faaliyetleri bu kolonide aileler tarafından hizmetkar ya da köle yardımı olmaksızın yürütülmekteydi. Marangoz, nalbant, ayakkabıcı olarak çalışan koloniciler olduğu gibi kıyıya yakın yerlerde marina balığı, kabuklular veya balina gibi deniz hayvanları tutmakla uğraşanlarda vardı. New England ormanlarından kesilen ağaçlarla kereste endüstrisi, Anglia'da pek çok kişinin çalıştığı tekstil endüstrisi Massachusetts'da oldukça geliştirdi.

Erkekler ev dışında işlere bakarken kadınlar evin düzeninden sorumluydu, bahçe ve çocuklarla ilgilenirlerdi. Evin reisi eski İngiltere'de olduğu gibi erkeklerdi. Toprak sahibi olma ve oy verme hakkı yine erkeklerle aitti. Sosyal alışkanlıklar Doğu Anglia'daki gibi devam etti mesela yaptıkları ahşap evlerde, koloniciler Anglia'daki dizayn ve yapı tekniklerini kullandılar. Yine giyim kuşamları; erkekler yarım palto, pantolon, şapka kadınlar ise yarım palto, dantelli örtüler, elbiseler gibi, konuştukları aksanları Doğu Anglia'dan getirdikleri alışkanlıklarına dayanmaktadır.

Massachusetts, dini esaslar temel alınarak kurulmuştur. Bu koloni sınırlarına yerleşen herhangi biri Püriten cemaatine katılmak zorundaydı. Her kasaba toplanan vergilerle desteklenen bir kiliseye sahipti. Herkesin İncil'i okuması ve Pazar ayinlerine katılmaları beklenmekteydi. Kilise kurallarına göre partiler, dans etmek, kumar oyunları, makyaj yapmak, mücevher takmak yasaklanmıştı. İnsanlar sade, haşlanmış et, kepekli ekmek gibi hafif yiyeceklerle beslenmekteydiler.

Her yerde okul yapılmıştı. 1636 yılında Henry Dunster'in başkanlığında Harvard College kuruldu.⁶⁵ Herhangi bir yüksek öğretim kurumuna kabul edilmeyen Püritenler İngiltere'den hatta Virginia'dan buraya gelmekteydiler. Püritenler herkesin

---

⁶⁵ Olson, Keith W., GRAY Wood and others, **An Outline Of American History**, United States Information Agency, New York, 1976, s. 14.

İncil'i okuyabilmesini istedi, bu sebeple 1642 yılında çıkan bir kanunla her aileye çocuklarına okuma yazma öğretme zorunluluğu getirildi. Aynı zamanda en az elli ailenin bulunduğu kasabalarda ücretli öğretmen tutulacak ve en az yüz ailenin olduğu yerlerde ise okul yaptırılması kuralı getirildi.

Püritenler kendilerinden çok emin olarak yaşamaktaydılar. İnançlarına göre; Tanrı çok az insanı doğuştan günahtan kurtarıp bağışlamıştı. Bunlar Tanrının seçtikleri; seçilmiş insanlardır. Kendileri de bu seçilmişlerdendir. Ne düşündüklerinin, öğrendiklerinin doğru olduğuna inanmaktadırlar ancak unutulmuş bir nokta vardı insan olan Püritenler de hata yapıyorlardı. Papazlar, insanların içerisinde “sin”(günah işlemek, günah demektir) olduğunu söylemekte ancak insanlar ortak bir otorite altında birleşirlerse günahtan korunabileceklerini düşünmektedirler.

Püritenlik bu koloninin göçlerinde, kuruluşunda ve şekillenmesinde en etkili ve esas faktördür. Dini inançlarını kültürel özelliklerini Amerika'ya taşıyan Püritenler ilk görev olarak kiliseler kurmuşlardır. Her biri toplanan vergilerle desteklenmekte ve gelişmekteydi. Püritenlik adı altında Yeni Dünya'ya taşıdıkları dini öğretiyi ve uygulamaları burada daha açık tanımlanmaya çalışılmış ve oldukça katı bir yapı oluşturulmuştur.

Vali John Winthrop, Yeni Dünya'da açıkça “bir tepenin üzerinde kent” yaratmaya girişti.⁶⁶ Böylelikle anlatmak istediği, Püritenlerin kesinlikle kendi dinsel inançları uyarınca yaşayacaklardı. Winthrop, merkezi bir yönetim kurmaya çalışmış hoşgörü ve şefkatten uzak otoriter bir politika izlemiştir.⁶⁷ Bu inanç sistemine aykırı davranışlar, kiliseye karşı gelenler sert şekilde cezalandırıyorlardı. Kendileri için dini özgürlük talep ettikleri halde Püritenlerin uyguladıkları ahlâk kuralları katı ve hoşgörüsüzdü. Hoşgörü ve özgürlük kavramları kendi inançları ve yaşamları için bir anlam taşımaktaydı.

Salem Cadı Olayları (1692 – 1693)

Christopher Columbus'dan çok önce yine büyü ve büyücülük olayları vardı. VIII. Pope Innocent hatta büyücülerin yakılması emrini vermiştir. İsviçre'de 1515 yılında 500 den fazla büyücü kazığa geçirilmiştir. İngiltere kralı I. James büyü ve büyücülüğe tepki olarak büyücülükle ilgili bir kitap yazmış ve yine İngiliz basını da bu

⁶⁶ Boorstin, Daniel J., **The Americans The Colonial Experience**, Random House, New York, 1958, s. 3.

⁶⁷ Moe, A. Barbara, **The Charter of the Massachusetts Bay Colony: A Primary Source Investigation of the 1629 Charter**, The Rosen Publishing Group, 2003, s. 58.

konuda yaptıkları yayınlarla Kral'a destek vermiştir. 17. yy'da Parlamento büyücülerini bulmak üzere Mathew Hopkins'i görevlendirdi. Bu dönemde sivilce, siğil, ben ya da lekeler şeytanın işareti olarak görülür ve böyle insanlardan şüphelenilmiştir. Kadın erkek büyücüler işkence görmekte ve öldürülmekteydi.

1692 - 1693 yılları arasında Massachusetts'in Salem Kasabası'nda cadı olayları olmuştur. Bakıcıları Tituba adlı bir köle kadının anlattığı vudu öykülerinden etkilenen Elizabeth Parris (9 yaşında), Abigail Williams (11 yaşında) ve arkadaşları içlerine şeytan girdiğini iddia ederler ve aralarında Tituba'nın da bulunduğu üç Salemlili kadını cadılıkla suçlarlar. İşkence altında onlar da başkalarını suçlar ve sonunda bütün Massachusetts'a yayılır.

Elizabeth Parris'in babası ve Salem'in önde gelen tüccarlarından Samuel Parris Barbados'la ticaret yaptıktan sonra, oradan dönerken yanında eşine ev işlerinde yardımcı olması için Jhon ve Tituba adlı yoksul karıkoca getirmişti. Tituba, Parris ailesinin 9 yaşındaki kızı ve 11 yaşındaki yeğenleri Abigail'in bakıcılığını yapıyordu. Tituba da onlara vakit geçirmeleri için bir sürü vudu büyüleri, büyücülerini ve şeytanı içeren öyküler anlatıyordu. Bu öykülerle ilk başta eğlenen kızlar, çok geçmeden bunlardan etkilenmeye ve Tituba'dan aldıkları bilgilerle kasabadaki yaşlıları olan diğer kızlarla birlikte karanlık işlerle uğraşmaya başladılar. Birbirlerinin fallarına bakıp eğleniyorlardı. Ancak eğlenceli ve can sıkıntısını gideren bu olaylar öyle bir hal aldı ki içerisinden çıkılmaz güç bir hale geldi.

1692 yılının Ocak ayından sonra, kızlar sara gibi nöbetler geçirmeye, garip sesler çıkarmaya, yerlerde ve çukurlar içinde sürünmeye, acı içinde vücutlarının eğip bükmeye başladılar. O dönemlerde cadı büyülerinin hastalık ve ölüm sebebi olduğuna ve cadıların güçlerini şeytanın kendisinden aldıklarına inanılmaktadır. Bu sebeple bu acılar içindeki masum görünümlü kızların acılarının sona erdirilmesi için onları bu hale koyan cadıların bulunmasına karar verilmiştir ve soruşturma sırasında kendi yaptıklarının ortaya çıkmasından korkan kızlar bazı adlar vermeye başladılar.

Kızlar, Tituba'nın büyülerine olan ilgilerini gizlemek için veya gerçekten büyülenmiş olduklarından ya da korktuklarından mı bilinmez; kasabada o güne kadar benzeri olaylarla adları hiç anılmamış insanları suçladılar.

Tituba, Sarah Good ve Sarah Osborne ilk suçlananlar oldular ve bu üç kadın hemen tutuklanarak mahkemeye çıkarıldılar. Kadınların sorguları esnasında ise küçük kızlar sara nöbetleri geçirmeye başladılar ve cadıların hayaletlerinin mahkeme

salonunda dolaştıklarını, onlara; saldırıp tırnakladıklarını, ısırıldıklarını söylediler. Mahkeme heyeti tarafından bunları yaptırmamaları konusunda uyarı alan Sarah Good ve Sarah Osborne masum olduklarını ve olaylarla bir ilgileri olmadıklarını yinelediler. Küçük kızlara anlattığı hikayelerin ortaya çıkmasından korkan Tituba, cadı olduğunu itiraf etmek zorunda kaldı. Kendisini kurtarmak için ise; kapkara bir köpeğin onu tehdit ettiğini ve kızlara işkence yapması için zorladığını, biri kırmızı diğeri siyah iki kedinin de onu emri altına almış olduğunu söyledi. Tituba ölüme gideceğini anlayınca cadıların üç kişiyle sınırlı olmadığını açıkladı. Ona göre Salem'de 6 -7 kişilik bir cadı grubu vardı. Kızların üzerinden hayaletleri çekmesi için uyarılan kadınlardan yaşlı olan Sarah Osborne ağır zincirlere dayanamadı ve öldü. Bu dava içindeki ilk ölümdü. Böylece ilk iki cadı, Boston hapisanesine gönderilirken mahkeme heyeti diğeri cadıların peşine düşmeye karar verdi.

Bir sonraki sanık ise bölgenin önde gelen isimlerinden Rebecca Nurse idi. Olaylar öyle bir hal almıştı ki herkes kızların ağızlarından çıkacak isimlere bakıyordu. Bu arada Sarah Good'un 4 yaşındaki kızı da bu suçlamalardan nasibini aldı ve annesi ile birlikte çalışmaktan suçlandı.

Bu esnada Rebecca'nın kız kardeşi ve Tituba'nın her şeyden habersiz kocası Jhon tutuklandılar. Küçük kızlar kendi aralarında bir oto kontrol mekanizmasını oluşturdular; ya cadı olarak birilerini suçlamak zorundaydılar ya da kendileri cadı olarak suçlanacaklardı.

Nisan ayında artık mahkemeye sanık olarak sadece Salem Kasabası'ndakiler değil komşu kasabadakiler bile çağrılmaya başlamıştı. Kızlar nöbet ve çılgılık krizleri ile birlikte ısrarla suçlamaları reddeden sanıkları suçlamaya devam ediyorlardı. Olaylar çok kısa süre içinde geliyordu. Nisan ayının sonuna gelindiğinde ise 6 cadı daha tutuklandı. Artık sanıklar ve öyküleri o kadar çok artmıştı ki herkes olayın başlangıcını bile unutmaya başlıyordu nerdeyse.

1692 yılı Mayıs ayının sonu geldiğinde küçük kızların suçlamaları yüzünden hapiste ve sorguda olmak üzere nerdeyse 95-100 kişi tutuklanmıştı. Bazı yasal zorunluluklardan dolayı bu suçlular bir üst mahkemeye çıkana kadar beklemek zorundaydılar. Massachusetts kolonisinden yetkili bir yargıç gelince asıl davalar haziran ayını buldu. Davası ilk sonuçlanan Bridget Bisholt oldu iki gün sonrada asıldı. Bu arada hayalet görme olayları mahkeme heyetince de çeşitli uzun tartışmalara konu oldu ve sonuç olarak bunların tam bir delil teşkil edilemeyeceğine karar verildi ve başka

güvenilir yollar aramaya başladılar. Cadıları kızlara dokundurmaya karar verdiler ve bu da diğerinden farklı değildi. Kızlar çılgınlarla nöbetler geçirmeye devam ettiler ve sonuçta 20 Hazirana gelindiğinde 6 kişinin daha asılmasına karar verilmişti bile.

Kızlar artık kasaba içinde erişilmez bir güce sahip olmuşlardı. Bu arada komşu kasabadaki cadıları tanımadıkları için adlarını bilmiyorlar ve oradaki halktan bazılarını çağırıp dokunma testi yapıyorlardı. Bu arada bazı sanıklarda kendilerini idamdan kurtarabilmek için başkalarının adlarını veriyor "beni olaya bu zorladı", "bana şöyle yapmamı söyledi" gibi yalanlarla davayı dalandırıp budaklandırıyorlardı. Eylül ayında ise mezarlara 8 kişi daha gönderildi. Bu olaylar sırasında, üçte ikisi kadın olan 162 kişi yargılanıp 19'u asılma ve 1 kişi de ezilmeyle cezalandırılır.

3.1.2. Rhode Island

1631 yılında Massachusetts kolonisine gelen Roger William adlı bir rahip Püriten teokrasisine başkaldırdı. Bir Püriten köyü; Salem'e (bugün Boston olarak bilinen bölge) yerleşen William, burada Reverend Samuel Skelton'ın yanında çalıştı. Skelton öldüğünde yerini William aldı. Ancak William düşüncelerini açıkça her yerde belirtti. William Papazların birbirlerine danışarak karar almalarından dolayı Presbyterianism ile suçladı. Kral'ın yerlilere ait olan toprakları alarak onay dahilinde Püritenlere vermeye hakkı olmadığını düşünüyordu. William'ın eleştirileri Massachusetts Bay kolonisinin yasal varlığını tehdit etmekteydi. Bu eleştiriler neticesinde Kilise William'ı uyardı ve kendini bağışlatmasını gerektiğini söyledi. 1635 yılında William'a gerekli uyarı yapıldı ve İngiltere'ye geri dönmesi istendi.

Roger William, kilise ve devlet işlerinin birbirinden ayrı bağımsız olması gerektiğini savunmakta Massachusetts Bay kolonisinde mevcut teokratik ve demokrasiden uzak yönetim anlayışını eleştirmektedir. Ona göre, IV. Yüzyılda Roma İmparatoru, Hristiyanlığı devletin dini yaparak aslında prensipleri farklı ve uyumsuz iki kurumu bir araya getirmiş oldu. Devlet böylece Kilisenin işlerine karışmış ve zamanla işlevsel bozulma meydana gelmiştir. Halbuki; devlet din işlerinden elini çekmeliydi yani bugün bilinen anlamıyla laik bir düzen getirilmelidir.

William, Kiliselerin İngiliz Kiliselerinden tamamıyla bağımsız ve arınmış olmalarını istemektedir. Daha ziyade ibadet ve inanç anlayışını arındırmakla ilgilenen William, bağımsız davranışları ve aykırı düşünceleri ile dikkatleri üzerine çekti. Bu sebeple Boston Kilisesi'nden ayrıldı. Püritenlerin yönetmediği Plymouth Kolonisine

gelerek burada bir kilise kurdu. İngiltere Kilisesi'nden gerçekten ayrı çalışan bu kilise'de gençler misyonerlik faaliyetleri yürütmekteydiler. Bu süreç beklenmedik sonuçlar doğurdu. Roger William, Wamponoag Kızılderililerle ticaret ve vaazları aracılığıyla yakın ilişkiler kurdu ve onların konuştukları Algonkian dilini öğrendi. Kızılderililerin yaşadıkları topraklara, avlandıkları ormanlara beyaz adamların gelip yerleşmesinden rahatsız olduğunu da öğrenen Roger William bu konuda onlara hak verir. Avrupa'dan gelen Katolik veya Protestan olan koloniciler Hristiyan olmalarını ilkel Kızılderililere karşı bir üstünlük olarak kabul etmektedirler. Bu topraklarda Hristiyanlar yaşamadığı için kendilerinin kutsal hakları olduğu inancındaydılar. Kraliyet, "keşif hakkı" olarak sahiplendiği bu toprakların kullanım hakkını beratlerle dağıtmaktaydı. Londra'da uzun yıllar stenograf olarak çalışan William, hukuki tecrübelerine de dayanarak İngiliz Kolonicilerin ve diğerlerinin bu toprakların sahibi olamayacağını ve dini inançları Hristiyanlığın onlara bu topraklar üzerinde hak sağlamayacağını söylemektedir. Yine ona göre, kendi inançlarına göre buralara yeni adlar verilmesi sosyal bir mevzu olup Hristiyanlık inancının Avrupalılara sağladığı bir hak olamazdı. Kolonicilerin Kızılderililerden bu toprakları satın alarak ya da sözleşme karşılığında sahip olabileceğini düşünen William, aynı zamanda Kral'ında ancak satın alma veya sözleşme durumunda bu topraklarda söz sahibi olabileceğini söyledi.⁶⁸ Plymouth, Massachusetts Bay kolonisi ve diğer kolonicilerin iddia ettikleri hakları ile çelişen bu teoriyi William kaleme aldı ve yayınlattı.

Püritenler veya Pilgrim'ler tarafından benimsenmeyen bir diğer görüşü dini ve sosyal işler ayrı tutulmalı, devlet kişilerin inançlarını kontrol etmemelidir.⁶⁹ Herkes inançlarına hoşgörü içerisinde özgür yaşamalıdır. Plymouth Valisi William Bradford varlıklarını tehdit eden bu fikirlerin sahibi Roger Williams'ın vaazlarına yoğun ilgi gösterdi. Netice olarak 1633 tarihinde buradan William ayrılarak Boston'a döndü. Ancak yine düşündüklerini konuşmaya devam eden William, mahkeme kararı gereği yakalanıp İngiltere'ye gönderilecekti. Önceden bu kararı haber alan William Massachusetts'ten ayrılıp, soğuk hava ve hastalığa rağmen ıssız Narragensett Bay bölgesine kaçtı. Rhode Island olarak da bilinen bu Narragensett Kızılderilileri arasında misyonerlik faaliyetleri yürütmeye devam etti. William, Kızılderililere ne kadar ödediği veya gerçekten ödeme yapıp yapmadığı bilinmemekle iyi ilişkiler kurduğu hatırlanacak

⁶⁸ Hawthorne, Julian, **The History of the United States from 1492 to 1913**, c.1, P.F. Collier&Son, New York, 1912, s. 81.

⁶⁹ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 49.

olursa bunun etkisiyle bu toprakları yerlilerden satın aldı. Yeni gelen İngiliz grupların da yerleştiği bu alan Providence Plantasyonu olarak bilinir.

Providence diğer Püriten ve Pilgrim yerleşim yerlerinden farklı özelliklere sahipti. Roger Williams'ın teorilerine göre şekillenmiştir. Providence bölgesinde oturan herhangi bir toprak sahibi ve aile reisi yetişkin erkek seçme hakkına sahiptir. Oysa Püriten ve Pilgrim yerleşimlerinde Kilise üyesi olan Püriten ve Separatist yetişkin erkekler oy kullanma hakkına sahiptir.⁷⁰ Plymouth veya Massachusetts Bay kolonisinde kiliseler Püriten yönetimin ekonomik desteğini alır ve ancak yönetim izin verirse o bölgede kilise kurulabilir. Providence yerleşiminde William'ın teorisi gereği kilise ile ilgili işler yönetimden bağımsız olarak yürütülür, herhangi bir din için kilise yapımında yönetimden ekonomik destek alınmaz ve yönetimden izne tabi olmaksızın kurulabilir. Hatta dünyada ilk Baptist kilisesi bu bölgede kurulmuştur.⁷¹ Bir diğer farklılık yine William'ın hoşgörü teorisi gereği doğmaktadır; Providence halkı fikrini olduğu gibi açıklayabilir, herhangi bir din görevlisini eleştirebilir. Ancak bu durum diğer kolonilerde suç olarak sayılmaktadır.

İşte bu özellikler neticesinde Providence, *Separatists*, *Baptists Antinomians*, *Kuveykirs* gibi özgürlük arayan birçok insanın yerleşim yeri olmuştur. William bu toprakların asıl Kızılderililerin vatanı olduğunu biliyordu ancak kolonideki din özgürlüğünü garantileyebilmek, kendi yönetimlerini kurabilmek için İngiltere Kral'ından berat almak istedi ve iki kez İngiltere gitti. İngiltere Püritenlerin çıkardığı ihtilal ve daha sonra Püriten karşıtlarının yol açtığı ihtilal ile hayli karışmıştı. Kral II. Charles, 1644 yılında gerekli berati verdi.⁷²

Roger Williams, Narragansett Bay bölgesine bugün bilinen adıyla Rhode Island'da devlet ile kilisenin ayrılığını ve dini özgürlüğü temel alan bir koloni kurdu.⁷³ Bu iki ilke ABD Anayasası hazırlanırken de esas alınmıştır.

17.yüzyılda hiçbir yerde görülmeyen hoşgörü ve özgürlük içerisinde bu kolonide yaşadılar. William Kızılderililerle olan ilişkilerini barış esaslarına göre yürütmeye çaba

---

⁷⁰ Middleton, Richard, **Colonial Amerika: a history, 1607 – 1760**, Cambridge Mass., Blackwell, 1992, s. 57.

⁷¹ Knowles, James Davis, **Memoir of Roger Williams: The Founder of the State of Rhode-Island**, Lincoln, Edmands and Co. Boston, 1834, s. 162.

⁷² Hawthorne, Julian, **The History of the United States from 1492 to 1913**, c.1, P.F. Collier&Son, New York, 1912, s. 82.

⁷³ Hall, Timothy L., **Separating Church and State: Roger Williams and Religious Liberty**, University of Illinois Press, Urbana&Chicago, 1998, s. 48.

sarf etti ancak Avrupalıların kendilerine sunduğundan daha açık bir yol için batıya doğru kayan Narragansett Kızılderilileriyle bu bölgede bulunan Pequot Kızılderilileri arasında anlaşmazlıklar çıktı. 1636 yılında Pequot yerlileri İngilizlerle de savaştılar. 1675’de Kızılderililerin özgürlük savaşında (King Philip’s War) Rhode Island milislerinin başında William bulunmaktaydı ve Narragansett Kızılderililerini katlettiler.

Görüldüğü üzere William, kolonileşme karşıtı değil, bizzat içerisinde yer almıştır. O, sadece Hristiyanlığın bir üstünlük aracı olarak kullanılmasına diğer dinlere özgürlük tanınmasına karşı olmakla birlikte Kızılderililerin topraklarının satın alınması ya da sözleşme sonrası yerleşebileceğini savunmaktaydı. Ancak William bir şeyin farkında değildi; uzun vade de Kızılderililerin topraklarını satmaları ya da sözleşme yapmaları fark etmeyecekti, Kızılderililer avlandıkları ormanları, mısır yetiştirdikleri topraklarını kaybedeceklerdir.

“King Philip’s ” Savaşı (1675 – 1676)

Massasoit, İngiliz kolonicilere ilk yerleşimleri esnasında yardımcı olmuş, onlarla iyi ilişkiler kurmuştu. Hatta Massasoit hastalandığında Plymouth kolonisinden bir grup bitkisel ilaçlarla onu iyileştirmiştir. Massasoit, Wamponoag Kızılderililerinden olup İngilizlerle yerliler arasında iyi ilişkiler kurulmasında aracı biriydi. Massachusetts Bay kolonisinin Wamponoags Kızılderilileriyle olan iyi ilişkileri Massasoit’in ölümü ile bozuldu, problemler iki taraf arasında sık sık ortaya çıktı. Aslında Kızılderililer hiçbir zaman topraklarına gelen bu beyaz adamları sevmeyiler ancak ilk zamanlar bu durum çok rahatsızlık veren bir durum değildi. Zamanla artan beyaz adam sayısı yerlilerin avlandıkları ormanların yaşadıkları toprakların daralmasına sebep olduğu için Kızılderililerin öfkesi artmıştı.

Massasoit’in iki oğlu vardı, Wamsutta ve Metacom. Wamsutta, Alexander Metacom ise Philip, İngilizce isimlerini almışlardı. Wamsutta-Alexander babası Massasoit’in ölümü ile başa geçmişti. Wamsutta-Alexander Kızılderili gruplarını İngilizlerin üzerlerine göndererek onları korkutmuştu. Kısa süre sonra hastalanarak ölen kardeşinin yerine Metacom-Philip⁷⁴ geçmişti. Kardeşini İngilizlerin öldürdüğüne inanan Metacom-Philip, yeni gelenlerin topraklarına zarar verdiklerini düşünüyordu. Metacom-Philip, diğer Kızılderili liderlerini ziyaret ederek İngilizleri Amerika’dan sürmek ve onlarla savaşmaya ikna etmeye çalıştı. Ancak bu sandığı kadar kolay olmadı. Bir

⁷⁴ İngilizler, Metacom- Philip’i King Philip olarak adlandırmaktadır.

Hristiyan yerli John Sassamon öldürülmüştü. Sassamon, Plymouth kolonicileri ile iyi ilişkileri vardı. İngilizler, Sassamon'un ölümüyle sorumlu tuttuğu Metacom'un kabilesinden üç kişiyi öldürdü. Bunun üzerine öç almak için Metacom İngilizlere saldırdı ve "King Philip's War (Kral Philip Savaşı)" başladı. 1675 -1676 yılları arasında 600 kolonici, yaklaşık 3000 Kızılderili öldü. Rhode Island bölgesinde bulunan barışçıl Narraganset Kızılderilileri tüm Kızılderililer tehdit unsuru olarak görüldüğünden katledildi. Uzun savaş tecrübesi olmayan Kızılderililer bir süre sonra eski yaşamları dönerek topraklarını işlemek avlanmak istediler. Kısa ve ani saldırılarda başarılı olan Kızılderililer savaş uzadıkça güç kaybetti ve yenik düştü. Metacom-Philip, İngiliz taraftarı bir Kızılderili tarafından öldürüldü ve uzunca bir süre Kızılderililer bir daha savaşamadılar.

3.1.3. Connecticut

Roger William adlı rahipten sonra Massachusetts Bay kolonisinde Püriten teokrasisine başkaldıran bir diğer isim Anne Hutchinson olmuştur. 1634 yılında kocası ve çocukları ile birlikte Boston'a yerleşen Hutchinson, John Cotton'ın papaz olarak görev yaptığı kiliseye bağlandı.

1635 yılının yaz ayında Hutchinson, bazı günlerde⁷⁵ kadınlara vaaz vermeye başladı. Bu günlerde verilen vaazlar normal karşılanmaktaydı. Ancak 1636 yılına gelindiğinde birçok tüccar bu vaazlara katılmaya başladı. Papazlardan ve kendilerini yargılayan yargıçlardan rahatsızlık duyan bu tüccarlar onların kural ve yasalarına uymamak için Hutchinson'ın vaazlarına katılarak kurtuluşlarını temin etmek istediler. Hutchinson'ın *Antinomianism* olarak bilinen görüşlerine göre Tanrı kimin kurtulacağına önceden karar vermiştir ve insanın yaptıkları bunu değiştiremez.⁷⁶ Bu görüşe göre bazı kimseler, kurtuluşlarını temin ettikleri inancı ile kilise ve devlete ait insanların yaptığı kural ve yasalara bağlı değildir, emirlerini Tanrı'dan alırlar. Bunlara "yasalara karşı" ("against the law") anlamına gelen *Antinomian* denilmektedir. Yine Hutchinson'ın görüşüne göre, alaylı biri İncil'den doğruları kendi kendine bulabilir, böylece Katolik hiyerarşisinin otoritesini kırmıştır.

---

⁷⁵ Bu günler; çalışılmaması gereken günler olup, ibadet edilmesi gereken günlerdir. Museviler'de cumartesi iken çoğu Hristiyan'a göre Pazar, bazısına göre ise Cumartesi günüdür. Bu günler İngilizce'de "sabbath" kelimesi ile ifade edilmektedir. Hutchinson, bu dini günlerde vaaz vermektedir.

⁷⁶ Middleton, Richard, *Colonial Amerika: a history, 1607 – 1760*, Cambridge Mass., Blackwell, 1992, s. 58.

Anne Hutchinson, ileri giderek Massachusetts teokrasisini eleştirdi ve kilise otoritesinin bypass edilmesi gerektiğini, bundan sonra emirlerini Tanrı'dan almalarını söyledi. Ayrıca kayınbiraderi John Wheelwright önderliğinde bir kilise kurmak istedi. Bunlar Massachusetts din ve siyasi liderler tarafından kurdukları düzeni tehdit olarak görüldü. Seçilmiş üyelere kurulu bir toplantı grubu bir araya gelerek; özel dini toplantılar için görüşmelerde bulunmak, papazları sorgulamak suç olduğunu duyurdu. Wheelwright ve beraberindeki kişileri sürgüne gönderme, Hutchinson'ı yargılama kararı alındı.⁷⁷ Massachusetts teokrasisi, görüldüğü gibi bir kez daha muhalif görüşlere fırsat vermedi ve koloniden uzaklaştırdı.

Hutchinson taraftarı Harry Vane yerini yapılan yeni seçimlerle John Winthrop aldı. Yeni vali Winthrop, Hutchinson taraftarlarının az olduğu Cambridge'de ve Hutchinson karşıtı üyelere kurulu Yüksek Kurul tarafından seçilmiştir. Yüksek Kurul yargıladığı Hutchinson'ı suçlu bulmuştur. Boston dışında karşıtlarının birinin evinde birkaç ay hapis kalan Hutchinson koloniden sürülürken, John Winthrop silahlı kişilerle olası silahlı isyana karşı Boston'da bazı evlerde silah araması yaptırdı.

1638 yılında Hutchinson'ın ikinci mahkemesi yapıldı. Bu sırada çoktan kayınbiraderi Wheelwright ve beraberindeki kişilerden birçoğu koloniden uzaklaştırılmış New Hampshire bölgesine yerleşmiştir. Bir kısım taraftarlar ise kendilerine Roger Williams'ın yanında Providence'da yer bulmuştur. Mahkeme beklendiği gibi sonuçlandı ve Hutchinson koloniden sürgün edildi. Hutchinson, bazı taraftarları gibi eşi ve çocukları ile birlikte Roger Williams'ın özgürlük kolonisi Rhode Island'da Portsmouth kasabasına yerleşti.⁷⁸

1642 tarihinde eşinin ölümü ile Hutchinson, çocukları ve arkadaşları ile birlikte Hollandalılara ait bir bölgeye göç ettiler. Burada kocasından kalan para ile New Amsterdam'a yakın bir toprak satın aldı. Bu toprakları Kızılderililerden gerçekten satın almış veya almamış olsun Willem Kieft, Hutchinson'a satmıştı. Beyazları istemeyen Kızılderililer bir mücadele içerisindeydi. 1643 yılında yaptıkları bir saldırıda Hutchinson'ı öldürdüler. Böylece Anne Hutchinson'ın mücadelesi bitmiştir ancak bu isyan bir sonraki Kuveykır isyanına öncülük etmiş oldu. Artık dini özgürlük için mücadele kapıları ardına kadar aralanmıştı.

---

⁷⁷ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 126.

⁷⁸ Middleton, Richard, **Colonial Amerika: a history, 1607 – 1760**, Cambridge Mass., Blackwell, 1992, s. 69.

1633 yılından önce de Connecticut vadisinde yerleşimler vardı. 1635’de Watertown, Roxbury, Dorchester ve Newton (Cambridge) grupları bu yerleşim bölgesine yerleştiler. Windson, Wethersfield ve Hartford olmak üzere üç nehir kasabası bir araya gelerek bir Yüksel Kurul oluşturmak istediler. 1662’de 15 kasabadan oluşmaktaydı.

Thomas Hooker, koloninin dini ve siyasi liderliğini yapmaktadır. Daha ziyade dini politikayla ilgilenmektedir. “Survey of Summe of Church Discipline” (1648) ve John Winthrop’a yazdığı mektuplarla görüşlerini ve toplumsal üstünlüğünü pekiştirdi.

John Winthrop, 1662’de koloni için gerekli berati alarak otoritesini garantiledi ancak oluşturulacak kurallar Rhode Island’da olduğu gibi İngiltere’dekilerle çelişmemeliydi.

New Haven

John Davenport, St. Stephen’s Kilise’si papazı ve aynı zamanda tüccar Theophilus Eaton ile Massachusetts kolonisi içerisinde bir koloni oluşturmak istiyorlardı ancak bu kolonideki muhalif hareketler görüldü. Davenport - Eaton Company olarak kendi ticari etkinliklerini yürütebilecekleri Quinnipiac ırmağının ağzında bir koloni kurdular; New Haven. Kısa ömürlü olsa da New Haven kolonisi kuruldu.

70 kişilik bir plantasyon iken kuzeyden gelen yeni yerleşimcilerle New Haven genişledi. 1643’de Guilford, Milford ve Stamford’dan temsilciler bir araya gelerek bu koloniyi federal bir hükümete dönüştürmek istediler. Okyanus ticaretinde ve taşımacılık, gemi inşasıyla ilgilenilen bu koloni, ekonomik olarak büyük planlara sahipti, bir ticaret kolonisi yaratılmak istenmektedir.

İngiltere’ye gönderilen temsilciler başarısız oldular, koloni kurmak için gerekli olan berati alamadılar. Endüstriyel çabalar olumsuz sonuçlandı. Koloni, 1646 yılında okyanusu geçerken içi değerli mal ve birçok koloni liderini taşıyan gemilerinin batması ile aldığı yaraları saramadı ve II. Charles bu koloniyi 1662’de Connecticut Kolonisine kattı.⁷⁹

Püriten Kolonileri Konfederasyonu

---

⁷⁹ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 52.

Yeni Dünya’da Püriten liderler kolonilerinin sürekli iç ve dış tehdit altında olduğunu gördüler. Püriten olmayan birçok grup New England’da yaşamaktaydı. Hollandalı ve Fransız gibi diğer Avrupalı koloniciler de güvenliklerini tehdit etmektedir bunun yanı sıra koloniler genişleyip yayılırken Kızılderililer daha ciddi bir problem haline gelmeye başlamıştır.

New England yerleşimcileri, Kızılderili tehdidine karşı bir araya geldiler. John Endecott ve beraberinde 90 Massachusetts Bay kolonisinden kadar kişi ile Kızılderilileri bastı ve Kızılderilileri öldürdüler evlerini tarlalarını yağmalayıp yaktılar. Connecticut ırmağı ağzında yaşayan Pequot Kızılderilileri intikam almak üzere karşı saldırıya geçtiler. 1637’deki *Pequot savaşı* Kasım ayında son buldu. Püritenler Pequot Kızılderililerini kadın çocuk demeden öldürdüler.⁸⁰

Kızılderili tehdidine karşı daha temkinli olmaları gerekiyordu. Dört Püriten koloni bir araya gelerek konfederasyon oluşturma çabasına girdiler. Massachusetts Bay, Plymouth, Connecticut, New Haven kolonilerinden ikişer temsilci 1643 yılında Boston’da toplandılar. Rhode Island kolonisi Püriten olmamakla birlikte anarşiye neden olduğu düşünüldüğünden bu toplantıya çağırılmadı. Ortak amaçları için koloniler arası bir kuruluş oluşturdular ve bu kuruluşa ait hususları maddeleri belirten “Articles of Confederation” belgesini yayımladılar. “United Colonies of New England” tarzında olan bu birlik, savunma ve hücumda bir arada olarak refah ortamı içinde yaşanılacak koşulları sağlama gayretindedir. Olağanüstü güvenliği tehdit eden hallerde bir araya gelip ortak kararlar alınmaktadır.

3.1.4. New Hampshire

New Hampshire adı verilen bölgeye ilk olarak Martin Pring, 1603 tarihinde Bristol’den sefer düzenlemiştir. 1614 yılında John Smith tarafından düzenlenen sefer sonrası burası büyük dağları olan ormanlık alan olarak oldukça güzel bir yer olarak tanıtıldı. 1623 yılında Kaptan John Mason Kraliyet beratını aldı ve kendi memleketi (Hampshire) onuruna bu koloniye New Hampshire adını verdi.⁸¹

New Hampshire’in kuzeyinde Kanada sınırı, güneyinde Massachusetts eyaleti, batısında Vermont eyaleti ve doğusunda Maine eyaleti yer alır. Eyalet güneydoğu köşesinde Atlas Okyanusu kenarında bulunan 29 kilometrelik bir kıyı şeridine sahiptir.

---

⁸⁰ Kibbey Ann, **The Interpretation of Material Shapes in Puritanism: A Study of Rhetoric, Prejudice, and Violence**, Cambridge University Press, USA, 1986, s. 92.

⁸¹ Jeremy ve Farmer, John, **The History of New-Hampshire**, G. Wadleigh, USA, 1862, s. 4.

Bu kıyı şeridinde Portsmouth kasabalar bulunmaktadır. Avrupalılar burada Little Habor, Dover ve Portsmouth kasabalarına yerleşmeye başlamışlardı. Anne Hutchinson'ın kurduğu disipline bağlı John Wheelwright öncülüğünde Exeter ve Hampton kasabalarını kururarak buraya Püritenler yerleşmişlerdir. Sahil bölgelerine özellikle balıkçılar yerleşmişlerdir ayrıca denize dökülen nehirler boyunca çiftçilik yapıldığından buralarda yerleşimler olmuştur.

Bu koloninin yöneticisi uzunca bir süre olmamıştır. John Mason, John Wheelwright ve onunla birlikte olan Püritenleri New Hampshire kolonisine yerleştirmiş ve burada yerleşmeyi sağlayarak balıkçılıkla ilgilenen bir koloni yaratmak istemiştir. Ancak 1639'da bu kasabalar birleştiler. 1641 yılında İngiliz kilisesine mensup topluluklardan gördükleri baskı nedeniyle Massachusetss Bay kolonisinden koruma talebinde bulunmuşlardır. Böylece New Hampshire, Massachusetss kolonisine katılmıştır.⁸² Ancak 1679 yılında tekrar Massachusetss kolonisinden ayrılarak bağımsız kraliyet kolonisi olmuştur.⁸³ Bu koloni tarihinin çoğu döneminde Massachusetss Bay kolonisine bağlı kalmıştır.

1717'de Kraliyet tarafından John Wentworth yardımcı yönetici olarak atandı. Ancak yine tam anlamda bağımsız bir koloni kimliğine sahip olamamıştı çünkü Wentworth Massachusetss kolonisi yöneticisine yardımcı olacaktı. Wentworth, iyi bir diplomattı, 1717'de New Hampshire kolonisi içeirisinde büyük İskoç-İrlandalı göçmen grubuna birçok yerleşim yeri sağlamıştır. Böylece New Hampshire kolonisini yeniden canlandırmak istemiştir. Ölümünden sonra oğlu Benning Wentworth daha sonra da yiğeni John Wentworth yerine geçmiştir. Benning, babasından farklı olarak yeni yerleşim yerleri kurmak yerine tüm yerleşimlerin eşit şartlarda olmasına dikkat etmiştir. Daha sonra yiğeni John Wentworth göreve gelince buraya evi gibi muamele etti. İyi eğitilmiş ve donanımlı New Hampshire alaylarını kurdu. Yerli Kızılderililerin saldırılarına karşı artık daha güçlüydüler. Bu askeri milisler 1774'de İngilizlere karşı başarılı mücadeleler vermiştir.

4 Temmuz 1776'da Bağımsızlık Bildirisini kabul ederek Amerika Birleşik Devletlerini oluşturan eyaletlerden biri olmuştur.

---

⁸²Thwaites, Reuben Gold, **Epochs of American History The Colonies, 1492-1750**, Longmans, Green&Co., NewYork, 1908, s. 153.

⁸³ Krout, John A., Rice Arnold S., ve Haris, C.M., **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991, s. 21.

2. Orta Koloniler

3.2.1. Pennsylvania

1676 yılının önemli şahsiyetlerinden William Penn, ekonomik kar güdüsüyle Amerikan kolonilerine ilgilenmeye başlamıştır. Babası Amiral William Penn İngiliz donanmasında görev yapmış olup Kral II. Charles ile yakın ilişkilere sahip olduğu bilinmektedir. II. Charles'ın tahtını korumuş, Jamaika'yı ele geçirmiş ve 1655 yılında Hollanda donanmasını mağlup etmiş olan başarılı William Penn'e Amiral ünvanı II. Charles tarafından verilmiştir. Kral II. Charles Amiral Penn'e başarılarından dolayı ayrıca İrlanda'da toprak bağışlamıştır. Amiral Penn görev karşılığı alması gereken 1600£ olan parayı Kral'dan alamamış ölümden sonra bu para karşılığında oğlu William Penn Kral'dan Amerika'dan toprak parçası istemiştir.⁸⁴ II. Charles, 4 Mart 1681 tarihinde 40°-43° kuzey enlemleri arasında 5° Batı boylamında yer alan⁸⁵ Delaware nehri kenarındaki bir kısım toprağı William Penn'e bağışladı. Kral II. Charles bu koloniyi Amiral Penn'in onuruna Pennsylvania adını vermiştir.

William Penn'in Oxford'dan dinsel uyumsuzluk nedeni çıkarılmasının ardından başlayan hayat serüveninde iş esnasında Thomas Loe aracılığı ile Kuveykır mezhebi ile tanışır. Çok defa bu dini inancı nedeni ile hapsedilir ancak bu konuda yazmaya ve vaaz vermeye devam eder. "No Cross No Crown" eseri hapsedilmesine neden olan kitaplarından biridir.

Kuveykır'lar olarak bilinen dini grubun öncülüğünü 1647'de George Fox yapmaktaydı. "Her insan İsa'nın kutsal ilahi ışığı ile aydınlatılmıştır" dinsel ifadesi ile İngiltere'de bir dini hareket yaratmış yıllık görüşmelerinin ilkinin Londra'da 1671'de gerçekleştirmiştir. "Society of Friends" olarak bilinen bu dini grup misyonerlik faaliyetlerini hayli ilerletmiş Jamaika, New Jersey, New England ve Batı Hind adalarından Barbados'a kadar yayılmıştır.

Kuveykır'lar papaz aracılığı ile yapılan kutsama işlemini kabul etmemekle birlikte hristiyanların gelirlerinin 10%nunu kiliseye bağışlamalarını reddetmektedirler. Pasif toplum anlayışı ile savaşa karşı olup silah taşımaya kesinlikle karşıydılar. Yine hristiyanlık geleneği vaftiz Kuveykır'lar tarafından kabul görmemekteydi. Yerel mahkemeler ancak vaftize karşı gelenleri tutuklama yetkisine sahiptiler ve 1661'den 1685 yılına gelindiğinde hapsedilenlerin sayısı 15000 kişiyi bulmuştur.

---

⁸⁴ Dufour, Ronald P., *Colonial America*, West Publishing Company, USA, 1994, s. 167.

⁸⁵ Senex, John, *A Short Account of the First Settlement of the Provinces of Virginia, Maryland, New York, New Jersey and Pennsylvania*, Condé Nast Press, London, 1735, s. 18.

William Penn, herkesin düşüncede ve inançta özgür olduğu, kırmızı ya da beyaz insanların bir arada yaşadığı bir toplum hayal etmektedir. Penn, Yeni Dünya'da örnek bir toplum oluşturmak istemektedir. Kuveykır inancını benimseyen William Penn, ayrıca Kuveykır dini grubunun da inançlarına göre uyum içerisinde yaşayabilecekleri bir yerleşim yeri kurmak istiyordu. Bu düşünce Avrupa'da özellikle Kuveykır'lar tarafından heyecanla karşılandı.

Diğer mülk sahipleri gibi Penn, pek çok kişiyi ve büyük miktarda paraları koloni kurabilmek için harekete geçirdi. Zengin ve verimli toprakları, ılıman iklimi ile bu toprakları yerlilerden satın alan William Penn⁸⁶ yerlilerle iyi ilişkiler kurdu onların dilini öğrendi. William Penn Almanya'nın batısında ve Hollanda'da yeni kurduğu kolonisine göçü teşvik amaçlı ziyaretlerde bulunarak göçmenlerin dikkatini çekmeye çalıştı. Kolonide; İngiliz dönümü ile 100 acre (0,4×100) 5£ olup bedelsiz ev ve eklentileri verildi. Bu koloniye Avrupa'dan göç sağladı ve kısa zamanda koloni gelişti.

1682'de ilk yolcu grubu Amerika'ya gönderildi. Kısa zamanda Virginia kolonisinden sonra ikinci en çok nüfusa sahip koloni oldu. Görülen dini ve etnik çeşitlilikle kozmopolit bir yapı kazandı. Çok farklı kültürü içerisinde barındırmakla birlikte etnik çeşitliliği nedeniyle "Athens of America" olarak anılmaktadır.

Koloninin merkezi olarak Penn'in planladığı şehre Latince kardeşçe sevgi (brotherly love) anlamında Philadelphia adı verildi. 1683 yılı sonlarına doğru Pennsylvania kolonisine 60 gemi ile yaklaşık 4000 göçmen geldi ve bir yıl sonra Philadelphia'da yerleşim 150 eve ulaştı. Burada ilk meclis toplandı ve Pennsylvania kolonisinde yaşayan insanların hakları belirlendi ve yasalaştırıldı. Penn'in bildirisinde yer alan konular burada bir kez daha görüşüldü ve yasa haline getirildi. Her çocuğa ticaret öğretilecek, yerli Kızılderililere iyi muamele edilecek, hapsedilen suçlular belli sahalarda istihdamı sağlanacak ve herkes inançlarına göre yaşamakta özgür olacak hususları kanun olarak onandı.

Pennsylvania kolonisinde kanunlar özgür kimselerin onayıyla yapılmaktadır. Ancak William Penn bu kanunlarda son söz hakkına sahip olup istediği zaman bunları veto dahi edebilirdi. Penn, emir çıkartabilir ya da görevlere atamalar yapabilirdi. Ancak Pennsylvania kolonisine Kral'ın verdiği berat diğer kolonilere göre daha fazla kısıtlamalar içermektedir. Özellikle yasalar hakkında önemli sınırlandırmalar vardı.

---

⁸⁶ a.g.e., s. 168.

Bunlar; Kraliyet özel danışma kurulu koloninin yaptığı kanunları saymayabilir ve yapılan kanunlar İngiltere'ye muhalif olmamalıdır.

Penn; 1682, 1683 ve 1695'de *Frame of Government* ve son olarak 1701 yılında *Charter of Privileges* olmak üzere toplam dört kez koloni için anayasal düzenleme yaptı. Önceleri konseyin ya da yöneticinin önerdiği yasaları sadece kabul ya da reddederken üçüncü anasal düzenleme ile yasamayı yürürlüğe koyabilecekti. Dördüncü *Charter of Privileges* ile tek meclisli hale geldi. Konseyin yasama gücü sona erdi ve mülk sahibi olarak Penn, yalnızca yönetici ve konsey üyelerini atayabilecekti. Koloninin üç küçük yerel yönetim kendi ayrı meclislerine sahip olacaklardı. Böylece 1701'de kabul edilen "Charter of Liberties" ile Penn, kendi yetkilerini kısıtlandırdı.

Bu başarılı gelişmelere rağmen, Penn İngiliz hükümetine olan borcunu ödeyeceği vergileri yerleşimcilerden toplayamıyordu böylece Kral tarafından hapsedildi.

1689 yılında III. William (*William of Orange*) İngiltere Kralı olunca Avrupa'nın ana güçleri İngiltere, Netherland, Avusturya ve İspanya Fransız Kralı XIV Louis'in yayılma politikasına karşı bir araya geldiler. Hudson körfezinde, İngiltere ve Fransa arasında gerginlik başladı ve Iroquois kabilesi İngiltere'nin Algonquian yerlileri ise Fransa'dan yana oldular. 1692 yılında Pennsylvania'nın Kral William savaşı esnasında sınır savunmasına katılabilmesi için İngiliz Kraliyeti New York ve Pennsylvania yöneticisi olarak Benjamin Fletcher'i atadı. Maryland ile olan sınır anlaşmazlığı çözüme ulaştırılamayınca İngiliz hükümeti devreye girdi ve iki yıllığına (1692 – 94) Penn'in kolonisine el koydu. 1694'de William Penn yeniden koloni yönetimini Fransızlara karşı yapılan savaşta yardım sağlamak koşuluyla devraldı. 1697'de Ryswick Anlaşması ile bu savaş biterek sınırlar savaş öncesi duruma geri dönüldü.⁸⁷ Ancak karışıklığa neden olan topraklar problem yaratmaya devam edince William Penn çözüm olarak buraların ayrı bir koloni olarak teşekkülüne karar verdi. 1703 yılında Delaware kolonisini böylece kurdu. Bu çözüm yolu yine nihai çözüm olamadı ancak 1718'de William Penn öldü.

3.2.2. New Jersey

New Jersey kolonisinin tarihi Henry Hudson'un 1609 yılında Newark Körfezine yaptığı seferle birlikte başlamaktadır. İngiliz olan Henry Hudson Hollanda için çalışmaktadır dolayısıyla bu topraklar Hollanda'nın olmuştur. New Netherland adını

---

⁸⁷ Fleming, Walter C., **The Complete Idiot's Guide to Native American History**, Alpha Books, USA, 2003, s. 71.

verdikleri bu topraklarda küçük kasabalar ve Jersey şehri kuruldu. Hollandalılar, İsveçliler ve Finler buraya yerleşen ilk Avrupalılar oldular.

Hollanda Hindistan'ın ipek ve baharatlarının Amerika'dan daha değerli olduğunu düşünmektedir ancak bu kıtada da kürk ticareti yapmak için "Dutch West India Company" Hollanda kontrolünde küçük bir koloni kurmuştur. İngiliz denizci Henry Hudson, yolculuğunda kendi adı ile anılan Hudson nehrini geçip kuzeyinde Püritenler güneyinde Anglikan tütün yetiştiricilerinin olduğu bir geniş toprak parçasına ulaştı böylece Hollandalılar burası üzerinde hak sahibi olduğunu iddia etti. 1621'de beratını alarak Hollandalılar buraya New Netherland adını verdiler.

Avrupalılardan önce bu topraklarda yerli Amerikalılar yani Algonkian kabilesinin bir kolu olan Lenni- Lenape Kızılderilileri yaşamaktaydı ancak Hollandalılar ve İsveçliler bu topraklara geldiklerinde bu topraklar üzerinde hak iddia ettiler ve zaman zaman yerlilerle çarpıştılar.

Hollandalı tüccarlar Amerika'da zengin olmayı ümit ediyorlardı. Manhattan Island'a (bugün New York şehir merkezi) New Amsterdam kasabası kuruldu. Büyük limanı ile kısa zamanda denizcilerin kasabası oldu. Hollandalılar New Amsterdam'a 1626 tarihinde köle getirip sattılar. Bir yıllık işçi ücretine denk bir fiyatla satılan köleler daha ekonomik bulunmuştur. Avrupa'da kürk ticaretine olan ilgi neticesinde şapka, ceket ve battaniye yapımında kullanılan Amerikan kürkü Amerika altını kadar değerliydi dolayısıyla birkaç kürk ticareti merkezi kurdular.

New Netherland, Long Island'a doğru genişledi ve Hudson ve Delaware kıyıları boyunca 1638'de New Sweden Company, İsveç ve Finlilerden oluşan Fort Christina (Wilmington) adı verilen bir yerleşim kurdu.⁸⁸ Bu Avrupalıların Delaware kıyısındaki ilk kalıcı yerleşimidir. New Sweden'i diktatörce yöneten Johan Printz (1643 – 1653), bir Hollanda ticaret merkezini ele geçirmek için saldırdı ancak Peter Stuyvesant gönderdiği donanma ile New Sweden kolonisine 1655'de son verdi. Stuyvesant, buraları işgal etti ve Delaware kıyılarına kolonisini yaydı.

Böylece Stuyvesant New Amsterdam da ünü arttı ancak New Netherland'ı idare biçimi tepki toplamaktaydı. Yönetime geçer geçmez, Kalvinist Stuyvesant, alkol satışını kısıtladı ve Lutherci ve Kuveykır gruplara işkence etmeye başladı. Stuyvesant dini özgürlük ve hoşgörü göstermedi. New Netherland; Hollandalı, Bohemyalı, Polonyalı, Danimarkalı, Alman, İskoç, İspanyol, Portekiz, Norveçli ve Yahudi birçok milleti içeren

---

⁸⁸ Axelrod Alan, **The Complete Idiot's Guide to American History**, Alpha Books, USA, 2003, s. 50.

bir limandı. Ancak Stuyvesant bir gemi dolusu Yahudi'yi kolonisine kabul etmemiş ve Yahudilere; Baptistler ve Katoliklere tanınan dini özgürlük verilemeyeceğini söylerken West India Company Yahudilere kapılarını açıp yerleşimlerine izin verdi.

New Netherland'ı yöneten, tüm aile reislerinin bir araya gelerek oluşturduğu "Council of Twelve" daha sonra "Board of Nine Men" birimine dönüştürüldü. Peter Stuyvesant, bu yönetim birimini idare sürecinde ihmal etti. Artan memnuniyetsizlik nedeni ile Stuyvesant, belediye yönetimlerinin kurulmasına izin verdi.

Bu süreçte, devamlı olarak New England yerleşimcileri Long Island'a kaymaktadır. Bu durum Stuyvesant ve New Netherland kolonisinin varlığını tehdit etmektedir. Hatta İngiliz Connecticut kolonisi, Long Island kasabalarının çoğu üzerinde hak iddia etmeye başlamıştı.

Stuyvesant'ın koloni yönetimindeki despot tutumları güç kaybetmesine neden oldu. 1653'te Gravesand, Flushing, Hempstead, Brooklyn ve Flatbush gibi birçok yerleşim bölgesi bir araya geldi yönetim biçimini ve Stuyvesant'ı protesto ettiler. "The Humble Remonstrance Petition of the Colonies and Villages in the New Netherland Province" ile Hollanda hükümetine sadakatlerini bildiren, kişi hak ve özgürlüklerini içeren bu belge ile temsilciler olmadan kanun yapılmasından şikayetçi oldular. Bu esnada Stuyvesant bu toplantıya son verilmesini, yönetme yetkisini Tanrı'dan ve "West India Company" den aldığını ve kendi deyimiyle birkaç cahil vatandaştan ("ignorant subjects") almadığını söylemiştir.⁸⁹

John Scott'un liderliğinde organize olan muhalifler diktatör Stuyvesant'a ve kolonilerini Connecticut kolonisine katmak isteyen John Winthrop'a karşı mücadele ettiler. Kızılderilileri kendi taraflarına katmak için uğraşan hem de ticarete yarışan New Netherland ve Connecticut kolonileri arasında gerginlik yaşanmaktadır. 1660 yıllarında muhalif görüşlerle bir ayrılık yaşayan New Netherland oldukça zayıflamıştı. 8 Eylül 1664 tarihinde İngiliz savaş gemileri Hudson'a vardığında Stuyvesant'ın teslim olmaktan başka çaresi yoktu çünkü iç isyanların yanı sıra savaşımaya hazır vatandaşların sayısı oldukça azdı. Bunun sebebi ise *patroonship* system⁹⁰ nedeniyle toprak

---

⁸⁹ Chester Alden ve Williams, Edwin Melvin, **Courts and Lawyers of New York: A History, 1609-1925**, c.1, The Lawbook Exchange Ltd., Clark, New Jersey, 2005, s. 159.

⁹⁰ New Netherland kolonisinde toprak sahiplerine patroon denilmektedir. Bunlar "Dutch West India Company" sahipleridir. Hollanda'da kalan bu toprak sahipleri dört yıllığına elli aileye topraklarını işlemeleri için vermektedirler. Bu sisteme *patroon* system denilmektedir ancak bu sistem toprak sahiplerinin uzak oluşu nedeniyle başarılı yürütülemedi. (Lee, Guy Carleton ve Thorpe, Francis Newton, **The History of North America**, G. Barrie & sons, Philadelphia, 1904, s. 36.)

sahiplerinin topraklarını kiralamaları ve kiracı çiftçilerin ise kendilerine bile ait olmayan bir toprak için savaşmayı reddetmelerinden kaynaklanmaktadır.

1664'de Hollandalılar New Netherland kolonisini kaybettiler ve 1667'de *The Treaty of Breda* anlaşmasının imzalanması ile New Netherland İngilizlere bırakıldı.⁹¹ İngilizler sahip oldukları bu yeni koloninin adını New York olarak değiştirdiler.

İngilizler kontrolü ellerine geçirerek kolonilerine bir yenisini de eklediler. 1676'da koloniyi ikiye bölerek doğu Jersey'in kontrolünü George Carteret'e verilirken Batı Jersey ise Lord Berkeley'e verilmiştir. Ancak yasal olarak bu toprakların her ikisi de New Jersey olarak adlandırılmaktaydı. Berkeley ve Carteret bu toprakları ucuza sattılar ve yerleşimcilere politik ve dini özgürlük tanıdılar böylece bu kolonide diğer kolonilerden de daha fazla etnik çeşitlilik görülmeye başlandı. Kırsal bir toplum olan bu kolonide nüfus 100.000 insanı buldu. Kısa bir süre sonra burası yerlilerin köylerinden daha çok İngilizlerin ayrıldıkları kendi köy evlerine benzedi.

Doğu kolonisi New York idaresi altına girerken Batı kolonisinin büyük kısmı William Penn yönetmiştir. Koloniler arasında mücadeleler 1702 yılında iki koloninin New Jersey adı altında birleşmesine kadar sürmüştür. New York kolonisinin yönetiminde olan bu koloni 1738 yılında New York idaresinden çıkarak bir başka İngiliz kolonisi olmayı başardı.

Kırsal bir toplum olan New Jersey'de çiftçilikle uğraşılmaktaydı. Endüstriyel faaliyetler az görülmektedir.

3.2.3. New York

New York kolonisi Yeni Dünya'nın ortalarında bulunmaktaydı. 1524 yılında Giovanni da Verrazano daha sonra ise 1609'da Henry Hudson New York'u adına çalıştığı Hollanda hükümeti için keşfedecektir.⁹² Hollandalılar bu topraklarda New Netherland kolonisini kurarak New Amsterdam adını verdikleri (daha sonra New York olacak) bu bölgeye yerleştiler. Ancak 1664 yılında Hollandalılar İngilizlerle girdikleri savaşı kaybedince bu koloni İngiliz kolonilerinden bir tanesi oldu. II. Charles burayı kardeşi York Dükü James'in yönetimine bıraktı. Dük James bu toprakların tek sahibi olarak kral ünvanı kazandı ve Kral II. James oldu. 6 Şubat 1685'de New York kraliyet kolonisi oldu.

⁹¹ Ward Harry M., *Colonial America 1607-1763*, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 61.

⁹² Melody S. Mis, *The Colony of New York: A Primary Source History*, The Rosen Publishing Group, New York, 2007, s. 5.

1667'de koloniler arası en büyük ticaret merkezi haline gelen New York'ta Iraquois kabilesi ile yapılan kürk ticareti başlıca ticari faaliyet olup New York'un güney kesimlerinde yaşayan Mohawks, Iraquois ve Algonkian yerlileri, İngiliz kolonicilere vergilerini ödeyebilmek için onlarla tütün ticareti yapmaktadırlar. Edmund Andros idaresinde New York'ta kürk ticareti ile koloni büyüdü ve yaygınlaştı. 1715 yılında ancak kürk ticareti düşüşe geçti.

1688 yılında Andros idaresinde iken New York New England egemenliğine girdi.

1672'de İngiltere ve Hollanda tekrar savaşa girince New York'u yöneten Francis Lovelace saldırılara karşı tedbir almaya başladı. Hollandalı koloniciler İngiltere hükümetine ödedikleri vergiler ve York Dükü James'in II. Charles'ın kendisine verdiği toprakları yakın arkadaşları George Carteret ve John Berkeley'e vermesi nedeniyle anlaşmazlık içerisindeydiler. New Jersey adını alan bu topraklara Hollanda 1673'de bir donanma ile çıkartma yaptılar. 1674 yılında Westminster anlaşması ile bu topraklar tekrar İngiltere'ye verildi. Böylece bu topraklar tekrar New York oldu.

Thomas Dongan (1683 – 1688) yönetiminde New York'ta mülk sahipleri tarafından seçilen 18 temsilciyle bir meclis oluşturuldu. Özgürlüklerin bildirildiği bir belge hazırlanarak bu meclis tarafından kabul edildi. Meclis kararıyla vergiler toplanabilecekti ancak yapılan tüm yasalar Dük'ün onayından geçmeliydi. Bu liberal yaklaşım ancak kısa sürdü.

1685'de York Dükü James tahta geldi ve Kral II. James oldu. Başlangıçta Hollanda kolonisi olan New York kolonisi York Dükü James tarafından meclis kurulmadan yönetildi. İngiltere'nin New York'taki ilk yayınlanan kanunu olan "Duke's Laws" yani Dükün kanunlarına göre herkes ırk ayrımı gözetmeksizin herkes dini özgürlüğe sahipti.⁹³ Dini özgürlük ve mülkiyet hakkı tanınmasının sonucu olarak bu kolonide etnik ve dini farklılıklar en üst düzeyde görülmektedir. Hollandalılar nüfusun hemen hemen %50 sini oluştururken, İngilizler ve diğer Avrupalı uluslar da geriye kalanı oluşturmaktadır. New York'ta nüfusun yaklaşık %7 - %10 oranını Avrupalı köleler oluşturmaktaydı. Etnik çeşitlilikle birlikte dini çeşitlilikte göze çarpmaktadır. Reform uygulanan kiliselerin yanı sıra Anglikan, Presbyterian, Baptist ve Lutherci kiliseler, Yahudiler için sinagog ve Roman Katolik kilisesi de görülmektedir.

---

⁹³ Conley, Patrick T. ve Kaminski, John P., **The Bill of Rights and the States: The Colonial and Revolutionary Origins of American Liberties**, Madison House Publishers, Madison Wisconsin, 1992, s. 21.

New York, Hollanda kökenli tarihinde oldukça etkilenmekteydi. Çok çeşitli etnik yapı ve farklı Avrupa uluslarından oluşan nüfusu ile ticaret merkezi olarak büyüdü. Hollandalılara ait Kiliaen Van Rensselaer'in⁹⁴ kurduğu "patroonship" sistemi James tarafından kabul edilerek devam ettirildi. Yakın aristokrat dostlarına geniş arazileri verirken küçük alanları halka vermekten kaçındı. Bu sistemle sıradan vatandaşlar kiracı olmaya zorlanmış olurken toprağın verimli kullanılması da engellenmiş oldu. Bu durum böylece siyasi hoşnutsuzluk yarattı. Bununla birlikte bir meclisin yokluğu siyasi olarak toprak sahiplerini bağlayan kanunların olmayışı halkın hayatını hayli zorlaştırmaktadır.

Daha sonra idaresine geçen Jacop Leisler'in gelişi güzel idaresine rağmen 1690 yılında bir ilki gerçekleştirdi; "Colonial Congress" toplandı.

1698'de Bellomont Kontu, New York'ta sosyal düzeni sağlarken suç oranlarında azalmalar görüldü. Massachusetts, New Hampshire, New Jersey ve New York kolonilerini birleştirdi. 1701'de Bellomont Kontu öldü.

3.2.4. Delaware

Hollanda adına çalışan Henry Hudson Asya'ya yeni bir yol ararken 1609'da Delaware Körfezi'nden geçer ve burayı "Güney Nehri" olarak adlandırır. Koloniye adını veren bu nehre Delaware adı Lord De La Warr onuruna burayı 1610 yılında tekrar keşfeden Samuel Argall tarafından verilir.

Delaware olarak bilinen bu koloni, 1776 yılına kadar resmi olarak herhangi bir isme sahip değildi. Bu toprak parçası genel olarak "The Three Lower Counties" terimi ile ifade edilmekteydi. Bununla Delaware kıyılarındaki *New Castle, Kent, Sussex* kasabalarından bahsedilmektedir. Kolonilerin bağımsızlığını ilanından önce Delaware olarak bilinen topraklar bu üç kasabadan ibaretti ve 1682 yılına kadar New York kolonisinin bir parçası gibi yönetilmiştir. William Penn'e Delaware verildiğinde üç kasabadan teşkil eden bir toprak parçasıydı. Pennsylvania'nın yasal yetkilerinin bir parçası olarak Penn tarafından yönetilmiştir. Penn tarafından hürriyeti verilinceye kadar hatta 1776'da kolonilerin bağımsızlıklarını ilanına kadar uygun bir isme sahip değildi.

İlk yerleşim yerliler tarafından yağmalanmış ve başarısız olmuştur. Daha sonra 1638'de "New Sweden Company" tarafından *Minquan Kil* adı verilen ticaret merkezi

---

⁹⁴ Bkz., Rensselaer, John King Van, **The Goede Vrouw of Mana-Ha-Ta at Home and in Society, 1609-1760**, Arno Press, New York, 1972., s. 87.

ile ilk yerleşim kuruldu. Daha sonra bu ticaret merkezinin adı *Fort Christina* olarak değiştirildi. İsveç hakimiyetinden sonra Hollanda buranın kontrolünü ele geçiriyor. 1664 yılında York Dük'ü New Amsterdam'ı işgal edince Delaware İngiltere yönetimine girdi. 1664 – 1682 tarihlerinde York Dük'ü Delaware kolonisini temsilen yönetti.

1681 yılında Pennsylvania kolonisini kuran William Penn'e Kral II. Charles tarafından Delaware kolonisinin yönetimi de teklif ediliyor. İlk olarak mevcut etnik çeşitlilik nedeni ile kabul edilmemesine rağmen daha sonra Penn bu koloniyi de idaresi altına almıştır. *New Castle*'da Delaware kolonicileri, Pennsylvania ise Philadelphia'da ayrı meclisler halinde toplanmaktaydı. Delaware kolonisi başta İsveçli, Finli, Alman, Fransız ve İngiliz olmak üzere etnik çeşitliliğini yine korumaya devam etti.

Delaware kolonisinde ekonomi öncelikle tarıma dayalıydı. İsveçliler, Hollandalılar, İngilizler, İskoç- İrlandalı ve Galler'den gelen göçmenler buğday, mısır, meyve ve sebzeler hem kendileri hem satmak için ticari amaçla üretilmekteydi. 18. yüzyılın sonlarına doğru Delaware kolonisinde sosyal ve ekonomik yapıda değişimler görülmeye başlamıştır. Özellikle Kent ve Sussex kasabaları tarımsal faaliyetler yoğun görülmekte ve işgücü ihtiyacını karşılamak için Afrika'dan köle ithal edilmektedir. *New Castle*'da gemi inşası, un değirmenleri başlıca geçim kaynakları arasındadır.

7 Aralık 1787 tarihinde bağımsızlığını ilan eden ilk koloni olmuştur bu sebeple "The First State" olarak anılmaktadır. Delaware ulusal sosyal, ekonomik ve politik gelişmede önemli rol oynamıştır.

3. Güney Koloniler

3.3.1. Virginia

Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi İngiltere de dış politikasını ve kolonicilik faaliyetlerinde merkantalizm doktrininin esaslarına göre oluşturmuştu. Bu teoriye göre yeryüzü sınırlı oranda değerli kaynaklara sahip, bu bilgi ülke politikalarını bu kaynakları elde etmek kontrolünü ellerinde bulundurmaya üzere şekillenmekteydi. Bu durum ülkeler arasında zengin kaynaklara ulaşma ve daha çok zengin olma yarışının doğmasına neden oldu. Merkantalizm teorik olarak bir devletin ekonomik olarak ithalatı yani yabancı mal alımını azaltmasını ve ihracatı yurtdışına mal çıkışını artırması esaslarına dayanmaktadır. Bu da devletin ekonomik olarak kendi kendine yetmesi anlamına gelmektedir. Böylece hammaddeler işlenecek, yerli imalat canlanacak teşvik artacak güçlü tüccar sınıfı oluşacak ve netice itibarıyla devletin hazinesi altın ile

dolacaktı. Avrupa ülkeleri özellikle İspanya, Fransa ve İngiltere bu doktrinle birlikte artan hammadde ihtiyacı ve değerli maden yatakları açısından Yeni Dünya'yı potansiyel bir yer olduğu düşüncesiyle bu topraklarda koloncilik faaliyetlerine hız kattılar. Koloniler anavatana hammadde sağlayan ve anavatanda işlenen bu hammaddelerin tüketildiği pazarlar görevini görmekteydi.

Amerika'da diğer Avrupa devletlerinden geç yayılmacılık gösteren İngiltere, ilk 15.yy. da John Cabot (Giovanni Caboto) ile batıya doğru sefer yapılmasına izin verdi. Başarısızlıkla sonuçlanan bu seyahatlere rağmen Amerika'yı görenlerin anlattıkları doğal zenginlik ve güzellik Londra'da unutulmamıştı. Devam eden bu ilgi neticesinde, Virginia olarak adlandırılan Chesapeake – Carolina Outer Banks arasında kalan bölgeye Richard Hakluyt, John Popham ve Thomas Smythe öncülüğünde Londra, Bristol, Plymouth tüccarlarının katıldığı bir yolculuk tasarlandı. 10 Nisan 1606 yılında I. James bu yolculuk için gerekli izni verdi. Bu aynı zamanda İngiltere'de özel teşebbüsü teşvik edici bir onay oldu ve ticari ortaklıklar yapıldı, yatırımlarında tüm risk, zarar ve kar paylaşılacak olan ticari şirketler kurulmaya başlandı. Bunlardan en ilki Virginia Company oldu. Aslında Virginia Company iki ayrı fona sahip Londra'daki tüccarların temsil edildiği London Company ve Plymouth, Bristol tüccarlarının temsil edildiği Plymouth Company'den oluşmaktadır. Her iki şirket Yeni Dünya'da belli toprak parçalarının haklarını ellerinde tutmaktaydı. London Company, 34° - 41° kuzey paralelleri Cape Fear Nehri – New York Körfezi arasındaki bölgeyi ve Plymouth Company ise 38° - 45° enlemleri arasında kalan Potomac Nehri – Maine coğrafyasını kapsamaktaydı.⁹⁵

Virginia Company yerleşim planlarını hızla yaparak 20 Aralık 1606'da *Susan Conant, Discovery, Godspeed* adlı üç gemi ile Yeni Dünya'ya doğru yola çıktı. 40 asker, 1 Anglikan rahip, esnaf – işçi ve 35 erkek yolcudan oluşan 105 kişilik göçmen yolcusu 26 Nisan 1607 tarihinde bu uzun yolculuklarını tamamladı.⁹⁶ Emrindeki üç gemi ile Christopher Newport Chesapeake Körfezi'nin güney yöndeki girişinden 50 – 60 mil iç kısma girdiğinde bir nehir ile karşılaştılar ve bu nehri Kral I. James'in ismi ile "James nehri" olarak adlandırdılar. Bu bölge hem İspanyol saldırılarına karşı güvenilir hem de denize ulaşımı olması nedeniyle yerleşim için uygun görüldü. 13 Mayıs'ta üç tarafı suyla çevrili yarımada inildi. Bu toprakların Kral I. James'e ait olduğu ilan

⁹⁵Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 20.

⁹⁶Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 83.

edildi ve koloniye Jamestown adı verildi. Bu yolculuğu düzenleyen yöneticiler deniz yolculuğu boyunca Bartholomew Gosnold ve Christopher Newport'a idare etme görevini verdi, onlar da yolculuk sonunda açıklanacak olan kurulacak koloniyi idare etmekle görevli yedi kurul üyesi belirlediler. Bunlar arasında John Smith ve Edward Wingfield vardı, kurul; Jamestown kolonisi için başkan olarak Wingfield'i seçti.

Göçmenler bu toprak parçasını yerleşime hazır hale getirmek için bir an evvel temizleyerek etrafı çitlerle çevrilmiş sıralar halinde küçük kulübeler yaptılar. Ancak seçilen bölge hem bataklık alan hem gelgite açık olup İngilizlerin hesaba katmadıkları bir durum daha vardı; Powhatan Kızılderilileri⁹⁷ Jamestown kolonisinin çok yakınlarındaydı. Powhatan Kızılderilileri topraklarına gelen bu yabancılara nasıl davranacağı hususunda tereddüde düşmüş, İngilizlerin hareket alanlarını kontrol altında tutmak ve daha fazla yayılmalarına engel olmak, kendi topraklarını işgal etmek için gelmiş olabilecekleri düşüncesiyle saldırgan bir politika izlerken kimi zaman balta ve battaniye gibi araçlar karşılığında yiyecek takası yapmakta, misafirperver davranışlar göstermekteydi. İlk olarak henüz daha İngiliz göçmenler yerleşim alanlarını çit ile çevirdiklerinde Powhatan üzerlerine 400 adam göndererek küçük saldırılarda bulundu. Gemi topları ve silahlarla bu saldırılara karşılık veren İngilizlerden iki kişi ölmüştü. Ancak Haziran ayı ortalarına doğru, göçmenlerin zor bir yaz geçirdikleri ve yiyecek stoklarının azaldığı zamanda, yiyecek sağlamakla beraber Powhatan anlaşma yapma isteğinde olduğunu İngilizlere bildirdi. Powhatan İngiliz göçmenleri ile ihtiyaç duyduğu araçları takas etmekle birlikte düşmanları Monacans ve diğerlerine karşı birlikte hareket etmekte olduğu için diplomatik olarak göçmenlere yardım etmekteydi.

İngiliz göçmenler yerleştikleri Jamestown kasabası'nda toprakla çok fazla ilgilenmediler zaten göçmenler arasında çiftçi olmadığı için kadar tarımsal işlere yeteri kadar önem verilmedi. Daha rahat bir yaşam için gelen göçmenler altın - gümüş gibi

---

⁹⁷15.yüzyılda Avrupalılar Amerika'ya ayak bastığında burada Christopher Columbus'un "indian" olarak adlandırdığı milyonlarca yerli yaşamaktaydı. Atalarının binlerce yıl önceden Bering Boğazı üzerinden Asya'dan gelen göçebe avcılar olduğu düşünülen Kızılderililer kuzey, güney ve orta Amerika'ya yayılmışlardı. Kuzeyde Massachusett, Pequot ve Wampanoag, Orta Amerika'da Delaware ve Susquehannock, güneyde ise Catawba, Cherokee ve Creek Kızılderili kabileleri yaşamaktaydı. Kuzey Amerika'da yoğun yayılcılık gösteren Algonquian kabileleri; Maine bölgesinde; Penobscots ve Abenakis, Massachusett bölgesinde Naticks, Narragansetts, Wampanoags, Pequots, Patuxets, ve Mohicans, Güney New England bölgesinde Montauks, New Jersey ve doğu Pennsylvania bölgesinde Delawares(Lenapes), Virginia bölgesinde ise Powhatan konfederasyonları bulunmaktadır(Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991 s. 5). Powhatan konfederasyonu yaklaşık 30 mıntıka ve 14.000 Algonquian'ı yönetmekteydi. Dil bakımından Algonquian ailesine mensuptu.

değerli maden avına çıkmakla vakit geçirmekteydiler.⁹⁸ Yiyecek stokları azalmakla birlikte sağlıksız yerleşim şartları nedeni ile yaz ve sonbahar mevsimlerine doğru açlık ve hastalık tehdidi ile karşı karşıya kaldılar. İçme suyu olarak kullandıkları nehre yaz aylarında deniz suyu karışması sebebiyle zehirlenmeler, dizanteri ve tifo hastalıklarına yakalanan İngilizler hastalanarak ölmeye başladılar. Yerliler kolonici İngilizlere el baltası, bakırdan yapılmış kaplar veya mavi cam boncuklar karşılık veya bedelsiz yiyecek yardımında bulunmaktaydı. 1607 Eylül ayı itibariyle ilk koloni grubunun yarısı bu ağır yaşam koşullarına dayanamadı, öldü. Newport ikinci göçmen grubu ile 1608 yılı Ocak ayında John Smith yeni göçmenlerle ve erzakla birlikte geri döndü ancak yeni koloniciler arasında yine çiftçi yoktu.

Bu çaresizlik içerisinde seçilen başkan John Smith, kolonide askeri disiplin uyguladı, beraber çalışacak işçi grupları oluşturdu, yeni barınaklar yaptırdı ve kış için mısır toplattı. Yiyecek isteyen herkesin ki bunu herkes istemekte, çalışmak zorunda olduğu düşüncesi ile koloniyi yeniden toparladı. Smith, Powhatan Kızılderilileriyle yakın ilişkiler kurdu, konuştukları dili öğrendi. Yerliler onun adil ve iyi bir asker olduğunu benimsediler ve Jamestown reisi olarak kabul ettiler. Onlardan nasıl avlandıklarını, balık tutma yollarını öğrendi. Bazen yerlilerle el baltası, kürek takası yaparak yiyecek temin etti. Ancak Kızılderililer, kimi zaman John Smith ve diğer kolonicilere saldırgan davranmaktaydılar. Smith olmadan Jamestown daha fazla var olamazdı. Ağustos ayı ortalarında 250 kişilik bir göçmen grubunun gelişi ile koloni nüfusu hayli arttı. Ancak yeni gelen koloniciler beraberinde Kolera ve tifo getirmişlerdi. Bu hastalıklarla 50'den fazla kolonininin ölümüne takasla elde ettikleri metal el baltaları, kılıç ve tüfeklerle 100 kadar koloniciyi öldürdüler. Yine açlık ve hastalıkla bir sonraki yıl Mayıs ayına yaklaşık 90 kişi kalan kolonicilere Thomas Gates başkanlığında 134 yeni kolonici daha getirilmişti.

1609–1610 yılları arasında, Jamestown kolonisi yetersiz yiyecek sebebiyle hayli zor bir kış geçirmekteydi. Yeni gelen göçmenlerin taşıdığı tifüs, kolera gibi hastalıklarla birlikte açlık, kıtlık gibi tehditler göçmenler arasında ölüm oranını artırırken hızla nüfusta azalma görülmeye başlandı. Bazı göçmenler Jamestown kasabasından kaçmak için deniz kıyısına inerek yaklaşan gemilerle kaçmak istiyorlardı. Ne yazık ki, 150 kişilik yeni göçmenleri taşıyan bir gemi yanaştı. Yeni yönetici Thomas West (Lord De la Warr) gelir gelmez gördüğü tablo karşısında hemen sıkıyönetim ilan etti ancak

---

⁹⁸ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 88.

İngiltere geri döneceğinden yerine 1611 tarihinde Thomas Dale geçti. Dale, koloninin idaresini devr alınca sosyal, dini, askeri ve hukuki sahalarda hemen yürürlüğe giren birçok düzenlemeler yaptı. “Dale codes” olarak bilinen bu kurallar uygulanmadığı takdirde çok ağır cezalar gerektiriyordu. Gün içerisinde belirli çalışma saatleri koyup tarlalarda herkesin çalışmasını sağlayarak tarımsal işlerin aksatılmasını önledi. Geriye kalan vakitte herkes evinin onarımı ve bahçesinin bakımı ile ilgileniyordu. Hukuk alanında, küfür, yalancılık, zina, cinayet hatta evcil hayvanların öldürülmesi suç sayılmış ve ölüm cezası uygulanmıştır. Dale, popülasyonun yerleşim alanını, James nehrinden Henryco kasabasına 300 kolonici yerleştirerek genişletti. Buraya 50 kulübe hastane ve bir de kilise yaptırıldı. Yerleşim alanı genişleyen kolonicilerin nüfus oranının arttığı düşünülebilir ancak açlık, kıtlık, hastalık ve Kızılderili saldırılarıyla ölenler hesaplandığında aksine azalma görülmektedir. Bundan sonraki yıllarda da sık sık ölüm ve yeni göçmenlerin gelmesi ile yıllara göre şöyle değişimler göstermektedir.⁹⁹

<u>Tarih</u>	<u>Nüfus</u>
1607 Mayıs	104 (İlk göçmen grubu)
1608 Ekim	200 (Yeni göçmenler)
1609 Yaz Mevsimi	131 (Hastalıktan ölenler)
1609 Ağustos	381 (Yeni göçmenler)
1609 Ekim	280 (Kızılderili saldırılarıyla ölen)
1610 Mayıs	90 (Açlık zamanı)
1610 Haziran	375 (Yeni göçmenler)
1610 Aralık	250 (Hastalık ve saldırılarda ölen)
1611 Mart	152 (Ayrılan, saldırılarla ölen)
1611 Mayıs	482 (Yeni göçmenler)
1611 Ağustos	752 (Yeni göçmenler)
1611 Aralık	600 (Kızılderili saldırılarıyla ölen)
1615 Mayıs	400
1619	700 (Yaklaşık)

⁹⁹ a.g.e., s. 92.

1619 -22	3570 (Yeni göçmenler)
1622 (Kızılderili saldırıları öncesi)	1240
1625	1300
1629	2600
1632	3200
1634	5200
1644	8000

Koloniciler Kızılderililerle ilişkilerinde sorunlar yaşamaya devam ediyordu. Powhatan, topraklarındaki yabancıların ticaret için gelmediğini bu toprakları istila etmek niyetinde olduğunu anlamıştı. Saldırıları düzenleyerek kolonicilerin mahsüllerini yakıp evcil hayvanlarını öldürüyorlardı. Her iki taraf arasında akrabalık bağı olursa Kızılderili saldırıları önlenbilir düşüncesi ile 1613 de Powhatan'ın kızı Pocahontas kaçırılmış ve hristiyan yapılarak *Rebecca* adı verilmişti. 1614 tarihinde John Rolfe ile evlendirilmiştir. Böylece ırklar arası bu evlilik beyazlar ve Kızılderililer arasında barış sağlanmasında yardımcı olacaktır. Ancak 1616 yılında Pocahontas uzun yaşamadı ve öldü. Hemen ertesi yıl Kızılderililer Powhatan'ı da kaybettiler. Bundan sonra ise beyazların yayılcı politikasının kendi kültürlerini ve yaşamlarını tehdit ettiğinin bilinciyle yeni Kızılderili reisi Opechancanough, barış isteklerini dile getirerek uygun anın gelmesini beklediler.

1612 tarihinde John Rolfe altın- gümüş kadar değerli yeni bir ürün yetiştirmeye başladı. Virginia kolonisinde bu ürün tarımsal işlere olan ilgiyi artırdı. 1614 tarihinde ilk tütün kargosu İngiltere'ye gönderildi.¹⁰⁰ İlk önceleri sadece tıbbi alanda kullanılan tütün, Avrupa'da gençler arasında ve zenginler sınıfında zevk olarak kullanıldı ve bağımlılık yarattı, popüler bir madde oldu. Kral I. James, tütünün insan sağlığına olan zararlarını duyurmasına karşın tütün oldukça fazla talep görmekteydi. İngiltere piyasasında yerini hızla alan tütün, Virginia kolonisi'nin Avrupa'ya ihraç kapılarını ardına kadar aralamıştı. İyi para getirdiğini gören koloniciler, buğday ve mısır gibi tahılları yaşamak için ihraç için de tütün yetiştirmeye başladılar. Virginia'da daha çok üretmek için her toprak parçasına tütün ekilip yetiştiriliyordu.

---

¹⁰⁰ Middleton, Richard, **Colonial Amerika: a history, 1607 – 1760**, Cambridge Mass., Blackwell, 1992, s. 29.

Çeşitli ürünler yetiştiren Virginia'lı çiftçiler en karlı ürün olan tütün yetiştiriciliği için çok sayıda işçiye gereksinim duymaktaydı. İlk başta yerli Kızılderilileri köleleştirerek işçi olarak çalıştırmak istediler ancak hem direnişle karşılaştılar hem de Kızılderililer çok çabuk hastalanarak ölmekteydi. Bu durum karşısında iş gücünü esir Afrikalıları köle olarak alıp karşılamışlardı.

Bununla birlikte Virginia kolonisinde gelişmeler yavaş yavaş devam etmekteydi. 1619 yılında nüfus yeni göçmenlerin gelişi ile daha çok arttı. 1619 yılı yalnızca yeni göçmenlerin Virginia kolonisine geldiği tarih değildir, aslında bu tarih birçok olayın ilki olması nedeniyle önemlidir. Virginia kolonisine 1619 yılında yolcu taşıyan Mayflower gemisi diğer göçmen taşıyan gemilerden farklıydı. İngiltere'den yoksul, yolculuk masraflarını diğer yolcular gibi karşılayamayan 90 kadın bu gemi ile Virginia'ya getirilmekteydi. Nakliye masraflarına karşılık 120 libre tütün karşılığında göçmenlere eş olarak verilecekti.

Bu tarih aynı zamanda Amerika'ya ilk defa temsili hükümet yönteminin girmesi açısından da çok önemlidir. Yine bu temsili hükümet Avrupa kolonileri arasında da ilk olma özelliği taşımaktadır. 30 Temmuz – 4 Ağustos tarihleri arasında *Burgess* adı verilen meclis üyeleri Jamestown kilisesinde toplandı. Meclis; 1 vali, 6 üye ve her on plantasyondan 2 üye olmak üzere temsilcilerden oluşmaktaydı.¹⁰¹ Kanun yapmak üzere seçilen bu temsili hükümet *Burgess Hanedanı* (House of Burgesses) olarak bilinmektedir.

İngiltere 17. yy da birçok Avrupa ülkesine Amerika'da kapılarını açmıştı. İspanyollar kolonilerine İspanyolları, Fransız kolonileri ise sadece Katolikleri kabul ederken İngiliz kolonileri tüm herkese açtı. 1619 tarihinde gerçekleşen bir diğer önemli olay ise Afrikalı zenci kölelerle dolu bir Hollanda gemisi gelmişti. Bu kölelerden 20'si göçmenlere satıldı.

Afrika'dan çalıştırılmak üzere getirilen zenciler, Batılıların Afrika sahillerinde kurdukları kalelerde esir edilmekte, gemiler gelince doldurulup Güney ve Kuzey Amerika'ya, Karayip Adaları'na, Portekiz veya İspanyol sömürgelerine nakledilmekteydi.

Köle olarak muamele gören bu siyah hizmetkarların durumu 1610 yılında Kuzey ve Güney Amerika'da bulunmuş Katolik bir papaz olan Peder Sandoval'un Afrikalı zencilerin yakalanıp nakledilmesi ve köleleştirilmelerinin kilise inançlarına göre yasal

---

¹⁰¹ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 27.

sayılıp sayılamayacağını sormuştur. Ekonomik gereksinmeler ahlaksal gereksinmeler üzerinde baskı yapmış ve İncil'e göre köleliğin kaldırıldığından hiç bahsedilmeyerek kölelerin ekonomik alanda vazgeçilmez olduklarına dikkat çekilerek cennete gidecekleri ifade edilmekteydi. Avrupa'daki kilise görevlisi Peder Luis Brandaon'un bu soruya verdiği cevap şöyledir:¹⁰²

Zatualiniz mektubunuzda sizin oraya gönderilen zencilerin yasal bir biçimde yakalanıp yakalanmadığını sormuşsunuz. Buna cevabım zatualinizin bu konuda herhangi bir kaygı duymasına gerek olmadığıdır; zira Lizbon'daki hepsi bilgili ve vicdanlı kişiler olan Vicdan Meclisi üyeleri bu konuyu tartışmışlar ve bu yargıya varmışlardır. Yine hepsi derin bilgili ve erdemli kişiler olan Sao Thome, Cape Verde ve burada, Loando'daki piskoposlar zencileri yakalamanın kötü bir yanı olmadığını düşünmektedirler. Bu bölgede aralarında çok değerli papazlar yetişmiş olarak kırk yıldır yaşamakta olan bizler... bu ticaretin haram olduğunu asla düşünmüyoruz. Bu nedenle bizler ve Brezilya din adamları bu köleleri işlerimizde kullanmak üzere hiçbir kaygı duymaksızın satın alıyoruz...

Yukarıda bahsedildiği gibi beyazlar emeklerini birkaç yıl süre ile nakliyat masraflarına karşılık kiralamaktaydılar. Sözleşme süresi bittiğinde Yeni Dünya'ya yerleşen bu beyazlar kendi topraklarını işlemekteydiler. Ancak Yeni Dünya'ya getirilen Afrikalı siyahların durumu beyaz hizmetkarlardan farklı olduğu söylenebilir. Çalışma hususunda isteksiz ve beceriksiz olan beyazlar çiftçilik sisteminin ihtiyaçlarına cevap verememekteydi. Kızılderililer'in çalıştırılmaya uygun olmayan sert, savaşçı yapıları ve buldukları coğrafya'ya hakim olmaları kaçışlarını kolaylaştırmakta olduğundan kolonideki iş gücü ihtiyacı zenci hizmetkarlarla ancak sağlanmaktaydı. Bu koşullarda ticari şirketler Afrika'da insan avına çıktılar.

Plantasyon sistemi geliştikçe kölelik daha da büyüdü. 1700'lerde nüfusun yarısını Afrika kökenli bu köleler oluşturmaktaydı. Siyahların ikinci sınıf adam muamelesi gördüğü bu sömürü -kölecilik düzeni- gündelik yaşamda artık kurallara bağlanmış, yasallaştırılmıştı. Bunlardan bir kaçı şöyledir: 1661 yılında "bir İngiliz hizmetkar bir zenci ile kaçmaya kalkarsa", onun, cezasını tamamladıktan sonra, kaçak zencinin efendisine de fazladan birkaç yıl çalışması gerektiği belirtilmektedir. Yine 1691'de "özgür bir beyaz erkek ya da kadının; bir zenci, bir melezi ya da bir Kızılderili

---

¹⁰² Zinn Howard, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s. 35.

erkek veya kadınla, ister ırgat ister köle olsun, evlendiği takdirde sürgün edileceği”ni karara bağlamaktadır.¹⁰³

1619 yılı aynı zamanda Virginia kolonisinde daha az özgür olmak istemeyen Polonyalı işçiler tarafından hak ve özgürlük talebi ile yapılan ilk grev tarihidir. Böylece diğer Avrupalı göçmenlerin Yeni Dünya’da hak ve özgürlükleri korunmuştur. Jamestown’da yaşayan Polonyalı, Hollandalı, Alman ve İtalyan göçmenlere İngiliz kadın ve erkek göçmenlerine tanınan aynı hak ve özgürlükler tanındı. Aynı zamanda göçmenlere Yeni Dünya’da toprak sahibi olma hakkı tanınmıştır.

1622 tarihinde Virginia kolonisinde büyük bir katliam gerçekleşmiştir. Powhatan’dan sonra Kızılderililerin reisi olan Opechancanough kendi halkını İngiliz tehdidinden koruyabilmek için bir plan yapmış, hiç beklenmeyen bir sabah uygulamıştı. Ancak Kızılderili bir çocuk Jamestown’da bulunan göçmenlere bu planı önceden haber vermişti böylece önceden uyarılan yüzlerce göçmen kurtulmuştur. Kızılderili bu çocuk Hristiyanlığa davet edilmiş ve Hristiyan olmuştur. Ancak diğer plantasyondaki göçmenler önceden uyarılamamış olduğundan yüzlerce kadın çocuk ve erkek Kızılderililer tarafından katledilmiştir.¹⁰⁴

İngiltere’de büyük bir üzüntü yaratan bu katliam hakkında incelemelerde bulunan I. James göçmenlerin güvenliğini sağlayamayan Virginia Şirketi’ni (Virginia Company) kapattı ve her ne kadar İngiltere’den çok uzaktaki Virginia ile yeteri kadar ilgilenemeyecek olsa da Virginia kolonisine el koydu. 1624 yılında Virginia Kraliyet kolonisi oldu.¹⁰⁵

1642’de William Berkeley, kraliyet tarafından Virginia kolonisine görevlendirildiğinde, burası düzensiz ve tehlikeli bir yerdi. 8000 nüfusu ile yeni kurulmuş olan Massachusetts kolonisinden çok geride kalmıştı. Berkeley, koloniyi yasalara göre işleyen, zengin ve cazip bir yer haline getirmek için çalışmaya başladı.

Jamestown çevresinde kurulan Virginia kolonisinde sorunlar devam etmekteydi, ölüm oranı yüksek olduğundan nüfus azalmıştı. Erkek sayısı kadınlara oranla daha yüksekti. Virginia Kolonisinde yiyecek, giyecek, barınma gibi ihtiyaçlarına karşılık sözleşmeli çalışan işçilerin çoğu İngiltere’de gelecekleri parlak görünmeyen

---

¹⁰³ a.g.e., s. 37.

¹⁰⁴ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 27-28.

¹⁰⁵ Middleton, Richard, **Colonial Amerika: a history, 1607 – 1760**, Cambridge Mass., Blackwell, 1992, s. 36.

yoksullardı. Sözleşmeli kölelik sistemine göre süresi dolan hizmetkarlara 50 İngiliz dönümü ile 1 acre = 0,4 hektar toprak veriliyordu.

Bu tarihlerde İngiltere ise iç karışıklıklar yaşamaktaydı. Kral ve Parlamento arasındaki görüş ayrılıkları İngiltere'yi sıkıntıya sokmaktadır. James Tanrı'nın kendisine yürütme hakkı verdiğini ve bu sebeple her istediğini yapabileceğine inanıyor ve öyle davranıyorken Parlamento ise bu düşünceye katılmamaktadır. Paranın çoğunu elinde tutan Parlamento I. James'in istediği nakit parayı vermeyerek daha huzursuz bir ortam oluşturmaktaydı.

Kraliyet kendi içerisinde problemler yaşarken İngiltere 1620-1635 yılları arasında görülen ekonomik değişimlerle birçok zorlukla baş başa kaldı. İngiliz ekonomisinde görülen enflasyon ve fiyat artışı halkın alım gücünü düşürmüştür. Toprak sahiplerinin koyunyunünün değer kazanması ile topraklarını koyunlar için otlak haline getirmesi ve kiracı çiftçilerin iş sahalarının kaybolmasına yol açmıştı. Hızla artan işsiz insan sayısına paralel olarak suç oranında da artış olmaktaydı. Yoksullar yaşayabilmek için çalmaya başlamışlardı. Birçok hükümlü bu dönemde serbest bırakılarak Yeni Dünya'ya yapılan yolculuklara katıldı. Kimi İngilizler ise ekonomik nedenlerle zorlaşan hayat koşullarından uzaklaşmak için okyanus ötesine göç etmekteydi.

I. James'in oğlu I. Charles 1625 yılında tahta geçtiğinde İngiltere'de her şey daha da güçleşti. Zulüm ve işkence artarak devam ediyordu. 1642 yılında İngiltere'de sivil bir savaş çıktı. Kral Charles taraftarları bunlara Cavalier denilmektedir, bir kısmı Kral için savaşırken bir kısmı ise daha çok para kazanabileceklerini anladıkları Kuzey Amerika'ya kaçmayı tercih etmektedir. William Berkeley çoğu Cavalier'e büyük plantasyonlar, geniş araziler bağışlayarak onları Virginia'ya kolonisine göç etmeleri için teşvik etmek istedi. Berkeley'in bu açıklamaları ile esnaf, tüccar, çiftçi ve asiller Virginia'ya akın etti ve nüfus oranı hızla büyük artış gösterdi.

Berkeley, Cavalier'lere dağıttı büyük topraklar Virginia'da tıpkı İngiltere'de olduğu gibi zengin ile fakir arasında büyük uçurumlar yarattı. Yalnızca erkeklerin toprak sahibi olabilir, kadınlar kendilerine ait toprak sahibi olamazlardı. Bu durumda Virginia'da toprağın %70 i erkek nüfusuna göre %10 luk bir kesimin elindeydi. Orta sınıf (çiftçiler, esnaf) mütevazı toprak oranına sahip iken kiracı çiftçiler, işçiler, hizmetkarlar ve köleler hiçbir zaman toprak sahibi olamadılar.

Zengin toprak sahipleri etrafı iş kulübeleri, bahçelerle, tarım alanlarıyla ve kölelerinin oturduğu barakalarla çevrili büyük konaklarda oturmaktaydılar. Toprak

sahipleri giyimlerinde ipek çorap, eldiven, eşarp, saten gömlek ve altın düğme gibi parçalar kullanılmaktaydı. Boş vakitlerinde ceylan veya tilki avına çıkarlardı ya da eğlence olarak dans edip keman çalarlar, ata binerler ya da kağıt oyunları oynarlardı.

Bu kolonide okula gereken önem verilmemiştir. Toprak sahipleri çocuklarına özel öğretmenler tutmakta ya da İngiltere'ye gönderiyorlardı. Kölelerin okuma yazma öğrenmesi yasaklanmıştı çünkü kölelerin eğitilmesi yalnızca onların sahiplerine isyan etmesine sebep olabilirdi.

Koloni, Kuveykır, Pürüten gibi Anglikan olmayan mezheplere açık değildi. Dini kurallar oldukça sert uygulanmaktaydı. Herkes dini ritüelleri yerine getirmek ve ayinlere katılmak zorundaydı.

Giyimleri, yemek alışkanlıkları, evleri, kullanılan isimler ve gelenekler gibi sosyal hayata özgü her unsur göçmenlerin İngiltere'den Yeni Dünya'ya taşıdıkları yaşamlarının bir parçasıydı.

Plymouth

Virginia hızla gelişip güçlenirken Avrupa'da Katolik Kilisesi'nde yapılan reformları yetersiz bulan daha da arındırılmasını isteyen "Pürüten"¹⁰⁶ olarak adlandırılan bir grup insanın sesleri yankılanıyordu. "Pürütenlik" İngiltere Kilise'si içerisinde bir takım reform hareketleri planlayan kilisenin yerleşmiş resmi yapısına karşı koyma mahiyetinde 1500 lü yıllarda ortaya çıkan bir kelimedir. Tanrı ile doğrudan konuşabileceklerini papaz ya da piskoposlara gerek olmadığını söylemekte olan Pürütenler kilise ve devletin İncil'e göre çalışmasını istiyordu.¹⁰⁷

Pürütenler, İngiltere Katolik Kilisesi'ni de arındırmak yani Katolik Kilisesi'nin miras bıraktığı birçok gelenek ve uygulamayı tavsiye etmek istiyorlardı. Bu grup içerisinde de "separatist" olarak adlandırılan küçük bir grup ise daha radikal bir reform, İngiltere için yeni bir kilise kurmak istiyordu. "Separatist" grubun mevcut düzenden hoşnutsuzlukları otorite ile çekişmelerine yol açmakta ve böylece yönetim ile daima karşı karşıya gelmekteydiler. I. James ise, İngiltere Kilisesi'ne tam bağlılık istiyor, "Separatist" gruba sert tepkiler göstermekteydi. Pürüten ve "Separatist" gruplarını ağır

---

¹⁰⁶ Pürüten kelimesi İngilizce arındırmak anlamına gelen "Purify" kelimesinden türetilmiştir.

¹⁰⁷ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 37.

cezalandırılıp hapse atılıyordu.¹⁰⁸ Bu muhalif gruplar çözüm olarak özgürce bir araya gelebileceklerini baskılardan kurtulacaklarını düşündükleri Hollanda'ya göç etmek istediler. “Scrooby”¹⁰⁹ adı verilen Pilgrim’ler ¹¹⁰ Hollanda’da aradıkları dini özgürlüğü elde ettiler ancak çocukları İngilizce’yi unutup Hollanda dilini konuşmaya başladığında asıl tehdidin farkına vardılar.

Leyden Püritenlerinden bir kesimi 1620 yılında Virginia Şirketi’nden bir toprak imtiyazı sağladı. Virginia kolonisi yakınlarına yerleşmek için, Pilgrim’ler, 102 kişiyi taşıyan *Mayflower* gemisiyle Plymouth’tan hareketle yolculuğa çıktı. Bir fırtına onları kuzeye sürükledi ve Cape Cod’un New England bölgesinde karaya çıktılar. Yeni Dünya’ya 41 pilgrim (17 erkek 10 kadın ve 14 çocuk) ve geriye kalanları hizmetkarlar, “Strangers” ve mürettebat oluşturmaktadır. “Scrooby”lerin kendileri dışındaki kişileri “Strangers” olarak adlandırmaktadır. Bunlar sıkıntılı hayatlardan uzaklaşarak macera arayan insanlardı.

Pilgrim’ler, yeryüzünde kusursuz yeni bir toplum kurmak istedikleri bu topraklara nihayet 66 gün sonra 11 Kasım 1620’de Massachusetts sahillerine çıktılar. Yalnız birlikte barış içerisinde yaşamak için kurallara, yasalara ihtiyaçları vardı bunları düzenlemek için gemiden inmeden önce bir anlaşma metni düzenlediler. *Mayflower Compact*, Amerikan tarihinin en önemli belgelerinden biridir. Her ne kadar İngiltere Kralı’nın onayını taşımasa da bu anlaşma ile belirli kurallar çerçevesinde yaşamayı kabul ettiler. Plymouth kolonisi siyasi olarak birbirlerine bağlandığı bu anlaşmanın dışında dini olarak Scrooby Kilise sözleşmesiyle ve de iş bağlamında Londra tüccarları ile yaptıkları anlaşmaya bağlıydılar.

Aralık ayında yolculuklarını tamamlayan Plymouth kolonicileri, ellerindeki erzak ve malzemenin bahara kadar yetmeyeceğinin farkındaydılar ancak kış mevsimi ürün yetiştirmeye uygun değildi. Wampanoag kabilesi, soğuk ve bilmedikleri coğrafyada yaşam mücadelesi veren Pilgrim’lere yardımcı oldular. Kabileden ilk “Pigrim”leri gören Samoset, kabile reisi ve bir kısım yerlileri buraya getirdi. İçlerinde daha önce köle olarak Londra’ya götürülmüş ancak daha sonra tekrar topraklarına dönen Squanto iyi İngilizce konuşmaktadır. Böylelikle her iki tarafa tercüman olmuştur.

---

¹⁰⁸ a.g.e., s. 39.

¹⁰⁹ Scrooby; İngiltere’de *Nottinghamshire*’ da bir köy adıdır. Pilgrim’ler bu köyden gelmişlerdir.

¹¹⁰ Dini sebeplerle göç eden insanlara verilen ad. (Pilgrim: hacı, yolcu) Dolayısıyla bu dini gruba “Hacılar” da denilmektedir. “Pilgrim” ler olarak adlandırılan Yeni Dünya’ya göç eden bu muhalif grup kendileri için bu kelimeyi kullanmaktan kaçınırlardı. Onlar kendi kendilerini Dünya’da birer yolcu olarak görmekteydiler.

Plymouth kolonisi yöneticisi John Carver, kabile reisi Massasoit'e çok yakın davranmıştır. Görüşmeler sonucunda her iki taraf Massasoit yaşadığı sürece geçerli olacak bir anlaşma yaptılar.¹¹¹

Squanto, Pilgrim'lerle kalarak onlarla bildiklerini paylaştı. Nasıl mısır yetiştirileceğini, nerede balık tutulacağını ve diğer ürünleri nasıl bulabileceklerini öğretti. Ayrıca araziye yabancı olan kolonicilere rehberlik etmiş oldu. 1621 tarihinde ilk hasatta Massoit'i de davet ettikleri bir ziyafet verdiler. İki taraf arasındaki anlaşma neticesinde yerlilerle barış içerisinde yaşamaktaydılar, 11 ev inşa edilmişti ve mısır hasadı çok verimliydi şükranlarını bu kutlama ile sunmak istemişlerdi.

Bu olumlu gelişmelere karşın bazı sorunlarla da karşılaşıldı. Bunlardan ilki Papazlarının olmayışı idi. John Robinson, papazları, Leyden'de dinsel örgütün başında kalmıştı. William Brewster, yeterli altyapıya sahip olmamakla birlikte vaftiz ayinini yapmak içinde yetkiye sahip değildi ancak eğitilmiş bir papaz ancak dokuz yıl sonra gelecektir.

Plymouth kolonisi, her yıl kilise üyesi ortakların ve kolonicilerin seçimiyle yönetici ve asistanlardan (ilk başta 1, 1633 yılına kadar 8 kişiden) oluşan yönetim kuruluyla ilk meclisini kurmuştu ancak 1636 tarihine kadar resmi bir anayasaları yoktu. 1638'de bütün yerleşimler meclise kanun ve yasa yapımında yetkilendireceği iki temsilci göndermekle görevlendirildi.

1622 yılında Thomas Weston ile birlikte içlerinden çok azı "separatist" olan bir göçmen grubu geldi. Gelen bu göçmen takımı Wessagusset'e yerleşmeleri için ikna edildi ancak uzun ömürlü olmadı burada bir yıl yaşayabildiler. 1625 tarihinde Thomas Morton ile gelen ikinci grup Mount Wollaston'a sonraları Amerika'nın ağaç deposu olarak bilinen Braintree'ye yerleştiler. İçki içip eğlenen, yerlilere silah satan bu göçmeler Pilgrim'leri hayli rahatsız etmişti.¹¹²

En önemli sıkıntıları ekonomik nedenlerden kaynaklanıyordu. Balıkçılık ve kürk ticareti oldukça karlı bir kazanç olabilirdi ancak Pilgrim'lerin çoğu alışkın oldukları tarımsal faaliyetlerle uğraştılar, buda kendi kendilerini geçindirmeye ancak yetebildi. Bir süre sonra herkes kendi toprağını ekip biçmek istedi. Bu problem herkesin sadece şahsi bahçesi olmasına izin verilerek çözüldü. Pilgrim'lerle gelen maceracılar hayal kırıklığına uğramışlardı ve 1626 yılında hisselerini 200£ 'a dokuzar taksit halinde

---

¹¹¹ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 110.

¹¹² Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 42-43.

satmak istediklerini bildirdiler. William Bradford, ikinci liderleri ve Pilgrim'ler, kendilerine şahsi mal sahibi olma fırsatı verecek bu durumu nasıl değerlendirebilecekleri üzerine çalıştı. Taksitleri ödeyebilmek için ekonomik kaynak arayışına girdiler. 1630 yıllarında daha büyük ve daha varlıklı Massachusetts Bay Company' nin ortaya çıkışı ile Plymouth kolonisinden evcil hayvan ve tahıl talebi arttı dolayısıyla koloninin ekonomik durumu oldukça parlak yıllarındaydı.

Şehir dışına doğru Yarmouth, Taunton, Marshfield, Duxbury, Scituate ve Sandwich gibi birçok yerleşim yeri kurulmaya başlandı. Nüfus oranında görülen artış 1630 yılında 300'ü bulmaktaydı. Nüfus oranı diğer yerleşim yerleriyle karşılaştırmalı olarak şöyledir:¹¹³

	Massachusetts	Plymouth	Connecticut	Rhode Island	New Hampshire
1630	1.000	400			500
1640	9.000	1.000	1.500	300	1.000
1650	14.000	1.500	4000	800	1.000

Plymouth kolonisi hem finansal kaynak yetersizliği hem de "separatist" ler tarafından özgür yaşayabilmek amacıyla kurulmuş, ana eğilimi Püritenlerden ayrı etraftan izole yaşayan koloni olması gelişmesine engel teşkil etti. Plymouth kolonisi, zamanla Massachusetts kolonisinin kuzeye doğru genişlemesiyle gölgede kaldı.

3.3.2. North Carolina

Karolina kolonileri restorasyon kolonileri olup ilk olarak 1629 yılında I. Charles tarafından Roberth Heath'e verilmiştir. 31° - 36° Kuzey enlemleri arasında olan bu toprakları Heath, Fransız Protestanlar yani hügenotlar için yerleşim yeri yapmak istemiştir ancak koloni bu anlamda da başarısız olmuştur. Kısa ömürlü olan koloni, 1660 yılında tahta yeniden geçen II. Charles tarafından 1663 yılı Mart ayında arkadaşları John Colleton, William Berkeley ve beraberlerindeki altı kişi ile birlikte sekiz kişiye verildi. Böylece Heath'e verilen beratin yerini almış oldu. 1665 tarihinde 31° - 36° Kuzey enlemleri arasında kalan koloni sınırı 29° enlemine çekilerek denizden denize genişletildi. Bu topraklar için mülk sahipleri yıllık ücretin yanı sıra bu topraklarda bulunan altın ve gümüş gibi değerli madenlerin ¼ ünü verecekti. Buna

¹¹³ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 139.

karşılık mülk sahibi olarak bu toprakları kiraya verebilir veya satabilirdi. Yönetici olarak askeri kanunlar yapabilir, topraklarını korumak için savaşılabildi. Ayrıca yerleşecekleri bu bölgeleri isimlendirebilme hakkına da sahiptiler. Her zaman için İngiliz Kraliyetine sadakatlerini elbette korumaları gerekliydi.

Yeni Dünya’da kurulan diğer kolonilerden göçmen çekerek büyük karlar elde etmek isteyen bu kişiler koloniyi bir an evvel çekici hale getirmek istediler. Dini hoşgörü ve seçilenlerden oluşan bir meclis ile kanunların yapılacağını duyurarak koloniye dikkatleri çekmeye çalıştılar. Her türlü inanç özgürce burada yer bulurken tüm kanunlar özgür kimselerin rızaları ve tavsiyeleri doğrultusunda yapıldı.

Çoğu yerleşimci Karolina’yı “öylesine güzel, şirin ve verimli ki şüphesiz ürün yetiştirildiğinde ikinci cennet olduğunu kanıtlayacaktır” diye tarif etmektedir.¹¹⁴ İsviçre, İskoçya, İrlanda, Fransa, İngiltere ve diğer kolonilerden göçmenler gelip buraya yerleşti. Ancak bu koloni diğer kolonilerden göçmenleriyle ayrılmaktadır. Kuzey Amerika kolonilerinde Virginia gibi, koloniciler tarafından İngiltere’den ve diğer Avrupa ülkelerinden gelenlerle yerleşim sağlanmıştır. Karolina kolonisi bu bağlamda diğerlerinden farklıdır. Bu koloni Kuzey Amerika’daki diğer koloniden göç almış ve Batı Hindistan’dan ile Bahamalar’dan gelenlerin yerleşim yeri olmuştur.

Az göçmen çeken koloni için ortaklardan Anthony Ashley Cooper İngiltere’den göçmenlere sponsor olmayı diğer ortaklarına teklif etti ve 1670’de bir grup yola çıktı. Port Royal’e yerleşildi ve 10 yıl sonra Charleston (Charles town) kasabası kuruldu. Burası ihracat limanı olarak gelişerek şeker, pirinç gibi ürünlerin ihraç noktası olmuştur. Koloni ekonomisi tütün, gıda maddeleri, çiftlik hayvanları, deniz malzemesi ve keresteye dayanmaktadır. Bilhassa kereste endüstrisi göçmenlerin bu koloniye ilgisini cezp edecek düzeydedir.

II. Charles, mevcut popülasyonun Virginia sahiline kaydırılmasını, Batı Hint adalarından Barbados’taki yetersiz arazi sorununa çözüm, İspanyolların İngilizlerin Modern Charlestown güney sahillerine hakim olduğunu kabul etmeleri için mücadele edilmesini istiyordu. Kısa süre sonra Madrid Anlaşması ile İspanyollar İngiliz egemenliğini bu bölgede kabul etti.

Karolina’da yaşayan Yamasees, Apalachees, Tuskegees, Westes ve Creeks İngiliz yerleşimcilerini tehdit olarak gördüler. Kendilerine saldırılar düzenleyen Batı

---

¹¹⁴ “so delicious, pleasant, and fruitful that were it cultivated doubtless it would prove a second Paradise” Weir, M., **Colonial South Carolina: A history**, NY:KTO Press, Millwood, 1983, s. 33.

komşularıyla işbirliği içerisinde olduklarını düşünmekteydiler. Creek kabilesi iç kısımlarda olduğundan burada gücünü artırabilmek için İngiliz yerleşimini bir avantaj olarak görüyordu. İngilizler ise burada göçmenlerle ticaret yapabileceklerini fark ettiler.

1669 tarihinde koloni daha düzenli hale geldi. Yönetici olarak William Drummond atandı ayrıca Drummond toprak satışını da üstlendi. “Fundamental Constitution” (Temel Anayasa) vasıtasıyla feodal bir toplum kurulmak isteniyordu, 1700 lü yıllarda ancak bu fikirden vazgeçilmiştir.

Amerika’yı hiç ziyaret etmemiş olan Locke filozof John Locke tarafından Karolina için 1669 yılında “Temel Anayasa” yazıldı.¹¹⁵ Uygulanması düşünülen bu yeni sistem toprak paylaşımını piramitsel olarak yapılandırmaktadır. Buna göre; Karolina Albemarle ve Clarendon olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Bunların her biri de kasabalardan oluşmaktaydı. Ortakların her biri her kasabada İngiliz dönümü ile 12000 acre (0,4×12,000) toprağın sahibi olacaktı. Piramidin ilk kısmını onlar oluştururken ikinci sırada Prensler, sonra Kızılderili kabile reisleri, gelmektedir. Dördüncü sırada malikane sahipleri ve son olarak geriye kalan kesim toprağın 3/5 ünü elinde tutan mülk sahipleri gelmektedir. John Locke, İngiltere’de çıkan sivil savaşın nendi olarak denge kavramına değinen James Harrington’dan etkilenmiş olabilir. Piramitsel yapılandırma ile toplum içerisinde dengeli bir ayırım gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ancak, Yeni Dünya’nın gerçeklerinden uzak yazılan bu anayasa İngiltere’nin sosyal problemlerine cevap verebilecek şekilde hazırlanmıştı. Daha yeni kurulan başlangıç aşamasındaki bir koloniye uygulanması düşünülemezdi.

Siyasi problemler yerlilerle olan ilişkilere zarar verdi. Bununla birlikte artan etnik çeşitlilik burayı cennetten ziyade hastalıklı ve zararlı kıldı. Karolina’nın kuzeyine küçük çiftçiler yerleşti burası daha sonra Kuzey Karolina olarak bilinecektir. Kuzey Karolina yavaş yavaş gelişti. 1805’ten 1727 tarihine kadar Bath, New Bern, Edenton, Beaufort ve Brunswick kasabaları kuruldu. New Bern; 1711–1713 yıllarında İngiliz kolonicilere borcunu ödeyemeyip eş ve çocuklarını da esir olarak vermek istemeyen yerlilerin saldırısı sonucunda çıkan Tuscarora Savaşı esnasında yakılıp yıkılmıştır. Bu esnada 130 kişiden fazla kolonici öldürülmüştür.¹¹⁶ İngiliz askerleri Yamasee

---

¹¹⁵ Chase, Alston, **In a Dark Wood: the fight over forests & the myths of nature**, Transaction Publishers, USA, 2001, s. 4.

¹¹⁶ Weir, M., **Colonial South Carolina: A history**, NY:KTO Press, Millwood, 1983, s. 72.

yerlilerinin de yardımıyla karşı saldırıya geçti 1713 yılında Tuscarora yerlilerinin gücü kırıldı.

1729'da I. George mülk sahiplerinin elinden burayı aldı ve asıl toprağı Kuzey Karolina ve Güney Karolina olarak ikiye böldü.

Kuzey Karolina, Kraliyet yönetiminde hızlı büyüme gösterdi. Çoğu yerleşimci İskoçya- İrlanda ve Alman asıllı idi. Bu kolonide dini hoşgörü korundu ve Presbiteryen, Lutherci, Moravya, Alman Reform Kiliseleri ve Baptist kiliseleri, meclis aracılığı ile 1765'de Anglikan Kilisesi kuruldu. 1771'de Prebiteryenler kolonide bir ilki gerçekleştirdiler ve "Queen's College" kuruldu. Cross-Creek (Fayetteville), Hillsborough, Salisbury ve Charlotte gibi taşrada yeni kasabalar kuruldu.

Kraliyet hakimiyetinde Kuzey Karolina üç problemle karşı karşıya kaldı. Meclis ve yönetici arasındaki güç mücadelesi, taşra çiftçilerinin başlattığı regülätör hareketi ve vergilendirme sorunları karışıklık doğurdu.

Meclis ile yönetici arasında gelişen güç kavgasında yönetici meclisin teklifleri hakkında özel haklarını kullanırken meclis ise parasal gücünü yöneticinin maaşını kontrol ederek gösterdi.

Taşradaki çiftçiler ise kasaba memurlarının görevlerinde meydana gelen aksaklık ve yozlaşmayı tekrar düzene sokmak için bir araya geldiler. 1766 yılında yüksek vergi ve yiyicilik durumunu protesto etmek üzere Orange kasabasında toplandılar. 1768 yılında vergi ödemeyi reddederek şerifin görevini kötüye kullandığını duyurdular. Yönetici William Tryon Regülätörlerin dağılmasını isterken vergilerin ödenmesini emretti ayrıca yerel yöneticileri rüşvet ve benzeri durumlar için uyardı. 1770 yılında Regülätörler memnuniyetsizlikleri devam edince yerel yöneticilere saldırdılar ancak Tryon hemen bir ordu hazırlattı ve onları 1771'de yenilgiye uğrattı.

Bir diğer politik problem ise vergilerdi. Parlamento "Stamp Act" yani pul vergisi kanununu kabul edince Maurice Moore bu durumu yazılarında ele alarak eleştirdi. Kolonicilerin yalnızca kendi onayları doğrultusunda böyle bir verginin konulabileceğini yazdı. Birçok kasaba bu yeni vergiyi protesto etmeye başladı. İki gemiye evrakları pul taşımadığı için el konulunca bir kısım muhalif Cornelius Harnet liderliğinde gemilerin salınvermesini istediler.

Pul vergisi kanunu feshedildi ancak "Townshend Acts" 1767 de Parlamento'dan geçti. Böylece birçok ithal edilen ürüne örneğin cam, kurşun, kağıt, çay ve boya

maddeleri gibi gümrük koyuldu. 1770 tarihinde protestolar nedeniyle Parlamento bu kanunu da feshetti ancak çay üzerinden alınan vergi kaldı.

Boston Kısıımı

1773 yılında İngiltere hükümdarı, *East India Company*'nin üretim fazlası çaylarını Amerika'da satmasına yardımcı oldu. Böylece *East India Company* finansal bir zarara uğramayacaktı. İngiltere, Amerika'da çay satma tekeli British East India Company'e vermiş bu şirketin kazancını artırmak için halka rağmen çaydan vergi alınmasını kanunlaştırmıştı. Bu durum koloni tüccarlarının önü kesilmişti aracı olarak bile bu ticarete yer alamamaktaydılar. Koloniciler kendilerinin rızaları dışında çay üzerinden vergi alınmasını çay satın almayarak boykot ettiler ve çay fiyatları düştü.

1770 yılından sonra Amerika'ya çay kaçak yollarla gelmekte İngiliz çayı alınmamaktadır. *British East India Company* hemen hemen hiç para kazanamaz hale geldi. 1770 yılında, gümrük memurları bölge halkı tarafından tehdit edilince İngiltere bir grup askeri Boston'a gönderdi. Burada protestolar sırasında çıkan arbede de İngiliz askerler Bostonlular üzerine ateş açtı ve 5 kişi öldürüldü.¹¹⁷ 5 Mart 1770'de gerçekleşen bu olay her yerde *Boston Kısıımı* olarak diğer kolonilere duyuruldu.

Boston Çay Partisi

3 Kasım 1773 yılında yiyeceklere uygulanan vergilere bunlardan *East India Company*'i korumak için çaydan vergi alınması protestolara neden oldu. İngiliz Kraliyetine ve kolonicilerin onayı olmadan yapılan kanunlara karşı sesler yükselmekteydi. Kolonilerde gemilerden çayın boşaltılmasına veya satılmasına müsaade edilmeyerek tepkiler gösterildi. New York ve Philadelphia'ya çay taşıyan gemilerin geri dönmesi çay kargolarının boşaltılmasına izin verilmeyeceği önceden iletilmiştir. Hatta limandaki görevliler bu konuda uyarılmış tehdit mektupları yazılmıştır. Kendilerinin rızası olmadan yapılan bu kanun ile alınan çay vergisini koloniciler ödemeyi kabul etseydi bu durum başka kanunların habercisi olabilirdi.

16 Aralık 1773'de Boston Limanına yanaşan üç gemi 342 sandık çay taşımaktadır. Burada toplanan kalabalık malların boşaltılmasına izin vermeyerek gemilerin yükleriyle İngiltere'ye geri dönmesini istiyordu. Massachusetts yöneticisi Thomas Hutchinson İngiliz Kral'ına sadık kalarak topluluğa karşı gelmiş, gemilerin

---

¹¹⁷Armstrong, Stephen, **AP U.S. History**, McGraw-Hill Professional, USA, 2003, s. 83.

ancak yüklerini boşaltmaları halinde geri dönebileceğini söylemiştir. Kalabalığa yön veren Samuel Adams, İngiliz hükümetinin çay üzerinden vergi almaya hakkı olmadığını kalabalıkla birlikte haykırmaya devam ediyordu. Mohawk yerlileri gibi kılık değiştiren muhalifler gemilere girerek çay kargolarını denize boşalttılar.¹¹⁸ *Boston Çay Partisi* olarak isimlendiren bu hadise halkın hükümete karşı direnişinin en somut örneğidir. İngiliz vergi kanununa göre yiyeceklere uygulanan vergileri protestolarla başlayan bu olaylar Amerika'nın Bağımsızlık Savaşı'nı tetiklemiştir.

3.3.3. South Carolina

Buraya gelen ilk Avrupalılar İspanyollar olmuştur ancak daha sonra İngilizlerin eline geçmiştir. 1663 tarihinden itibaren Güney Karolina daimi olarak İngiliz hakimiyetine geçmiştir. Güney Karolina tarihi aslında 1729'da I. George tarafından buranın mülk sahiplerinin elinden alınıp ve asıl toprağı Kuzey Karolina ve Güney Karolina olarak ikiye bölmesi ile başlamaktadır.

Charleston, Güney Karolina'nın sosyal ve politik merkezi olup burada yönetici, meclis üyeleri ve diğer memurlar bulunmaktaydı. Seçimler ve mahkemeler buradan yapılmaktadır. Charleston limanı yüzlerce geminin yükleme boşaltma yeriydi. Burada tiyatro, konser alanları, kitapevi ve gazete bulunmaktadır. Ancak burası siyahlar için refah içerisinde yaşanan bir yer değildi çünkü onlar beyazların temizlik ve yemek gibi her türlü hizmetlerini yürütüyorlardı. Yerleşim yeri kısa zamanda Charleston'u içine alan Berkeley, Craven ve Colleton olmak üzere deniz kıyısında üç vilayete ayrılmıştır.

Fransız Hügenotlar, İskoç, İrlandalı, Alman, İsviçre, Galler ülkesinden ve Yahudilerinden birçok kimse dini özgürlük, geniş toraklar ve yol ve zaruri masrafların karşılanacak olması gibi teşvik vaatleriyle buraya gelip yerleşmişlerdir. Batı Hint adaların gelen Barbadoslular veya İngiltere'den gelen göçmenler 1700'lü yıllarda bölge nüfusunun yarısından daha azını oluşturmaktaydı. 1680 tarihinde beyazların sayısı 1200'e ulaşırken 1700'de 5500 olmuştur. Bu tarihte köle sayısı bilinmemekte ancak 1708'de nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu bilinmektedir.¹¹⁹

Köle ticareti koloninin başlıca ekonomik faaliyetlerindendi. Barbadoslular koloninin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak şekillenmesinde hayli etkili oldu. 1700'lü

¹¹⁸ Krout, John A., Rice Arnold S., ve Haris, C.M., **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991, s. 57.

¹¹⁹William Roy, **South Carolina As a Royal Province 1719 to 1776**, Aver Publishing, New York, 1970, s. 6.

yıllardan sonra Kuzey Amerika'ya getirilen köleler Afrika'dan Charleston'a nakledilmektedir. Bu köleler Güney Karolina iklimine adapte olabilecek Afrikalılar ve Congo-Angola bölgesinden Senegalliler tercih edilmekteydi. 1720 yılından sonra ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı öncesi kolonide her beyaza iki siyah düşmekteydi. Bu köle çoğunluğu koloniye önemli katkıları oldu. Avrupa ve Afrika kültür özelliklerini barındıran kültürel bir yapı gelişmiştir. Ayrıca koloniye büyük ekonomik katkısı olan çiftçilik plantasyon sistemi kölelerle birlikte buraya taşındı. Ekonomik olarak işgücü isteyen tarımsal faaliyetler pirinç üreticiliği gibi Batı Afrika sahillerinden gelen kölelerin işgücü ve rehberliği ile yürütülmekteydi. Kar amaçlı tarımsal faaliyetler, pirinç ve çivit üreticiliği yavaş yavaş gelişti. Diğer iki önemli ekonomik faaliyet ise deri ve kürk ihracatıdır. Sığır, domuz yetiştiriciliği, pamuk, çay, yağ, portakal, üzüm ve ipek üreticiliği kolonicilerin geçim kaynakları arasındadır. İşgücüne dayalı ticari tarım köle popülasyonunun giderek artmasına neden oldu.

Sosyal olarak koloni dört sınıfa bölünmüştü. Alt tabakayı "negro (zenci)" köleler oluşturmaktadır. Bu sınıf tarımsal faaliyetler dahil iş gücüne ihtiyaç duyulan bütün işleri üstlenmiş zencilerden teşekkül etmektedir. Bir sonraki sınıf yine kölelerden oluşmaktadır ancak buradakiler renkleriyle bir alt tabakadan ayrılmaktadır. İkinci sınıfı oluşturan beyaz köleler sahiplerine hizmet ederlerdi. Bunların belirli bir hizmet süresi vardır ancak sahipleri ufak tefek sebeplerle hizmet sürelerini uzatarak yine kölelerini ellerinde tutabiliyordu. Küçük çiftçilerin ve tüccarların dahil olduğu orta sınıf Güney Karolina'da tam anlamıyla oluşmamıştı. Bu sınıftaki kişiler eğitimsiz, kaba, kumar ve içki alışkanlığı olan özgürlüğüne düşkün bireylerdir. Memur ve zengin ziraatçılar üst sınıfı teşkil etmektedir. Böylece Güney Karolina'da lordlar ve onların kölelerinden mevcut oligarşik bir yapı oluşmuştu.

Amerika'nın Bağımsızlık Savaşından önce Kuzey Amerika'daki en zengin koloni Güney Karolina olmakla birlikte 10 zenginden, en zengin Amerikalı olan Peter Manigault'da dahil olmak üzere 9'u buradandı. Pirinç yetiştiriciliği ve çivit üreticiliği, 18. yüzyıl başlarında deniz mahsülleri, kereste ve et gibi kazançlı başlıca ihracat ürünleri, Güney Karolina ailelerinin zenginlik kaynağı oldu.

Politik olarak Barbadoslular, koloninin savunma mekanizmasını güçlendirmeye çalışan mülk sahiplerinin kuralları ile çeliştiler.

1715 – 1716 tarihlerinde Yamasee Kızılderilileri ile savaşıldı. Bu savaşla zayıflayan Güney Karolina 1719’da Kraliyet kolonisi oldu. Kraliyet yönetiminde gelişmeye devam etti.

Amerikan kolonilerinde 9 Eylül 1739 yılında gerçekleşen Kraliyet yönetimine başkaldırı niteliğinde olan *Stono İsyanı* en büyük köle isyanıdır. Daha önce “Stamp Act” ve “Townshend Acts” vergi yasaları nedeni ile yine Kraliyet yönetimine tepkiler yükselmişti.¹²⁰

Güney Karolina üreticileri tüccarları İngiliz koloniciliğinden kar elde ettiler ancak Amerika Bağımsızlık Savaşı’nın öncülerinden oldular. Henry Laurens, Thomas Lynch, ve Arthur Middleton koloninin bağımsızlık hareketlerine yön veren isimlerdir. 1776’da toplanan kongre ile bağımsız bir hükümet kurdular. *Bağımsızlık Bildirisi*’ ni imzalayarak sekizinci devlet oldu.

3.3.4. Georgia

Atlantik kıyılarında koloniler kuran İngiltere’nin 13ncü ve son kolonisi Georgia kolonisidir. Florida’nın kuzeyine doğru İspanyolların yönelmesi ile Kuzey Karolina ve Güney Karolina sınır güvenliğini korumak için diğer İngiliz kolonileri ve İspanyol kolonisi arasında tampon bir bölge oluşturulmasını isteyen General James Edward Oglethorpe, Kral II. George’dan bu koloni için gerekli berati alır.¹²¹ Bu koloninin sosyal fonksiyonu da vardı. Oglethorpe İngiltere’deki yoksul ve borçluların yerleştirilebileceği güvenli bir koloni kurmayı planlamaktaydı. Böylece Oglethorpe ve bir grup müteveli öncülüğünde 21 Nisan 1732’de Georgia kolonisi kurulmuştur. Bu koloni adını Kral’ın onuruna “Georgia” adı verilir.

İlk olarak verilen berate göre yerleşim yeri Savannah ve Altamaha nehirleri arasında kalan bölge ve nehirlerin memba kısmına doğru yukarı olan kısım olarak belirlenmişti. Daha sonra bu sınırlar daha da genişletilmiştir. İlk göçmen grubu yerleşime adını veren *Savannah* nehri kenarına 12 Şubat 1733 tarihinde yerleşti. Ancak planlandığı üzere bu koloniye mahkum ve borçlular yerleştirilmemiştir. Oglethorpe koloninin sınır güvenliğini sağlama fonksiyonu gereği buraya özellikle kuvvetli, sınırı koruyabilecek çiftçilerin yerleşmesini istedi. Dolayısı ile Savannah’ta kölelik yasaklanmıştır. Burası ayrıca Güney Karolina’dan Florida’ya kaçarak özgürlüklerine

¹²⁰ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 139.

¹²¹ Kupperman, Karen Ordahl, **Major Problems in American Colonial History**, D.C. Heath, New York, 1993, s. 67.

kavuşan kölelerin kaçışını önleyecekti. İspanyol saldırılarına tedbir olarak dağınk yerleşime izin verilmemiştir. Bu koloniden Katolikler ve siyah köleler men edildi. Diğer dini düşüncelere hoşgörü gösterildi. Ayrıca yerliler üzerindeki olumsuz etkileri düşünülerek kolonide içki satışı yasaklandı. Ancak koloni kuruluş motivasyonunu zamanla kaybetti ve içki serbest bırakılırken 1751’de kölelik yasağı da kaldırılmıştır. Bir diğer yerleşim yeri *Augusta* dört yıl sonra kuruldu ve burası Kızılderililerle ticaret merkezi haline geldi.

Merkantalist düşünce diğerlerinde olduğu gibi bu koloninin kuruluşunda da etkili bir faktördü. Kereste, deniz mahsülleri, tarımsal ürünler ve Kızılderililerle yapılan kürk ve deri ticareti koloni ekonomisini şekillendirmektedir.

Georgia’nın ekonomik ve politik gelişimi zengin-yoksul, beyaz-zenci, kentsel-kırsal gerilimler karakterize etmiştir.

Oglethorpe ve müteveli heyeti tarafından yönetilen Georgia, feodal çizgide tasarlanan sıkı kurallar çerçevesinde yönetilmiştir. İçki ve kölelik yasaklanmış, İngiliz dönümü ile 500 acre (0,4 × 500) den fazla toprak sahibi olmak yine koloninin sert kuralları arasındadır. Gayri resmi uygulamalar yasalara rağmen zaman zaman görülmüştür. Koloninin büyümesini yavaşlatan ve etkisiz hale gelen bu kurallar James Oglethorpe tarafından kaldırılmıştır. Diğer koloniler arasında en düşük toprak fiyatına sahip Georgia yasakların kaldırılmasının ardından hızla gelişmeye başladı.

1732’den 1758’e küçük kasaba ve mahalleler görülen Georgia’da daha sonra *Savannah, Albany, Columbus, Macon, Augusta* ve *Atlanta* gibi önemli şehir merkezleri oluşmuştur. Bu kolonide genel olarak güneye doğru yayılan bir yerleşim dikkat çekmektedir. İspanyol tehdidine karşı tampon koloni olarak tasavvur edilmesi yerleşim planında etkili olmuştur.

Mütevelliler koloninin yerel ve bölgesel yönetiminde amaçlarına ulaşamadılar koloninin ekonomisi ve güvenliği hususunda başarısız olunca 23 Haziran 1752’de Georgia kolonisi İngiltere hükümetine devredildi.¹²² 7 Ocak 1755 tarihinde resmen Georgia Kraliyet kolonisi oldu. Temsilcilerden oluşan bir meclisle İngiltere hükümeti tarafından yönetildi. Georgia isyan eden 12 Amerikan kolonisine bağımsızlığını 1776’da ilan ederek katıldı.¹²³

¹²²Coleman, Kenneth M., **Georgia History in Outline**, University of Georgia Press, 1978, s. 11.

¹²³Shadle, Robert (ADP) ve Olson, James Stuart, **Historical Dictionary of European Imperialism**, Greenwood Press, New York, 1991, s. 247.

3.3.5. Maryland

20 Haziran 1632 tarihinde Caecilius Calvert'e I. Charles tarafından bu koloninin berati verilmiştir. Caecilius Calvert'in babası Dış İşleri Bakanı George Calvert Katolik mezhebinden olduğunu açıklaması ile görevinden alınmıştır. George Calvert'e verilecek olan bu toprak parçası ölümü nedeniyle oğlu Caelius Calvert'e verilmiştir. Bu berat Cecil Calvert, Lord Baltimore, Leonard Calvert isimlerine Kral tarafından verilmiştir. İngiliz dönümü ile 12 milyon acre (49000 km²) olan bu toprak parçasının tazminat olarak verildiği düşünülmektedir. Böylece İngiltere İmparatorluğu tarihinde ilk kez bir Katolik berat alarak koloni kurmuş oldu. Diğer 12 koloni sahipleri ise Protestandı.

İlk olarak İtalyanların 1524'te ayak bastığı *Chesapeake* Körfezi'ne yaklaşık 50 yıl sonra İspanyollar gelmiştir. İngiltere yeni kurduğu Virginia kolonisinin kıyılarında Maryland adı verilen bu topraklara, 1607 tarihinde London Company tarafından yerleşim yapılmış ancak başarılı olmayınca son bulmuştur. Maryland, Calvert ailesinden itibaren bağımsız bir koloni olmuştur. Virginia'nın kuzeyinde 40. paralelin güneyinde yer alan 49.000 km² alan koloninin en geniş sınırlarına sahiptir. *Chesapeake* Körfezi'nde Pennsylvania, Delaware, Virginia ve Columbia ile sınırı olup başkenti Annapolis'tir. 1700 lü yıllarda Pennsylvania ve Maryland sınırlarını tayin edemeyerek uzun yıllar tartışmışlardır. Charles Mason ve Jeremiah Dixon her iki koloni yöneticisi tarafından bölgenin haritasını çıkarmak için görevlendirilirler. 1760'da Maryland ve Pennsylvania sınırı *Mason-Dixon Line* adı verilerek netleşmiştir. Böylece Maryland kolonisinin yayıldığı coğrafya biraz daha daralmıştır. Calvert, diplomatik davranarak koloniye Kral I. Charles'ın eşi olan Henryetta Maria'nın adını verdi.

1639 yılında Maryland'da kurulan temsili hükümet ilkel bir formda teşkil edilmiş olsa da cumhuriyet tohumları taşıyan bir sistem mevcuttu. Her özgür yerleşimci temsilcisini seçebilmekteydi. Mülk sahibi yine koloni idaresini istediği kişiye bırakabilmektedir. İlk temsili mecliste mülk sahibi yasama organını kendi isteklerini yerine getiren bir sistem olarak kullandı.

Maryland kolonisine verilen berat diğerlerinden daha farklıdır çünkü diğer kolonilerde olduğu gibi burada ortakların kazançları değil Calvert ailesinin ilerlemesi düşünülmüştür. Kraliyet, topraklara isim verme hakkı, gümrük vergisi miktarını belirleme ve vergileri toplama hakkına mülk sahibi ve mülkün varisi olarak Calvert

ailesine vermiştir. Ancak değerli metallerin %20 sini Kraliyete verme zorunluluğu vardı. Ancak bu duruma tepki olarak bir araya gelen temsilciler “Declaration of Rights” (Hakların ilanı) metni ile hükümet ve diğer kollara görev ve yetkilerini tanımladılar. Lord Baltimore tarafından pek çok kez veto ve reddedilen bu tasarılar kabul edildi.

Güney kolonilerinden olan Maryland, İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinde baskı altında yaşayan Katolik ve Protestanlara alternatif yerleşim yeri olmuştur. 17.yy.’da İngiltere, Katolik mezhebinden olan kişiler Katolikler Kraliyet karşıtı olarak görülmekte ve birçok haktan mahrumdular. Yine Protestanlar İngiltere Kilisesi ile olan ayrılıkları neticesinde zor şartlarda yaşamaktadırlar. Lord Baltimore, koloniyi kurarak hoşgörü içerisinde yaşanabilen bir yer yaratmak istiyordu. Aynı zamanda Roma Katoliklerine, Püritenlere çoğunlukla Protestanlardan oluşan koloni yerleşimcilerine dini hoşgörü tanınmasını sağlayan “Toleration Act” yasası 1649’da yapılmıştır.¹²⁴ Bu yasa ile aynı zamanda daha fazla göçmenin koloniye yerleşmesi için zemin hazırlanmıştır.

Diğer aristokrat mülk sahipleri gibi Baltimore, kurduğu koloniden bol kazanç elde etmek istiyordu. Ekonomisi temel olarak endüstri ve yönetim hizmetlerine dayalıdır. Küçük çiftçi ailelerden oluşan Maryland kolonisinde meyve, sebze, tahıl, kümes hayvanları, ihracat ürünleri yetiştiriliyordu. En önemli ihracat ürünü tütün olup koloni ekonomisinde geniş yer kaplamaktadır. Bazen tütün para yerine kullanılmıştır. Tütün yetiştiricilerinin sayısındaki artış nedeniyle her tütün yetiştiricisinin aynı zamanda mısır üretmesi yasalaştırılarak böylece koloninin herhangi bir açlık krizi ile karşı karşıya gelme durumu engellenmiştir.

Güney Karolina’da Charleston limanından sonra ikinci büyük liman olan Baltimore, Maryland ekonomisinde önemli yer tutar. *Chesapeake* Körfezinde, Kent adası üzerinde takas yapılan ticaret merkezi (trading-post) kurulmuştur. Maryland kolonisi 1755 itibarıyla %40 köle nüfusuna sahip olup sözleşmeli köle ve mahkum işgücü yaygın olarak kolonide kullanılmaktaydı.

İngiltere ve Amerika arasında artan sınıf ve düşünce ayrılığı gerilim doğurmuş ve isyanları beraberinde getirmiştir. Samuel Chase, William Paca, Thomas Stone, Charles Carroll, bağımsızlık ilanı metnini (Declaration of Independence) koloni adına

---

¹²⁴ Bozman, John Leeds, **The History of Maryland: From Its First Settlement, in 1633, to the Restoration, in 1660 ; with a Copious Introduction and Notes and Illustrations**, c. 2, J. Lucas & E.K. Deaver, Baltimore, 1837, s. 355.

imzalayarak 1776'da İngiltere'den ayrılmıştır. 28 Nisan 1788 tarihinde Birleşik Devletler Anayasasını (United States Constitution) kabul eden yedinci devlet olmuştur.

V. İNGİLİZ KOLONİLERİNDE SOSYAL VE EKONOMİK YAPI

Kolonileşme sürecinde Avrupalıların Amerika'yı iskanları sürecinde ekonomik ve sosyal değişimler meydana gelmiştir. Göçmenler kendileriyle birlikte deniz aşırı Amerika'ya kültürlerini, geleneklerini ve inançlarını taşımaktaydılar. Ancak burada İngiltere'den daha farklı bir sosyal yapı oluşmuştur.

Her toplumun kutsanmış en küçük temel birimi olan aile, İngiliz kolonilerinde de en alt yapıyı oluşturmaktadır. Geniş aile tipi yaygındır. İngiliz örf ve adet hukukuna göre erkekler evin dışındaki işlerle uğraşır, kadınların korunmaya ihtiyacı olduğu düşünülmekteydi ve yasalarla kadınların temel hakları korunmaktadır. Kadınlar erkeklerle birlikte eşit sayılmakta ve birlikte çiftçilik, ürün yetiştiriciliği ve üretiminde bulunmaktadır.

Sosyal olarak sınıflar koloni toplumunda da oluşmuştu. En üst sınıf, İngiltere ile bağlantı içerisinde olan zengin tüccarlar ve ziraatçılardan müteşekkildi. Bu sınıfı Püritenlerde ilk başta dini liderleri oluşturmaktadır. Orta sınıfta ise zengin tüccarlar, çiftçiler ve işçiler yer almaktadır. Üst ve orta sınıf arasındaki fark Avrupa ve İngiltere'de olduğundan daha azdır. En alt sınıf ise kölelik sisteminden faydalanan hizmetli ve işçilerden oluşmaktadır.

Sade bir hayat gibi görünmesine karşın doğa şartları ürün yetiştiriciliği, mimari, aile yapısı ve ev ekonomisinde değişimler meydana getirmiştir. Göçmenler kendi kültür ve medeniyetlerini kolonilere taşımışlardı ancak doğal şartların şekillendirdiği yaşam koşulları ve diğer uluslarla etkileşim sonucu farklı bir kültür ayrı bir medeniyet doğmuştur.

On üç koloni, kültürel kurumlarını oluştururken İngiltere'deki örneklerini model almıştır. Kendi inançlarına uygun kiliselerini kurmuş ve çocuklarının eğitimini sağlayacakları okullar açmışlardır. Bunların en önemlisi günümüzde yüksek öğretim sahasında yetkin bir yere sahip Harvard Üniversitesidir. 1638'de John Harvard'ın bağışladığı para ile İlahiyat Koleji Püritenler için kuruldu. Bu okul zamanla Amerika'nın ilk üniversitesi haline geldi.

Kolonilere yalnızca İngiltere'den değil çoğunluğu Alman ve İskoç-İrlandalı olmak üzere Protestanlar, Fransız Hügenotlar, Hollandalılar, İspanya ve Portekiz'den

Yahudiler de göç etmektedir. Kolonilerde etnik ve kültürel çeşitlilik görülmektedir. Amerikalı göçmenler beraberlerinde Amerika'ya Avrupalı yaşantılarını ve alışkanlıklarını bu yeni çevreye götürmüşlerdir. Ancak İngiliz ailelerin çoğunlukta olması İngiliz kültür ve medeniyetinin devamını sağlayarak zamanla diğer kültürlerin İngiliz kültürü içerisinde erimesine yol açmıştır.

Amerika'nın doğal şartları göçmenlerin ekonomik faaliyetlerini doğrudan belirlemiştir. Bunun yanında İngiltere'nin istekleri kolonilerin ekonomisi üzerinde en büyük etkidir. Zira, kolonilerin başlıca kuruluş gayesi anavatanlarına ihtiyaç duyulan hammaddeleri sağlamaktır.

İngiltere'nin yasalarıyla getirdiği ekonomik düzenlemeler de kolonilerin ekonomik faaliyetlerini etkilemektedir. İngiltere İmparatorluğu'nun yasalarına göre kolonilerde büyük çaplı imalat yasaklanmıştır. Bunun temel sebebi kolonilerden alınan hammaddeler işlendikten sonra imal edilen ürünler bu kolonilere pazarlanmaktadır.

Kuzey kolonilerde, soğuk kışlar verimsiz topraklar bölge ekonomisini sınırlandırmıştır. Hudson Vadisi'nde verimsiz topraklarına ve kısa hasat mevsimine rağmen hem tüketim hem de yerel ticarete kullanmaya yetecek miktarda üretim yapılabiliyordu. Mısır, yulaf, çavdar, arpa, sebze ve meyveler başlıca ürünlerdir. Koloniler ancak geniş tarımsal faaliyetlere uygun şartlara sahip değillerdi dolayısıyla burada balıkçılık önem kazanmıştır.

Orta Amerika en verimli topraklara ve uygun ılıman iklime sahipti. Ayrıca kıtanın iki büyük nehri; Delaware ve Hudson nehirleri burada bulunmaktadır. Burası özellikle dışa satım ürünlerinin yetiştirildiği bölgedir. Kuzey ve güney kolonilerine buğday sağlarken mısır ile birlikte diğer tahıl ürünleri, hayvansal ürünler, sebzeler ve meyveler ihraç edilmektedir.

Pennsylvania ve New Jersey kolonilerine özellikle Almanya'dan çok sayıda zanaatkar ve endüstri işçisi yerleşmişti. Böylece buralarda küçük fırınlar açılmış ve demir işçiliği doğmuştur.

Güney kolonilerinde de tarım başlıca ekonomik faaliyettir. Tarımsal faaliyetler ihraç edilebilecek tütün gibi değerli ürünlere yönelik yapılmaktadır. Georgia ve South Carolina kolonilerinde pirinç ve çivit yetiştirilirken Maryland, Virginia ve North Carolina'da tütün başlıca ürünlerdi. İş gücü isteyen bu tarımsal üretim güney kolonilerde köle nüfusununda fazla olması sonucunu doğurmuştur.

III. BÖLÜM AMERİKA'NIN KURULUŞU

Amerika'nın kuruluşunu gerçekleştiren Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın ayrıntılarına değinmeden önce bu savaşın sebeplerinin anlaşılmasını kolaylaştırması açısından Avrupa'daki siyasi yapıdan bahsetmek gereklidir. Zira, savaşın çıkış noktası İngiltere'nin Avrupa'da giriştiği bu savaşlar sonucu ekonomik olarak yıpranması ve mali durumunu düzeltebilmek amacıyla yeni vergiler çıkarmak zorunda kalmasıdır. Kendilerine kesilen bu faturayı Amerikan kolonileri reddetmiş ve ayaklanmalar çıkarmışlardır. Bu bağlamda Amerika'yı etkileyen Avrupa'daki siyasi süreç özetlenmelidir.

I. 18. YÜZYILDA AVRUPA'DA VERASET SAVAŞLARI

İspanya Veraset Savaşları (1702 -1714)

Avrupa devletleri arasında akrabalık bağları yüzünden birçok siyasal sorun çıkmış ve bu yüzden taht kavgaları olmuştur. Bu taht kavgalarının ilki İspanya'da çıkmıştır.

İspanya Kralı II. Şarl'ın erkek çocuğu olmadığından Kral'ın ölümünden sonra yerine imparatorluğun geleceği düşünülerek Fransa Kralı Lui'nin torunu Filip'in geçmesini vasiyet etti. 1700 yılında Filip İspanya tahtına oturdu. Bunu Avusturya İmparatoru ve bağlı dukler kabul etmediler. Bunun üzerine Avusturya, İngiltere ve Hollanda ile İspanya, Fransa arasında savaşlar başladı. Bu savaşlarda Fransa kısmen başarısızlığı uğradıysa da yeniden üstünlük sağladı, böylece İspanya Krallığını garantiye aldı.

Lehistan Veraset Savaşları (1733-1738)

Lehistanın jeopolitik yapısı, Avrupa'lı devletlerin sık sık iç işlerine karışmalarına neden olmuştur. 1733'te II. Ogüst ölünce Fransa, Rusya ve Avusturya karşı karşıya gelmişlerdir. Lehliler de iki sınıfa ayrılmışlardır. Rusya ile Avusturya III. Ogüst'ü zorla kral seçtirince Fransa ile rekabet başlamıştır. Fransa, Lehistan ile birlikte Rusya ve Avusturya'ya karşı savaşmaya başlamıştır.

Fransa bu savaşta Osmanlı devletinden yararlanmak isteyerek Osmanlı'yı savaşa kışkırtmıştır. Fakat Osmanlı Devleti Fransa'ya güvenemediğinden, yazılı bir bağlaşma yapılmasını teklif etti. Fransa'nın yanında veraset savaşlarına katılmayan Osmanlı

Devleti 1736'da Rusya ve Avusturya'yla savaşa girdi, Fransa bu durumdan yararlanarak Avusturya'ya karşı üstünlük sağladı.

Avusturya Veraset Savaşları (1740-1748)

Avusturya İmparatoru IV. Şariken'in erkek çocuğu yoktu. Bundan dolayı tahtı ölmeden önce kızına bıraktı, İspanya Kralı bunu kabul etmedi. Bunun üzerine Avusturya'yla, Rusya, Hollanda ve İngiltere ile İspanya, Fransa, Prusya, Lehistan arasında savaşlar başladı. Sekiz yıl süren savaş sonunda Fransa tekrar üstünlüğü sağladı.

Otuzyıl Savaşları (1618-1648)

Alman ve İspanya Krallarının yeni mezheplere karşı bayrak açması üzerine başlayan savaşlar Protestan yanlılarının galibiyetiyle sonuçlandı.

Otuz yıl savaşları Almanya ve müttefiki olan İspanya ile Fransa ve müttefikleri (İsveç, Danimarka) arasında yapılmıştır. Bu savaş tamamen mezhep çekişmesinden kaynaklanmıştır. Almanya'da hemen hemen bağımsız yaşayan, ama sözde Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu içinde bulunan pek çok hükümdar Protestanlığı kabul etmişti. Almanya ve İspanya'ya karşı Fransa, Danimarka ve İsveç savaşta yer almıştır.

Almanlar birbirleriyle savaşırken savaşa Fransa, İsveç ve Danimarka da karıştı. Mezhep farklılığı nedeniyle otuz yıl içinde yüz binlerce kişi öldü. Savaş 1648'de Westfalya Barışı ile sonuçlandı. Bu antlaşma Avrupa tarihinde çok önemli bir adımdır. Almanya Protestanlığı resmi din olarak tanıdı.

Artık Avrupa'da mezhep çekişmeleri siyasetten çekilmiş, devletlerin arasında bir sorun olmaktan çıkmıştır. Böylece Avrupa bazı konularda birlikte hareket etme imkanı kazanmıştır.

Artık Avrupa'da mezhep çekişmeleri siyasetten çekilmiş, devletlerin arasında bir sorun olmaktan çıkmıştır. Böylece Avrupa bazı konularda birlikte hareket etme imkanı kazanmıştır. Buna göre; Almanya, içindeki prenslerin dini ve siyasi özgürlüklerini kabul etmiş, Hollanda'nın bağımsızlığı tanınmış, Fransa, Almanya'dan Alsas'ı almış, İsveç Kralı ise Baltık denizi kıyılarına sahip oldu. Son olarak; Almanya'nın küçük prensliklerinden Brandenburg Prenslığı Prusya dukalığı adını aldı. Bu suretle bugünkü Almanya'nın temelleri atılmış oldu.

Yedi Yıl Savaşları (1756-1763)

Avusturya Veraset Savaşları Fransa ile Prusya'nın üstünlüğü ile sona ermişti. Bu savaş sonunda yapılan 1748 Ekslaşapel Antlaşması her iki tarafı da memnun etmediğinden yeniden taraflar arasında savaş hazırlıkları başladı. Fakat savaşa katılan taraflar arasında bazı değişiklikler olmuştur. İlk olarak Prusya İngiltere ile anlaşmış, bunu Fransa'nın Rusya ve Avusturya ile anlaşması takip etmişti.

Prusya'nın Avusturya, Rusya ve Fransa'ya açtığı savaşlar 1756 yılında başladı. Yedi Yıl süren savaşlar Prusya'nın aleyhine gelişti. İngiltere ise Fransa'nın bazı sömürgelerini elde etti. Bu arada Fransızları Hindistan'dan çıkararak oraya yerleşti. Savaş Prusya'nın aleyhine devam ederken yeni Rus Çarı III. Petro Prusya tarafına geçti. Savaştan sonra yorulan Fransa, İngiltere'den barış istedi. Bunun üzerine 1763'de Paris Antlaşması yapıldı. Buna göre; Fransa, Amerika ve Hindistan'daki sömürgelerini İngiltere'ye bırakırken Avrupa'da eski sınırlar korundu.

Yedi Yıl savaşları sonunda Fransa zayıflamış, İngiltere toprak bakımından çok genişlemişti. Bu savaşlar Fransa'da ihtilalin başlamasına, İngiltere'de ise Amerika'da bulunan 13 kolonisi ile arasının açılmasına neden oldu. Prusya ise Avrupa'nın en güçlü kara devleti haline geldi.

II. KOLONİLERDE UYANIŞ VE BAĞIMSIZLIK SAVAŞI

İngilizler, 16.'ın sonlarından itibaren, ABD'nin Atlas okyanusu kenarlarına yerleşmişler, burada zamanla 13 sömürge oluşturmuşlardır. XVIII. yy.'da sömürgeler İngiltere'ye bağlı ayrı hükümetler haline gelmişlerdir. Her sömürge'nin başında İngiliz kralı ya da yerli halk tarafından seçilen Vali bulunur, yönetimde de halk tarafından iki yılda bir seçilen meclis bulunurdu. Meclis, sömürge halkının vergilerini belirlerdi. Prusya - İngiltere ile; Fransa – Rusya - Avusturya arasında başlayan Yedi Yıl Savaşları (1756-1763) sonunda, koloniler İngiltere'den ayrılma belirtileri göstermeye başladılar. Fransa, Amerika için tehlike olmaktan çıkmıştı ve İngiltere'nin ekonomik baskısından, vergilerden kurtulmak istemişlerdir. Avrupa'da giriştiği savaşlar sonucu ekonomik olarak yıpranan İngiltere, mali durumunu düzeltebilmek amacıyla yeni vergiler çıkarmak zorunda kalmış, çay ve damga vergisinin sömürgelerde de uygulanmasını istemiştir. 13 sömürge İngiltere parlamentosunda, Amerikalı temsilcilerin olmadığını ileri sürerek bu vergileri reddettiler. 1775 yılında Amerikalılar ve İngiltere hükümeti arasında yaşanan bu gerginliğin kolonilerin bağımsızlığı ile sonuçlanabileceğini kimse

düşünmüyordu. İngiltere hükümetinin askeri gücüne rağmen kolonicilerin isyanı artarak bağımsızlık savaşı halini almıştır.

Amerikan Bağımsızlık Savaşı

1775–1783 yılları arasında Birleşik Krallık ve Kuzey Amerika'daki on üç koloni arasında geçen ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kurulmasıyla sonuçlanan savaştır. Amerikan Devrimi olarak da bilinir. Amerika Bağımsızlık Savaşı aslında bir bağımsızlık savaşı olarak ortaya çıkmamıştır. Tam tersine 13 İngiliz Koloni'sinin İngiltere'ye karşı ayaklanmasında vergi meselesi temel sebep olmuştur. 1765'te vergi meselesinden çıkan sürtüşme, 1775'lerde iyice dallanıp budaklandı. 1776'ya geldiğinde Thomas Jefferson'ın kaleminden çıkan Bağımsızlık Beyanname'sinin ilanı ile 13 Koloni ve İngiltere arasında çıkan çatışma "Bağımsızlık Savaşı" haline gelmiştir. Zira 1756-1763 tarihlerindeki Yedi Yıl Savaşları sonucunda İngiltere, Fransa'dan Hindistan sömürgesini kapmış olsa da bu savaş esnasında oldukça çok para harcamış ve bu açığı gidermek için Amerika'daki kolonilerine ağır vergiler dayatmıştır.

Bu arada savaşın bağımsızlık mücadelesine dönüşmesi üzerine, Sevil Berberi ve Figaro'nun Düğünü operalarının yazarı Beaumarchais'in ileri sürdüğü fikirler çevresinde Fransa askeri, siyasi ve ekonomik açılardan Amerikalılara yardım etmeye başladı. Fransa, bu şekilde İngiltere'den Yedi Yıl Savaşları'nın hincını çıkarmaya çalışıyordu.

Çatışma önce İngiltere'nin sömürge sorunlarından kaynaklanan bir iç savaş olarak başladıysa da, 1778'de Fransa'nın, 1779'da İspanya'nın 1780'de Hollanda'nın Amerika'nın yanında yer almasıyla uluslararası bir savaşa dönüştü. Amerikalılar kara kuvveti olarak hem eyalet milisleri, hem de çoğunluğu çiftçilerden oluşan 20.000 kişilik düzensiz bir Kıta Ordusu topladılar. İngiliz Ordusu ise 42.000 kişilik iyi eğitilmiş düzenli bir kuvvetten ve Alman kökenli 30.000 paralı askerden oluşuyordu. 1778'de Amerika ve Fransa arasında bir ittifak yapıldı. 6 Şubat 1778'de imzalanan "The Treaty of Alliance" ile Fransa kolonilerin bağımsızlıklarını tanımıştır.¹²⁵ Yine kolonilere her türlü askeri ve çeşitli malzeme yardımında bulunarak destek de verdiler. Fransız General Lafayette, 1777'den beri yanındaki gönüllü gruplar ile Amerika'da İngilizlere karşı çarpışmakta ve oradaki bağımsızlığa gidişi adım adım gözlemlemektedir. Amerika'ya

---

¹²⁵ Curtis, George Ticknor, **History of the Origin, Formation, and Adoption of the Constitution of the United States: With Notices Of Its Principal Framers**, c. 2, Harper and Brothers, New York, 1858, s. 156.

yaptığı yardımlar, Fransız bütçesini ve ekonomisini altüst etmişse de Amerika 1783 yılında bağımsızlığına kavuşacaktır.

Savaş, ayaklanmacıların levazım depolarını imha etmek amacıyla General Thomas Gage'in Boston'dan Concord'a (Massachusetts) kuvvet göndermesiyle başladı. 19 Nisan 1775'te Lexington ve Concord'da çarpışmalar çıkınca, ayaklanmacılar Boston'u kuşattı. Amerikan generali Henry Knox'un Ticonderoga Kalesi'nden ele geçirdiği toplarla yetişerek, Gage'in yerine geçen General William Howe'u kenti boşaltmaya zorlamasıyla 17 Mart 1776'da kuşatma sona erdi.

4 Temmuz 1776'da bağımsızlıklarını ilan eden Amerikalılar barış önerisini geri çevirince, General Howe, Long Island'a yürüdü ve 27 Ağustos'ta Amerikan ordusunun başkomutanı General George Washington'ın güçlerini yenilgiye uğrattı. Washington'ın Manhattan içlerine çekilmesi üzerine Howe onu kuzeye sürdü ve ordusunu, 28 Ekim'de White Plains yakınlarındaki Chatterton Hill'de yenilgiye uğrattı. Daha sonra Washington'ın Manhattan'da bırakmış olduğu garnizonun üzerine yürüdü, çok sayıda tutsak alıp silah ve erzağa el koydu.

Lord Cornwallis de Washington'un Lee Kalesi'ndeki garnizonunu ele geçirerek Amerikan ordusunu New Jersey boyunca Delaware Irmağının doğu yakasına sürdü ve kış için, New Jersey'deki ileri karakollarda karargah kurdu. Ama Washington, Noel gecesi Delaware Irmağı'nı geçerek Cornwallis'in Trenton'daki garnizonuna saldırdı ve 1000 kadar tutsak aldı. Cornwallis, Trenton'ı kısa sürede geri aldıysa da Washington kaçtı ve İngiliz ordusunun Princeton'daki yedek kuvvetlerini yenilgiye uğrattı.

Washington'ın Trenton-Princeton seferi tüm ülkede heyecan yarattı ve bağımsızlık savaşına canlılık kattı. General John Burgoyne komutasındaki bir İngiliz ordusu 1777'de Kanada'dan güneye doğru hareket etti. Yarbay Barry St. Leger komutasında daha küçük bir kuvvet de Mohawk Vadisi boyunca St. Lawrence Irmağını izleyerek Albany'de Burgoyne'la birleşecekti. Burgoyne 5 Temmuz'da Ticonderoga Kalesi'ni alıp, acil at gereksinmesini karşılamak üzere Bennington'a (Vermont) Alman paralı askerlerden oluşan bir kuvvet gönderdi; ama New England kuvvetleri Almanları yenilgiye uğrattı.

Bu arada 6 Ağustos'ta General Benedict Arnold'un ordusu St. Leger'i Oriskany'de durdurdu. General Horatio Gates'in komuta ettiği başka bir Amerikan ordusu da Albany'ye yaklaşmakta olan Burgoyne'u iki kez yenilgiye uğrattı; Burgoyne

17 Ekim 1777'de Saratoga'da ordusuyla beraber teslim olmak zorunda kaldı.¹²⁶ Bundan bir süre önce de William Howe gemilerle New York'tan Chesapeake'e gitmiş ve karaya çıkar çıkmaz 11 Eylül'de Brandywine Creek'te Washington'ın kuvvetlerini yenmiş, 25 Eylül'de de Amerikan başkenti Philadelphia'yı işgal etmişti.

Washington, 4 Ekim'de Germantown'a başarılı bir darbe indirdikten sonra 11.000 askeriyle Valley Forge'da kışlık karargahını kurdu. Buradaki çetin koşullara ve yiyecek sıkıntısına karşın, Amerikan birlikleri Prusyalı bir subay olan Friedrich Wilhelm von Steuben gözetiminde sıkı bir silah eğitiminden geçirildi. Von Steuben'in katkıları, Washington'ın 28 Haziran 1778'de Monmouth'da (New Jersey) kazandığı başarıyla belli oldu. Bu çarpışmadan sonra kuzeydeki İngiliz kuvvetleri New York kenti ve çevresinde çakılıp kaldılar.

Amerikalılara 1776'dan başlayarak el altından para ve malzeme yardımı yapan Fransa, 1778'de filolarını ve ordularını hazırlamaya başladı ve sonunda Haziran 1778'de İngiltere'ye savaş ilan etti. Kuzeyde durumun büyük ölçüde sürüncemede kalmış olmasına karşılık Fransızlar güneyde, İngilizlerin elindeki Savannah'ı ve büyük önemi olan Yorktown'ı kuşattılar.

Bundan sonra kara hareketi sona erdi ve savaş açık denizlerde sürdü. Amerikalılar 1775'te bir Kıta Donanması oluşturduysa da, savaş ilerledikçe, denizdeki varlıkları büyük ölçüde resmi görevli, silahlı özel gemilerle (*privateers*) sınırlı kaldı. 1780'den sonra deniz savaşı daha çok İngilizlerle Amerikalıların Avrupalı müttefikleri arasında geçti. Britanya Adaları çevresinde toplanan Amerikalılara ait gemiler ve komutanları John Paul Jones, savaş boyunca 1.500 İngiliz ticaret gemisiyle 12.000 İngiliz denizcisini ele geçirdiler. 1780'den sonra İspanya ve Hollanda, Britanya Adaları'nı çevreleyen sularda büyük ölçüde denetim kurarak İngiliz deniz gücünün açık denize çıkamaz hale gelmesine yol açtılar.

1783'de Paris Antlaşması ile İngiltere, batıda Mississippi Irmağını da içine alan geniş sınırlarla, Amerika'nın bağımsızlığını tanıdı. Kanada İngiltere'nin elinde kaldı, ama Doğu ve Batı Florida İspanya'ya verildi. Antlaşmanın imzalanmasından 3 ay sonra, son İngiliz askerlerinin 25 Kasım 1783'te New York'tan ayrılmasından sonra George Washington şehre girdi.

---

¹²⁶ Morrissey, Brendan, **Saratoga 1777: Turning Point of a Revolution**, Osprey Publishing, UK, 2000, s. 7.

13 Sömürge ile İngiltere'nin Savaşması, I. Filedalfiya Kongresi (1774)

Vergi konusunda birtakım çekişmeler olmuş, sonuçta sadece çay ürününe uygulanması kararlaştırılan vergiyi de, Amerikalılar kabul etmediler. Amerikalıların, İngiltere' den sömürelere çay getiren üç İngiliz gemisine saldırıp, çayları denize atması üzerine, İngiltere çayların bedellerinin ödenmesini istemiş ve Boston limanını abluka altına almıştır. Filadelfiya'da toplanan sömürge temsilcileri, İngiltere ile savaşmaya, savaş için hazırlıklar yapmaya karar vermişlerdir. İngilizlerin Boston yakınlarındaki bir silah deposuna baskınına, Amerikalıların karşılık vermesi iki taraf arasında savaşın başlamasına yol açmıştır.

İkinci Filedalfiya Kongresi - Amerika'nın Bağımsızlık İlanı (1776)

5 Eylül 1774'te yaşadıkları güç koşulları değerlendirmek amacıyla 12 koloninin temsil edildiği bir kıta kongresi toplandı. Henüz Amerika adı yerleşmemiş olduğundan bu kongreye "Kontinental Kongre" adı verildi. 1774'te toplanan 1. Filedalfiya Kongresi'nde İngiltere ile savaşa karar verildi. 1776 tarihinde toplanan 2. Filedalfiya Kongresi'nde ise 13 sömürge, bağımsızlıklarını ilan ettiler. İngiltere'nin Amerikaya askeri takviye yaparak kontrol altına almak istemesi üzerine önce Virjinya sömürgesi bağımsızlığını ilan ederek, İngiltere ile savaşmaya başlamış, bunu diğer sömürgeler izlemişlerdir.

10 Mayıs 1775'te Philadelphia'da ikinci kıta kongresi toplandı. Bu kongrede; *"davamızda haklıyız. Birliğimiz mükemmeldir. Kendi olanaklarımız büyüktür; gerekirse kuşkusuz dışarıdan da yardım verebiliriz. Düşmanlarımız bizi silaha sarılmaya zorladılar. Bu silahları özgürlüğümüzün korunması için kullanacağız. Esir yaşamaktansa özgür olarak ölmeye karar vermiş bulunuyoruz"* denilerek mücadele kararlılığı ifade ediliyordu. Kongrenin bağımsızlık konusunda kesin bir karar alabilmesi ancak kolonilerin her birinin ayrı ayrı rızasına bağlıydı.

4 Temmuz 1776'da, kongre "Bağımsızlık Bildirisi"ni onayladı. Bu kongrede İnsan Hakları Bildirisi kabul edilerek onaylanmış oldu.

Bağımsızlık Bildirisi, demokrasi ve siyaset bilimi açısından, ilk defa olarak insanların doğuştan sahip oldukları hak ve hürriyetleri ve demokrasinin temel ilkelerini belirlemesi nedeniyle çok önemlidir. Buna göre; insanların doğuştan, yaşama hakkı, hürriyet hakkı ve saadetini temin etme gibi başkasına devredilemez hakları vardır. Devletler, bu hakları sağlamak için kurulmuştur ve yönetenler her türlü iktidarı

yönetilenlerin rızasından alırlar. Eğer herhangi bir hükümet şekli, bu gayelere aykırı hareket ederse, bu hükümeti değiştirip, yerine bir yenisini getirmek milletin hakkıdır.

4 Temmuz 1776 'da "Bağımsızlık Bildirisi"yle 13 koloninin İngiltere'den koptuğu açıklanıyor, bağımsızlık ilan ediliyordu. İkinci defa Filadelfiya'da toplanan sömürgeler, bağımsızlıklarını ilan ederek İngiltere ile savaşa karar vermişler, İnsan Hakları ve Bildirgesini de kabul etmişlerdir.

Fransa'nın Yardımı ve Versay Antlaşması (1783)

Amerikalıların birtakım başarıları üzerine, o zamana kadar silah ve cephane yardımı yapan Fransa, İngiltere'ye karşı Amerikalıların yanında savaşa katıldı. Ona İspanya ve Hollanda da katıldı. General George Washington'un York Town başarısı, Fransızlar'ın Antil ve Hindistan denizlerindeki başarıları üzerine İngiltere barış istemek zorunda kalmıştır. 1783'de İngiltere ile Versay antlaşması imzalandı. Bu antlaşmaya ile İngiltere Amerikan kolonilerinin bağımsızlığını tanımış oldu ve Florida ve Minorka adası İspanya'ya bırakıldı. Kanada sınırında Mississippi nehrine kadar olan bölge Amerika'ya, Antilerden bazı adalar ve Senegal İngiltere'ye bırakılacaktı. Bağımsızlığını ilan eden eyaletler iç işlerinde serbest olmak şartıyla 1787'de Amerika Birleşik Devletini kurdular.

IV. BÖLÜM İNGİLİZ SÖMÜRGE SİYASETİ

I. İNGİLTERE TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Romalılar, 1. yüzyıldan 5. yüzyıla kadar Britanya topraklarının büyük bir kısmını fethederek kendi yerleşim birimlerini kurmuştur. Ancak daha ziyade batı ve kuzey bölgelerinde nüfuz sahibi olmuştur. Romalılar'ın 410-442 yılları arasında bölgeden çekilmelerinin ardından, Jute, Saxon ve Angle kavimleri bu bölgeyi istila etmiştir. Bu üç kavim yedi farklı devlet kurmuştur. 1042 -1066 yıllarında İngiltere Avrupa'nın en gelişmiş ve en güçlü devletidir.

12. yüzyıla kadar İngiliz Kraliyet ailesi, evlilik yoluyla Fransa topraklarının büyük bir kısmına varis olmuştur. 1453 yılında Yüz Yıl savaşlarının bitimi ile bu nedenle çıkan toprak tartışmaları sona ermiştir. Altmış yıl merkezi yönetimin çok güçsüz kalması nedeniyle II. Richard tahttan indirilmiş ve yerine amcazadesi Lancaster dukası IV. Henry gelmiştir. Bu durum İki Gül Savaşı (1455-1485) olarak bilinen iki hanedanın, Stuart ve Tudor aileleri arasında kan davası ile sonuçlanmıştır. İngiltere'de iç savaş sonucu derebeylik zayıflarken mutlak krallık güçlenmiştir.

İngiltere'de Tudor devri (1485-1603); VII. Henry ile aristokratların direnişine rağmen başlamış Kraliyet otoritesini kabul ettirmiştir. VIII. Henry zamanında merkezi yönetim yeniden güçlenmiştir. Denizaşırı fetihler başlamış, Wales İngiltere ile birleşmiştir. Parlamento nüfuzunun büyük ölçüde artması, yine bu dönem gelişmelerinin en önemlisi olarak kabul edilir. Fransızlara karşı savaşmak için soyluları sömüren yüksek vergilerin onaylatılması işlevini gören Parlamento 1530'larda yeni roller üstlenmiştir. Bu parlamento 1534 tarihinde "Act of Supremacy" yi yani Hükümetin Kiliseden üstün olduğunu ilan eden kanunu onaylamıştır. Bu kanun sonucunda Roma ile ilişkiler kesilmiştir.¹²⁷ Böylece parlamento devlet işlerine karışma yetkisine sahip olmuştur. Gücü giderek artan Parlamento ortaçağ aristokrasisinden daha etkili olmuştur.

1558-1603 yıllarında İngiltere tahtında bulunan I. Elizabeth, İngiltere'yi Katolik kilisesinin etkisinden çıkararak Protestan yapan VIII. Henry ve Kraliçe Anne Boleyn'in kızı olarak 7 Eylül 1533 tarihinde Londra'da doğdu. Kraliçe Anne başka erkeklerle zina yaptığı gerekçesiyle idam edildi. Böylece Elizabeth de gayrimeşru evlat durumuna düşerek tahta çıkması imkansız hale geldi. Başka bir eşinden, Jane Seymour, VI.

---

¹²⁷ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 71.

Edward oldu. Ölmeden önce Elizabeth'in prensesliğini tekrar meşru hale getirdi. Kral VIII. Henry ölünce, Edward 9 yaşındayken VI. Edward olarak tahta çıktı (1547-1553). VI. Edward 16 yaşında çocuksuz olarak ölünce, Elizabeth'in diğer üvey kardeşi I. Mary kraliçe oldu. I. Mary de çocuksuz öldü ve böylece Elizabeth 17 Kasım 1558 tarihinde 25 yaşındayken tahta çıktı. Ayrıca İrlanda'nın ve sembolik olarak da Fransa'nın kraliçesi olarak kabul ediliyordu. İngiltere'yi 16. yüzyıl boyunca yöneten Tudor hanedanının üyesi olan kral ve kraliçelerinin 5. ve en sonuncusu oldu, 44 sene hüküm sürdü ve İngiltere'nin tarihine damgasını vurdu.

Elizabeth ülkenin dini meseleleriyle ilgilenmekten ziyade toplum hayatının istikrar kazanması için çabaladı. Yurtdışı politikasını göz ardı etmeyen I. Elizabeth, Fransa ve İspanya gibi düşmanlarının yöneldiği Yeni Dünya'ya kayıtsız kalmadı ve böylece İngiltere içinde bu coğrafya ilgi odağı oldu. Tudor kralları VIII. Henry gibi bilinmeyen bu topraklarda risk alınmayarak, kısa vadede kar elde edebilecekleri yatırımlar tercih edilirken I. Elizabeth; John Hawkins ve Francis Drake denizcilerinin öncülüğünde denizaşırı seyahatler düzenledi.

İngiltere'de ortalıkta dolaşan siyasi fikirler mesela Oliver Cromwell'i kral yaparak yeni monarşiyi kurmak, İsa'nın İkinci Gelişi'ne hazırlanmak için Protestan Cumhuriyeti'nin kurulması düşüncesi iç savaş yaratmıştır. Bununla birlikte İngiliz Devrimiyle (1649-1660) sonuçlanmıştır ve 1649 yılında I. Charles idam edilmiştir. Krallık lağvedildi ve cumhuriyet rejimi kuruldu. Ancak, 1660'ta ileriye dönük bir gelişme görülmeyince, İskoçyalılar veliaht II. Charles'a taç giydirdiler ve kral ilan ettiler. Böylece İngiltere'de krallık yeniden kurulmuş oluyordu. II. Charles 20 yıl içerisinde Parlamento'dan bağımsızlığını kazanmayı başardı ama Katolik olan kardeşi II. James'in azledilmesinden ve sınır dışı edilmesinden sonra, kralın yetkisi yine kısıtlanmıştır. Bundan sonra Parlamento kendi şartlarını kabul ettirerek 1689'da henüz prens olan Orange'lı III. William'ı tahta getirtti. Bu zamandan itibaren kralın yetkileri sınırlı kalmıştır.

1707 yılında İskoç ve İngiliz Krallıklarının birleşmesi ile oluşan Büyük Britanya İmparatorluğu 18.yy.'da daha ziyade Fransa'ya karşı kazandığı Yedi Yıl Savaşları gibi savaşlar sayesinde dünyanın başlıca sömürge ve sanayi gücü olmuştur. 1776'da Amerika'daki koloniler bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi ancak Napolyon savaşlarının neticesinde kazanılan zafer İngilizlerin denizde üstünlüğünü sağlamıştır.

Sanayi İnkılabı'nın tekniklerini ilk uygulayan Büyük Britanya İmparatorluğu dünyanın başlıca gücü olmuştur. Bir yandan sömürgelerin artması ham madde akışı ve pazar sağlarken, diğer taraftan nüfusun artışı ucuz işgücü kaynağı sağlamıştır. Britanya İmparatorluğu dünya tarihindeki en geniş topraklara sahip olmuş imparatorluğu ve zamanının en önde gelen küresel gücüdür ve "*üzerinde güneş batmayan imparatorluk*" olarak adlandırılmıştır. İmparatorluk o kadar geniş bir alana hükmetmekteydi ki güneş her zaman bir kolonisinin üzerinde bulunuyordu.

1801 yılında İngiltere, İrlanda ile Birleşmiş Krallık ismi altında resmi olarak birleşmiştir. İngiliz egemenliği dünyanın çeşitli yerlerine yayılıyordu. Birinci Dünya Savaşı İngiltere'nin gücünü büyük ölçüde yitirmesine sebep olmuştur. Bütün imparatorlukların, Avrupalıların sömürge imparatorluklarının da sonunu getirmiş, ekonomilerinde ciddi gerilemelere sebep olmuştur.

II. KOLONİLEŞME POLİTİKASI VE ARAÇLARI

I. Kolonileşme Araçları

1.1.Ticari Ortaklıklar: Kumpanyalar (Companies)

Yeni Dünya'ya İngiltere'nin ilgisi hızla artmaktaydı. Kral VIII. Henry (1509 - 1547) döneminde ülkenin iç meseleleri ile ilgilenilmiş, Yeni Dünya ile olan ilişkiler kısa vadeli kar getiren yatırımlar üzerine kurulmuştur. Bilinmeyen topraklarda uzun vadeli yatırımlar risk olarak görülmüştür. İspanya gibi keşif seyahatlerinin devlet eliyle yapıldığı ülkelerden farklı olarak İngiliz hükümeti bilmedikleri topraklara, 5.000 km uzağa yapılan yatırımlara finansal destek vermedi. Hükümetin bu politikasının sonucu olarak kar güdüsü ile kişisel ortaklıklar kurulmuş, gerekli para kaynağı sağlanmıştır.

"Joint-stock company" olarak bilinen bu anonim ortaklıklar; hisse ortaklarının bir araya gelerek kar ve risk durumunu paylaştıkları şirketlerdir. Yatırımlardan elde edilecek karın önceden satıldığı bu ortaklıklar İngilizleri Yeni Dünya'ya taşımıştır. Keşif hareketlerinin getirdiği mali yükü kaldırıp, sınırlamaları ortadan kaldırarak İngiliz koloniciliğinin yayılmasına destek olmuştur.

16 yy'da Avrupa'daki bu oluşum; feodal, teokratik ve komün bir geçmişten daha bireysel ve kapitalist döneme geçişin gözle görülür örneği olarak değerlendirilebilir. 1553-1555 yılları arasında Rusya'yla ticaret tekeline alan ilk şirket Muscovy Company (Merchants Adventurers of England for the Discovery of Lands, Territories, Isles,

Dominions and Seignories Unknown) kuruldu.¹²⁸ Richard Chancellor, Sebastian Cabot ve Hugh Willoughby tarafından kurulan bu şirket Çin'e doğru bir kuzeydoğu geçidi arama fikrinin bir sonucu olarak doğmuştur. Bir diğer şirket Eastland Company veya North Sea Company 1572'de Baltık ve İskandinav ülkeleri ile ticaret yapmak amacıyla kurulurken, 1570 li yılların sonuna doğru kurulan Doğu Akdeniz ile baharat ve ipek ticareti yapan Levant Company, 1600'de kurulan deniz yoluyla Uzakdoğu ile ticaret yapan East India Company bu bölgelerin tekeline almışlardı.¹²⁹ Bu ticari şirketler İngiliz tacirlere doğudan zenginlik sağladı.

Kuzey Amerika'ya karlı yatırımlar için bu şirketler birer araç oldu. 1605 yılının sonlarına doğru bir grup tüccar birçok kişinin desteği ile hükümetten London Company ve Plymouth Company olarak Amerika'da Virginia olarak adlandırılan bölgede iki koloni kurmak isteğinde olduklarını bildirdiler. I. James tarafından verilen onay ile kurulan bu ticaret ortaklıkları ülkenin ileri gelenleri tarafından kar odaklı kurulmaktaydı. London Company; Londralı iş adamları tarafından kurulmuştur. 34. ve 41. enlemler arasında koloni kurmak üzere 1606'da gerekli beratı Kral'dan almışlardı. Plymouth Şirketi ise 38. ve 44. enlemler arasında koloni kurmak için berat almıştı.¹³⁰ Bu ticaret ortaklıkları; toprak dağıtılabilir hatta satabilirlerdi. Maden işletip, para basabilirdi. Yine kolonileri İngiltere yasalarıyla uyumlu olmak ve Kraliyete sadık kalmak şartıyla yeni yasalar yaparak örgütlenmelerini sağlayabilirdi. Ancak her şeyde rağmen Kral son söz sahibi idi. Yeni Dünya'da yeni bir yaşama başlamak isteyen pek çok insan vardı. Bunlar ekonomik değişimler nedeniyle işsiz kalan ya da dini baskılardan kurtulmak isteyenler veya hapisten yeni çıkmış bir suçlu olabilir ama hepsi Yeni Dünya'ya gitmek için ve orada kalabilmek için gereken zaruri masrafları ödeyebilecek güce sahip değildi. Bahsedilen anonim şirketler bu insanlara finansman olarak ulaşım masraflarını, yolculuk esnasındaki yiyecek giyecek gibi masraflarını karşılamaktaydı. Virginia Company veya Massachusetts Bay Company gibi ticari şirketler yönetimin izniyle bu yeni topraklarda kolonicilik hareketlerine başlamışlardı. Gerekli işgücünü, göçmenleri ulaşım ve yaşamları için gerekli diğer masraflarına karşılık götürdükleri bu yeni kıtada işçi olarak çalıştırarak sağlamaktaydılar. Burada sözleşmeli olarak belirli bir süre için genellikle dört yıldan yedi yıla kadar çalışan

---

¹²⁸ Lukasiewicz, Julius, **The Ignorance Explosion: Understanding Industrial Civilization**, Carleton University Press, Ottawa, Canada, 1994, s. 149.

¹²⁹ Dufour, Ronald P., **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 78.

¹³⁰ Ward Harry M., **Colonial America 1607-1763**, Prentice Hall Inc., USA, 1991, s. 44.

göçmenlere bu süre bitiminde özgürlük haklarını elde etmekteydiler bazen küçük bir toprak parçası verilerek özgür bırakılmaktaydılar. Yeni Dünya'daki İngiliz yerleşim bölgelerine göç edenlerin yarısı bu sözleşmeli kölelik sisteminden (*indenture system*)¹³¹ faydalanmaktaydı.

Massachusetts Bay Şirketi Pürütenler tarafından Kral'dan alınan berat ile oluşturulmuştu. Sadece ekonomik kar güdüsü taşımamaktaydı, bu anlamda da diğer şirketlerden farklıydı. Burası Pürütenlerin kendi inançlarını özgürce yaşayabilecekleri bir dünya olacaktır. Alınan beratla herhangi bir yer belirtilmemekte olduğundan daha sonra buranın Amerika olmasına karar verilmiştir. 1629'da I. Charles tarafından verilen beratla Amerika'da kendi inançlarına ve isteklerine uygun bir yer hayali ile Amerika'ya yerleştiler.

London Company Virginia'yı, Plymouth Kumpanyası da kuzeyde New England (Yeni İngiltere) adı verilen bölgenin yerleşimiyle ilgilenmektedirler. 1610 yılında kurulan Londra-Bristol Kumpanyası'na bu bölgenin iskan işleri verildiyse de başarılı olamamıştır. London Company ekonomik kayıplar nedeni ile 1624'te feshedilmiş ve Virginia Kraliyet kolonisi olmuştur. Plymouth Şirketi'nin kurduğu Plymouth kolonisi ise kuzeyde balık avı merkezi niteliğindedi ancak bu koloni ekonomik olarak kar sağlayamayınca Plymouth kendi beratının iptalini istemek durumunda kalmıştır.

İngiltere ve diğer devletlerinden Amerika'ya göçmenlerin taşınması ve yeni yerleşimlerin kurulması ticarî ortaklıklar, kumpanyalar, aracılığıyla gerçekleşmektedir. Kolonileşme sürecinde bireysel girişimciliğin somut örneklerini temsil eden bu şirketler mali açıdan kazanamadı. Ancak; İngiltere'nin sömürge siyasetinin temel aracı oluşumu özelliği taşımaktadırlar.

1. Kolonileşme Politikası

Koloni, sömürge, göçmen topluluğu veya bu topluluğun yerleştiği yer ve de bir ülkede bulunan küçük yabancı topluluğu¹³² anlamında kullanılmakla birlikte, bir devletin nüfusunun bir bölümünü yerleştirmek için deniz aşırı bir ülkeye sahip çıkması ve yurttaşlarını oraya iskan etmesi halinde meydana gelen yeni bir yurt olarakta

---

¹³¹ Belirli süreler için genellikle beş yıllık hizmet sözleşmeleri ile yetenekli ustalar, meslek sahibi kişiler gönüllü olarak İngiltere'den Amerika'ya çalışmak üzere bu sözleşmeler aracılığı ile gitmektedir. Sözleşme süresi bitiminde istenilirse sözleşme tekrar yenilebiliyor veya sözleşmeli işçi Amerika'da edindiği mülklerle kendi hayatını kurabiliyordu. İşgücü eksikliği karşılamak üzere çoğu zaman siyasi ve dini suçlarından mahkum kişiler yine bu yolla Amerika'ya nakledilmektedir.

¹³² TDK Sözlüğü (<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?>)

tanımlanabilir.¹³³ Koloni, “sömürge” kelimesi ile aynı anlamda kullanılır ama tanımlardan anlaşılacağı gibi sömürge den farklı bir kavramdır. Sömürge; bir devletin kendi ülkesinin sınırları dışında egemenlik kurarak yönettiği ekonomik veya siyasal çıkarlar sağladığı ülke, sömürülen ülke, müstemleke, koloni¹³⁴ anlamındadır. İngiliz kolonilerine bakıldığı zaman koloni; göçmenlerin bir cemiyet halinde belirli şartlara göre kendi kendini yöneten İngiltere’nin ticaret merkezleri halinde teşekkül etmiş alt düzeyde ikincil ortak yapılar olarak tanımlanmaktadır.¹³⁵ Kolonileşme süreci baştan sona incelendiğinde Avrupalıların Amerika’yı iskanları buranın egemenlik altına alınması boyutuna varmıştır. Nitekim, ekonomik ve siyasal olarak bu topraklar kullanılmakta ve sömürülmektedir.

İngiltere’deki iç kargaşalar sömürgelelere yapılan göçlerin başlıca nedeni olmuştur. Yoksulluk, ticari kar güdüsü, refah ve servet içerisinde bir hayata kavuşmak göçmenlere cazip gelmekteydi. Söz konusu dönemde İngiltere’de büyük toprak sahipleri çoğunlukta idi. Tahıl ürünlerinin yerini daha fazla kar sağlayan koyun yetiştiriciliği almıştı. Bu yüzden kiracı çiftçiler topraklarını kaybetmiş ve işsiz kalmışlardı. Mahkumlar, dini düşüncesi ile Katolik Kilisesi’nden ayrılan gruplar için Kuzey Amerika vazgeçilmez bir alternatif olmaktadır.

Ancak kolonileşme denemeleri Yeni Dünya’nın keşfini takip eden yakın yıllarda başlamıştır. Daha ilk yerleşim Yeni Dünya’ya Elizabeth tarafından Virginia kıyılarında gerçekleşmişti. İngilizler Otuz Yıl Savaşları ile meydana gelen boşluktan faydalanarak buralarda ticari faaliyetlerini genişlettiler. Buralarda İspanyollar ve Hollandalılar denizlerde ve ticarete rakipleri oldu. İngiliz deniz kuvveti ve ticareti, Kraliçe Elizabeth zamanında büyük bir gelişme göstermiştir. İç mücadeleler esnasında da bu gelişme ve yayılma devam etmiştir. İngilizler Hindistan ve Amerika’ya yerleşmeye ve buralarda ticaret hayatında nüfuzlarını artırdılar.

Amerika’daki göç hareketleri doğu-batı yönünde gerçekleşmiştir. Atlantik kıyı bölgesinden aşağı-yukarı, doğu-batı yönünde akan nehirler içeriye doğru gidiş yolunu sağlamaktadır. Bu sebeple kolonileşme "aşağıdan yukarıya" oluşmuştur. Aynı zamanda Atlantik kıyılarındaki irili ufaklı birçok koy ve körfezin bulunması büyük kolonilerin yerine çok sayıda küçük koloninin kurulmasına sebebiyet vermiştir. Kolonilerde oluşan

---

¹³³ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Koloni>

¹³⁴ TDK Sözlüğü (<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?>)

¹³⁵ Andrews, Charles McLean, **Colonial Self Government 1652 to 1689**, Kessinger Publishing, USA, 2004, s. 31.

ekonomik ve politik yapılar da Avrupa'dakinden farklı olmuştur. Avrupa'daki gibi bir monarşi, bir aristokrasi yoktur. Aristokrasinin ve monarşik yönetimlerin yol açtığı bir takım sınırlama ve engellerden baştan itibaren bağımsız olan koloni ekonomileri, geniş bir serbestlik içinde işleyebilmiştir.

Kuzey Amerika; bol yağmurlu, çeşitli yerşekillerine sahip, bereketli doğal kaynakları ile ürün yetişmesine elverişli bir bölgeydi. Avrupalılar denizaşırı bu topraklara kolayca uyum sağlayabilmekte ve başlıca tarım ürünlerini yetiştirerek hayatlarını idame ettirmekteydiler. Burada mısır ve patatesle tanışmışlardı. Körfez ve limanları ile başlıcaları St. Lawrence, Connecticut, Hudson, Delaware, Susquehanna, Potomac, James, Pee Dee, Savannah olmak üzere ulaşımaya elverişli nehirleri, ormanları bölgeyi yerleşim için cazip kılmıştır. Bu özellikleri ile Kuzey Amerika kolonicilerin tercihi olmakla birlikte burada çok sayıda koloninin olduğu görülmektedir.

İngiliz hükümeti kolonileşme sürecinde ekonomik, siyasi ve sosyal alanda problem yaratan insanları Amerika'ya göndermektedir. Bu durum zorunlu göç olarak tarif edilemez ancak daha önce de bahsedildiği gibi Kral'a veya Kilise'ye karşı gelenler üzerinde uygulanan baskı günden güne artırılmakta ve bu insanlar göçe mecbur bırakılmaktaydı. Alt tabakadan yoksullar, mahkumlar, inançları nedeni ile Kilise'nin uygulamalarına başkadıranlar daha özgür ve daha iyi bir yaşam kurmak için İngiltere'deki zor ve sıkıntılı hayatlarından kurtulup Amerika'ya göç etmektedir. Aslında bu bir eleme metodu olarak yorumlanabilir çünkü toplumun alt sınıflarını teşkil eden ve ekonomik değişmelerden en çok etkilenecek problem doğuran bu kimselere yeni bir yurt kurulmaktadır. Kendi kendilerini idare edecekleri ancak yine de Kral'ın atadığı bir Vali'nin denetiminde olacakları bu kraliyet kolonileri zamanla fonksiyonel değişime uğrayarak İngiltere'nin ekonomik, sosyal ve siyasi gücüne güç katan Yeni Dünya'daki uzantıları haline gelmiştir.

İngiltere'de dış politikasını ve kolonileşme hareketlerini merkantalizm doktrininin esaslarına göre düzenlemiştir.¹³⁶ Bu teoriyle yeryüzünde değerli yeraltı ve yerüstü kaynakların oranlarının sınırlılığı vurgulanmakta olduğundan bu bilgi ülke politikalarını değerli kaynakları elde etmek, kontrolünü ellerinde bulundurmaya üzere şekillendirmekteydi. Böylece ülkeler dış ticaret politikası, ihracatın artırılması ve sanayide yerli hammadde kaynaklarının kullanılması, ithalatın yüksek gümrük vergileri

---

¹³⁶ Andrews, Charles M., **The Colonial Background of the America Revolution**, Yale University Press, London, 1978, s. 93.

ve yasalarla sınırlandırılması esasına göre şekillendirilmiştir çünkü devletin ulusal zenginliğini maksimum kılmak esastır.

Merkantalizm ile ekonomik düşünce sisteminin zihinlerde değişmesi ülkelerin dış politikalarını denizaşırı topraklara doğru yönlendirmiştir. Avrupa ülkeleri özellikle İspanya, Fransa ve İngiltere bu doktrinle birlikte artan hammadde ihtiyacı ve değerli maden yatakları açısından Yeni Dünya'yı potansiyel bir yer olarak gördüler ve bu düşünceyle bu topraklarda kolonicilik faaliyetlerine hız kattılar.

Koloniler anavatana hammadde sağlayan ve anavatanda işlenen bu hammaddelerin tüketildiği pazarlar görevini görmekteydi,¹³⁷ bu sebeple Amerika ve Hindistan'daki İngiliz sömürgeciliğinin merkantalizm ürünü olduğu söylenebilir. Bu bağlamda merkantalist düşüncenin doğuşu İngiltere'nin dış dünyayla olan ilişkilerini doğrudan şekillendirmiştir.

Kolonilerde; İngiliz sömürgecilik sistemi diğer örneklerinden biraz daha farklı işlemekteydi. Kolonilerde kendi kendini yönetme (self-government) sistemi uygulanmaktaydı ancak yasal olarak İngiltere Krallığı'nın bir parçasıydılar.¹³⁸ Kraliyet beratları ile ticari şirketler kurdukları kasabalarda kendi kendini yönetme, yasa yapma yetkisini almaktadır. İlk olarak 1629 yılında Virginia kolonisine verilen beratta Kral bu kolonideki göçmenlerin İngiliz vatandaşı sayılacağını ve bütün özgürlük, hak ve ayrıcalıklara sahip olacağını beyan etmiş ve Virginia kolonisinin kendi kendini idare etmesini öngören kanun kabul edilmiştir. Sadece İngiltere'deki yasalara aykırı olmamak kaydıyla kendilerini istedikleri şekilde yönetme yetkisine sahip olacaklardı. . 1624'de Londra Kumpanya'sı lağvedilerek Virginia kolonisi doğrudan Kraliyet kolonisi oldu fakat söz konusu yasa geçerliliğini korudu ve sonraki sömürgelerde de uygulandı. Diğer kolonilerde bunu ilke haline getirmeye ve devam ettirmeye çabaladılar. Kolonilerde kısa sürede temsili yönetim sistemi gelişti hatta daha güçlü bir temsili sistem için kendi anayasa hükümetlerinin yetkilerini artırmaya çalıştılar.

Virginia Meclisi kendi yetkilerini birtakım yasalar çıkartarak artırdı. Buna göre; Vali, Yasama Meclisi'nin izni olmadan vergi toplayamayacak ve harcamalar Meclis'in yönlendirmelerine göre yapılacaktır. Bununla birlikte Meclis üyelerine dokunulmazlık kazandırılmıştır. Bir süre sonra daha da ileriye giderek Meclis'in aldığı kararların

---

¹³⁷ a.g.e., s. 100.

¹³⁸ Andrews, Charles McLean, **Colonial Self Government 1652 to1689**, Kessinger Publishing, USA, 2004, s. 5-6.

üzerinde herhangi bir gücün tanınmayacağı açıklanmıştır. Ancak İngiltere’de krallığın güç kazanması Virginia kolonisinin yasama gücünü zayıflatmıştır.

Massachusetts kolonisi kendi milletvekilleri tarafından yönetilmiştir. Kral beratına göre John Winthrop ve on iki yardımcısına bu koloni yönetimindeki tüm hakları verilmiştir. Kolonicilerden bir grup oy hakkına sahip vatandaşlar (freemen) olmak istediklerini belirtince bu topluluğun dürüst kişilerden oluşması amacıyla kiliseye bağlı kimselerden böyle bir grubun teşekkülünün mümkün olacağı kararlaştırıldı. Vali, yardımcıları ve rahipler koloni yönetimini ellerinde bulundurmaktadırlar. Ancak tek meclisli sistem daha sonra yardımcıları üst kamarada kasabalılar alt kamarada olmak üzere iki meclisli bir hal aldı. 1691 tarihinde kraliyet kolonisi olunca valisi Kral tarafından atanan meclisini halkın seçtiği bir yönetime sahip oldu.

Rhode Island ve Connecticut kolonileri kendi kendini yöneten kendi memurlarını kendileri seçen iki küçük Cumhuriyet olarak ayrı bir statüye sahiptiler. Diğer koloniler malikane ya da krallık kolonileriydi ancak hepsi hemen hemen aynı siyasi yapıya sahiptiler. Kral veya koloni sahibi tarafından bir Vali (governor) atanır ve Vali’nin yanında onu destekleyecek bir meclis teşekkül edilirdi. Meclis üyeleri Massachusetts kolonisi hariç diğerlerinde yine Kral veya koloni sahibi tarafından atanırdı. Vali çoğu zaman İngiltere’den biri olurken meclis üyeleri Amerikalılardandı. Genelde Vali ve meclis karşı karşıya gelmekteydi çünkü Vali; İngiltere Krallığı’nın meclis üyeleri ise Amerika’daki göçmenlerin menfaatlerini korumaya çalışmaktaydı. Meclis üyeleri başlangıçta idari ve adli görevlere sahiptiler ancak zamanla meclisi yasama organı haline getirdiler. Ayrıca her kolonide belirli mülk sahibi olan ve belli sıfatları taşıyan yetişkin erkekler tarafından seçilmiş temsili bir meclis vardı. Bu halk meclisi yasa teklifinde bulunur, vergi toplar ve masraf tespitlerinde bulunurdu. Genel oyu temsil eden ve bütçeyi kontrol etme yetkisini taşıyan bu meclis önem taşımaktaydı. Ancak Kraliyet kolonilerinde Vali, devletin Amerika’daki temsilcisi sıfatını taşımaktadır. Kraliyet emirlerinin uygulanmasında bir aracılan Vali, ordu ve donanmanın kumandanı, kilisenin, adli, yürütme ve yasama organlarının başında bulunurdu. İsteddiği zaman meclisi toplayabilir ve dağıtabilirdi.

Kendi kendini yönetme sistemine rağmen toplum içerisinde bir sınıfın nüfuzu ve bu sınıfın yönetimde etkin olduğu görülmektedir. Bu kişiler ekonomik, sosyal veya dini bağlamda bulunduğu toplumda ayrıcalıklara sahip ve diğerlerinden sıfatlarıyla ayrılan kimselerdi. Genel olarak bakıldığında New England kolonileri belirli bir yönetici

azınlığın elindeyken güneyde ise aristokratik toprak sahipleri ve tüccarlar yönetimi kendi tekelinde tutmakta olduğu görülmektedir.

Kendi kendini yönetme sistemi; göçmenlerin özgürlüklerinin garantiye alınması, kendilerinden oluşan meclisin bütçe kontrolünü elinde tutması unsurları düşünüldüğünde koloni göçmenlerinin isteklerinin yerine getirilmesi ve haklarının korunması noktasında göçmenlere İngiliz Krallığıyla siyasi mücadeleye girme özgürlüğü sağlamıştır.

Bir diğer kolonileşme yolu; mülk verme ile bağış yoludur. Bu yöntemde koloni sahibi İngiliz soylu sınıfına mensup olup zengin kişilerdir. İngiltere’de olduğu gibi Amerika’da da Kral tarafından kendilerine toprak ve mülk sahiplerine bu topraklarda oy hakkına sahip vatandaşların (freemen) rızası ve onayı ile yasa yapma yetkisi verilmiştir.¹³⁹ Maryland kolonisinin kurucusu Lord Baltimore ve William Penn para alacağı karşılığında Pennsylvania kolonisini kurmuşlardır.

Bu kolonilerde kanunlar özgür kimselerin onayıyla mülk sahibinin veya onun atadığı bir yöneticinin başkanlığında yapılmaktadır. Bu kişi kanunlarda son söz hakkına sahip olup istediği zaman bunları veto dahi edebilirdi. Ancak yapılan kanunlar İngiltere’ye muhalif olmamalıdır. Hatta emir çıkartabilir ya da görevlere atamalar yapabilirdi. Bu tip kolonilerde Kral’ın verdiği beratlar diğer kolonilere göre daha fazla kısıtlamalar içermektedir. Özellikle yasalar hakkında önemli sınırlandırmalar vardı. Kraliyet özel danışma kurulu koloninin yaptığı kanunları saymayabilirdi.

Avrupa’daki yoksulluk, işsizlik gibi sorunlardan kurtulmak, kendi yaşam düzenini kurmak isteyen insanlar Kuzey Amerika’ya yerleşmişlerdi ve ülkelerine dönmeyi düşünmüyorlardı. Amerika’yı kendilerine ülke edinmek isteyen göçmenlerdi ve bu topraklara doğal olarak aileleriyle birlikte gelmişlerdi. Özellikle İngiliz göçmenler diğer kolonilerin aksine aile halinde Amerika’ya yerleşiyorlardı. Böylece hem nesillerinin devamını hem de İngiliz kültür birliğini sağlıyorlardı.

Göç grubunu oluşturan orta halli ve yoksullar, doğal zenginliklere, geniş topraklara sahip Yeni Dünya’da yani Amerika’da ülkelerinde bulamadığı özgürlük ve imkanlara sahip olduklarını düşünmektedirler. Keskin sınırlarla ayrılmış sosyal sınıflardan oluşan bir toplumda yaşarken Amerika’da bütün halinde ilkel doğa şartlarına uymaya ve burada yeni bir yaşam kurmaya çalışan bir topluluk içinde yaşamaya

---

¹³⁹ Andrews, Charles M., **The Colonial Background of the America Revolution**, Yale University Press, London, 1978, s. 34.

başlamışlardı. Yeni yasalar, yeni bir hayat tarzı ve yeni bir sosyal sistem içerisinde kendi gerçekliğiyle varolmaktadır. Burada yasalar kendi ülkesindeki yasaların aksine kendisini merkeze almakta ve kendini vatandaş olarak hissetmektedir.

Ancak İngiliz kolonileri arasında tam birliktelik mevcut değildi. Kuzey kolonilerinde (New England bölgesinde) ticaret ve tarım, güneyde (Virginia'da) ise çiftlikler halinde insan gücüne dayalı büyük ziraat sistemi gelişmişti. Bu insan kaynağı Afrika'da yakalanarak getirilen zenci esirlerdi. Böylece kuzey ve güney kolonileri arasında ekonomik ve sosyal farklılıklar sebebiyle bir birliktelik kurulamamıştır.

İngilizlerin ilk yerleşim yeri Jamestown kasabası, Orta ve Güney Amerika'ya göre daha verimsiz topraklara sahipti. Kısa süre sonra burada yapılan tarımsal faaliyetler özellikle ekonomik getirisi fazla olan tütün gibi ürünlerin yetiştiriciliğinde iş gücü ihtiyacı artmıştı. Yeterli işgücünü karşılamak üzere 1619 tarihinde Afrikalı köleler getirilmiştir. Bu zenci köleler Jamestown kasabasında olduğu gibi diğer çalıştırıldıkları kolonilerin de gelişip büyümesini desteklemiştir. Bu durum ise köle ticaretini doğurmuştu.

Afrika, Avrupa ve Amerika arasında bir üçgen ticareti başlamıştı. Afrika kıtasında Avrupalıların kurdukları üslerde yakalanarak esir tutulan veya Avrupa'dan işlenmiş mal taşıyan gemilere özellikle silah alımı için yerli liderler tarafından satılan zenci köleler Amerika'ya satılmaktaydılar. Ancak burada para alışverişi yapılmamaktadır. Avrupa'nın ihtiyaç duyduğu şeker, tütün ve diğer tarımsal ürünlerle Amerikalı kolonicilerin ihtiyaç duyduğu köleler takas edilmektedir. Bu ticaretten edilen kar payını istatik olarak hesaplamak güç olsada bu oranından Avrupa ekonomisinde önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir.

Bu köle ticareti Avrupalıların sömürgeleştirme faaliyetlerinin insani boyutunun sınırlarını göstermektedir. Ekonomik kar güdüsü insanın temel hak ve hürriyetlerini yok saymaktadır. Hizmetkar ve köle olarak çalıştırılan Afrikalılar sadece sözkonusu kolonileşme çağında değil sonraki yüzyıllarda da bu vafsa haiz görülmüştür.

Öte yandan, Amerikalı yerliler İngiltere'nin kolonileşme faaliyetlerinde ayrı bir yer tutmaktadır. Kuzey Amerika'daki Kızılderililer İngiliz kolonileşme hareketine engel olamamış olsalar da geciktirmişlerdir. Medeniyetlerinin gelişmemiş olması ve sayıca az olmaları Avrupalılar karşısında Kızılderilileri güçsüz kılmıştır. Kolonileşme sürecinde de beyazlarla girdikleri mücadeleler veya onların taşıdığı bulaşıcı hastalıklarla gittikçe de sayıları azalmıştır. Kuzey Amerika kıtasını işgal eden İspanyollar başta olmak üzere

İngilizler de bölgeye hastalık yayarak¹⁴⁰ daha önce bu hastalıklara yabancı yerlilerin toplu ölümlerine neden olmuştur.

Göçmenlerle Kızılderililer arasında kolonileşme sürecinde sık sık mücadeleler görülmüştür. Başlangıçta topraklarına gelen ve yayılarak genişleyen yerleşimleri ile yurtlarını ellerinden alacaklarını düşündükleri beyazlara saldırarak kendilerini ve yurtları korumak istediler. New England bölgesinde Pequot Kızılderilileri ve Virginia kolonisinde Powhatan kabileleri ile yapılan savaşlar örnek olarak verilebilir. Topraklarında giderek yayılan ve artan beyaz gücüne yerliler kabileler olarak birleşerek direnmeye başladılar. Bu bağlamda; Kral Philip Savaşı Kuzey Amerika kabilelerinin kolonicilere karşı oluşturduğu ittifakın en bariz örneğidir. Bu savaşlarda koloniciler can ve mal kaybına uğramakta, Kızılderili ittifakları yenilgi ile sonuçlanmaktaydı. Kızılderililer daha sonraları Avrupalılara ittifaklar kurdular. Fransızlar ve İspanyollar yerlilere silah yardımıyla bulunarak İngilizlere karşı ittifaklar kurdular. Ancak; İngiltere ve Fransa arasında başlayan gerginlikte Iroquois kabilesi İngiltere'nin Algonquian yerlileri ise Fransa'dan yana oldular. İngiliz göçmenleri destekleyenler olduğu gibi düşmanları ile birlik kuran yerliler de vardı.

Bu sömürgecilik hareketi, Avrupalıların suçlarından biridir. Yol açtığı sonuçların etkileri henüz ortadan kalkmış değildir. Eski Amerika medeniyetleri yok edilmiş, Kızılderililerin elinden yurtları alınarak Amerika'nın doğal zenginlikleri Avrupa'ya taşınmıştır. Afrika'nın ekonomik zenginliklerini, insan gücünü kendi çıkarları için kullandılar. Afrikalıları ve yerli Amerikalıları sadece yerlerinden veya özgürlüklerinden değil öz benliklerinden de ettiler.

---

¹⁴⁰ Yürükel, Sefa M., **Soykırımlar Tarihi I Batının İnsanlık Suçları**, Near East Publishing, Mersin, 2005, s. 25. Yürükel, bu kitabında buluşucu hastalık yayarak ölüme sebep olmayı biyolojik soykırım olarak değerlendirmektedir.

SONUÇ

14. ve 15. yüzyılda Avrupalılar kıtayı çeviren denizlerden uçsuz bucaksız okyanuslara açıldılar. Yeni kıtalar bularak bütün dünya ile ilişkiye girdiler. Bu Coğrafi Keşifler Çağı Avrupa tarihi gibi bütün dünya tarihini de yakından etkiledi.

Coğrafi buluşların öncesinde Avrupa, siyasal değişime uğradı. Ulusal devletler kuruldu, merkezi otorite güç kazandı. Portekiz, İspanya, İngiltere ve diğer Avrupa devletlerinde siyasal birlik kuruldu. Rusya'da Ukrayna ve Sibirya'yı topraklarına katıp kendi imparatorluğunu oluşturmaya başlamıştı.

Avrupa'da; imparatorluk, Papa ve imparatorun ortak yönetimi altında birleşmiş skoloastik düşünce artık önemini kaybetmiştir. Eşit, egemen devletler fikri bu düşüncenin yerini almıştır. Artık, birey özgürlük peşindedir, derebeyliklerin, dinsel grupların ve ekonomik oluşumların karşısındadır. Uluslararası arenada egemen olmak isteyen Avrupa ülkeleri ise kolonileşme sürecine katılmışlardır.

Avrupa tarihi geniş ölçüde denizaşırı ülkelerin tarihine bağlıdır. Avrupalı göçmenlerin Kuzey Amerika kıtasına göç etmeleri ve bu topraklarda yerleşim ve üretim birimleri oluşturmasıyla başlayan kolonileşme dönemi ile Avrupalılar Amerika'ya hakim oldular.

Amerikan kolonileri 1580-1588 yılları arasında İspanya'nın denetimi altında olmuşlardı. 1588 yılında İngiliz donanmasının İspanyol donanmasını yenilgiye uğratmasıyla Amerika kolonileri üzerindeki İspanyol denetimi son bulmuştur. Bu tarihten sonra Hollanda, Fransa ve İngiliz güçleri Amerika'daki kolonileri ele geçirmeye başladılar. 16. yüzyıl başlangıcından itibaren İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz, Hollanda gibi Avrupa ülkeleri Amerika ve Uzakdoğu'da toprak sahibi olmuşlardı. İngilizlerle giriştikleri ve yenildikleri iki deniz savaşından sonra Hollanda, 1667'de Kuzey Amerika'dan çekilmek zorunda kalmıştır. Fransa ise Kuzey Amerika'daki tüm kolonilerini 1763 tarihinde, Yedi Yıl Savaşları sonunda imzalanan Paris Antlaşması ile İngiltere'ye kaptırmıştır. Böylece Kuzey Amerika'daki kolonilerin tümü İngiltere'nin kontrolüne geçmiştir.

İngiltere, Yedi Yıl Savaşları'nın mali yükünü, yeni vergilerle kolonilerden çıkartmaya kalkışınca bu durum Kuzey Amerika kolonilerinde huzursuzluk yaratmıştır. 1774 yılında On üç Koloni'nin başlattığı Amerikan Bağımsızlık Savaşı 1776 yılında bağımsızlık ilanıyla sürmüştür, Fransa'nın da desteğiyle de 1782 yılına kadar sürmüştür.

1783'de İngiltere Amerika'nın bağımsızlığını Versay Antlaşması'yla tanımak zorunda kaldı.

Bu kolonilerin çekirdeğini teşkil ettiği Amerika Birleşik Devletleri'nin karakteri koloni çağından kalan mirasla yakından ilişkilidir ancak Avrupalı'dan artık farklı Amerikalı bir karakter görülmektedir. Kolonilerin meydana getirdiği kültür ve birçok kurum Amerika Birleşik Devletleri'ne aktarılmıştır. Bu kıtaya ilk büyük göçler İngiltere'den gelmişti ve çoğunlukla göçmenler Püritenler gibi aileler halinde yerleşmekteydiler. Diğer Fransa Hollanda gibi Avrupa ülkelerinden göçler bireysel olmakta, kimi zaman birbirinden bağımsız aileler halinde göçler gerçekleşmekteydi. Bu bağlamda İngiliz kolonilerinde kadın göçmenlerin olması kolonilerin devamını ve gelişmesini sağlamıştır. Bu durum diğer Avrupalı kolonicilere göre bir avantajdı ki zamanla bunlar İngilizlere karışarak kendi aralarında İngiliz dilini ve kültürünü eritmeye başlamışlardı. Kolonilerde etkileşim sonrası ırkları birbirinden farklı aileler doğal yaşam koşullarının getirdiği yeni hayat tarzları ile Amerikalı bireyi meydana getirmişlerdir.

Kuzey Amerika'nın İngilizler tarafından iskan edilmesi burada koloniler kurması tarihi bir hadiseye öncülük etmiştir. Günümüzde uluslararası arenada güç sahibi olan Amerika Birleşik Devletleri'nin doğuşu 13 İngiliz kolonisinin bağımsızlık savaşının sonucudur. Büyük çoğunluğu Avrupalılardan oluşmasına rağmen ABD, 20.yy'da Avrupa'nın en büyük rakibi olmuştur. Avrupa kendi eliyle kendine rakip yaratmıştır.

Günümüzde dünyanın en önemli gücünü oluşturan Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluşu ile sonuçlanan Koloni Dönemi (1620- 1774); on üç koloninin kuruluşundan bağımsızlık ilanına kadar olan süreç, sonuçları ve hala devam eden etkileriyle sadece İngiltere tarihini değil Dünya tarihinin akışını değiştirmiştir.

KAYNAKLAR

TETKİK ESERLER

- ANDREWS, Charles M., *The Colonial Background of the America Revolution*, Yale University Press, London, 1978.
- ANDREWS, Charles McLean, *Colonial Self Government 1652 to1689*, Kessinger Publishing, USA, 2004.
- ARNOLD, David, *Coğrafi Keşifler Tarihi*, Yöneliş Yay. İstanbul, 2001.
- ARMSTRONG, Stephen, *AP U.S. History*, McGraw-Hill Professional, USA, 2003.
- Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, *Ortaçağ Avrupası*, İletişim Yayınları, c. 6.
- AXELROD Alan, *The Complete Idiot's Guide to American History*, Alpha Books, USA, 2003.
- BARTOLOME de Las Casas, *Kızılderili Katliamı*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2005.
- BAYKAL Bekir Sıtkı, *Yeni Zamanda Avrupa Tarihi Otuz Yıl Savaşı Devri*, c. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.
- BELKNAP, Jeremy ve FARMER, John, *The History of New-Hampshire*, G. Wadleigh, USA, 1862.
- BOORSTIN, Daniel J., *The Americans The Colonial Experience*, Random House, New York, 1958.
- BOZMAN, John Leeds, *The History of Maryland: From Its First Settlement, in 1633, to the Restoration, in 1660 ; with a Copious Introduction and Notes and Illustrations*, c. 2, J. Lucas & E.K. Deaver, Baltimore, 1837.
- BROMILEY, Geoffrey W. Ph.D., *International Standard Bible Encyclopedia: K-P*, Wm. B. Eerdmans Publishing, USA, 1994.
- BROWN Dee, *Kalbimi Vatanıma Gömün*, E Yayınları, İstanbul, 2004.
- CHAMBERS, Robert, *The Book of Days*, W. & R. Chambers Ltd., c. 2, London, 1832.
- CHASE, Alston, *In a Dark Wood: the fight over forests & the myths of nature*, Transaction Publishers, USA, 2001.
- CHESTER Alden ve WILLIAMS, Edwin Melvin, *Courts and Lawyers of New York: A History, 1609-1925*, c.1, The Lawbook Exchange Ltd., Clark, New Jersey, 2005.
- COLEMAN, Kenneth M., *Georgia History in Outline*, University of Georgia Press, 1978.

- CONLEY, Patrick T.ve KAMINSKI, John P., *The Bill of Rights and the States: The Colonial and Revolutionary Origins of American Liberties*, Madison House Publishers, Madison Wisconsin, 1992.
- CURTIS, George Ticknor, *History of the Origin, Formation, and Adoption of the Constitution of the United States: With Notices Of Its Principal Framers*, c. 2, Harper and Brothers, New York, 1858.
- DOĞRU, Halime, *Yeniçağ'da Avrupa Devletlerinin Bütün Dünya ile İlişki Kurması: Büyük Coğrafi Keşifler ve Sonuçları*
(<http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2292/unite02.pdf>)
- DUFOUR, Ronald P., *Colonial America*, West Publishing Company, USA, 1994.
- FLEMING, Walter C., *The Complete Idiot's Guide to Native American History*, Alpha Books USA, 2003.
- FOLSOM, Franklin; *Give Me Liberty America's Colonial Heritage*, Rand McNally&Company, USA, 1974.
- GRAFTON Anthony ve SHELFORD A. ve SIRAIŞI N., *Yeni Dünyalar, Eski Metinler Geleneğin Gücü ve Keşiflerin Yarattığı Şaşkınlık*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2004.
- HALL, Timothy L., *Separating Church and State: Roger Williams and Religious Liberty*, University of Illinois Press, Urbana&Chicago,1998.
- HAWTHORNE, Julian, *The History of the United States from 1492 to 1913*, c.1, P.F. Collier&Son, New York, 1912.
- JENNINGS, Francis, *The Founders of America*, W.W. Norton & Company, New York, 1993.
- KAMIL, Michael L., *Handbook of Reading Research*, c.3, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, New Jersey, 2000.
- KIBBEY Ann, *The Interpretation of Material Shapes in Puritanism: A Study of Rhetoric, Prejudice, and Violence*, Cambridge University Press, USA, 1986.
- KNOWLES, James Davis, *Memoir of Roger Williams: The Founder of the State of Rhode-Island*, Lincoln, Edmands and Co. Boston, 1834.
- KROUT, John A., RICE, Arnold S., and HARIS, C.M., *United States History to 1877*, Harper Colins, USA, 1991.
- KUPPERMAN, Karen Ordahl, *Major Problems in American Colonial History*, D.C. Heath, New York, 1993.

- LEE Guy Carleton ve THORPE, Francis Newton, *The History of North America*, G. Barrie & sons, Philadelphia, 1904.
- LUKASIEWICZ, Julius, *The Ignorance Explosion: Understanding Industrial Civilization*, Carleton University Press, Ottawa, Canada, 1994.
- LURAGHI, Raimondo, *Sömürgecilik Tarihi*, E yayınları, İstanbul, 2000.
- MCNEILL, William H., *Dünya Tarihi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2006.
- Medeniyet Tarihi, Doğan Kardeş Yay., İstanbul, 1974.
- MELODY S. Mis, *The Colony of New York: A Primary Source History*, The Rosen Publishing Group, New York, 2007.
- MIDDLETON, Richard, *Colonial Amerika: a history, 1607 – 1760*, Cambridge Mass., Blackwell, 1992.
- MOE, A. Barbara, *The Charter of the Massachusetts Bay Colony: A Primary Source Investigation of the 1629 Charter*, The Rosen Publishing Group, 2003.
- MORGAN, Kenneth O., *The Oxford Illustrated History of Britain*”, Oxford University Press, China, 2000.
- MORRISSEY, Brendan, *Saratoga 1777: Turning Point of a Revolution*, Osprey Publishing, UK, 2000.
- OLSON, Keith W., GRAY Wood and others, *An Outline Of American History*, United States Information Agency, New York, 1976.
- RENSSELAER, John King Van, *The Goede Vrouw of Mana-Ha-Ta at Home and in Society, 1609-1760*, Arno Press, New York, 1972.
- ROBINSON Conway and GREENHOW Robert, *An account of discoveries in the West until 1519: and of voyagers to and along the Atlantic coast*, Shepherd and Colin, Richmond, 1848.
- SENEX, John, *A Short Account of the First Settlement of the Provinces of Virginia, Maryland, New York, New Jersey and Pennsylvania*, Condé Nast Press, London, 1735.
- SHADLE, Robert (ADP) ve OLSON, James Stuart, *Historical Dictionary of European Imperialism*, Greenwood Press, New York, 1991.
- SMITH, William Roy, *South Carolina As a Royal Province 1719 to 1776*, Aver Publishing, New York, 1970.
- STANNARD David E., *Amerika'nun Soykırım Tarihi*, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2005.
- STEPHENS, Henry Morse, *Portugal*, T. Fisher Unwin, London, 1891.

THWAITES, Reuben Gold, *Epochs of American History The Colonies, 1492-1750*, Longmans, Green&Co., New York, 1908.

WARD Harry M., *Colonial America 1607-1763*, Prentice Hall Inc., USA, 1991.

WEIGHT, J. B., *Amerika Birleşik Devletleri Tarihinin Ana Hatları*, Tan Matbaası, İstanbul, 1953.

WEIR, M., *Colonial South Carolina: A history*, NY:KTO Press, Millwood, 1983.

WEST, David and GAFF Jackie, *Christopher Columbus. The Life of a Master Navigator and Explorer*, Rosen Publishing Group, Inc., New York, 2005.

YULE, Henry and CORDIERHenri, *The Travels of Marco Polo: The Complete Yule-Cordier Edition*, c.1, Dover Publications, Inc., New York, 1993.

YÜRÜKEL, Sefa M., *Soykırımlar Tarihi I Batının İnsanlık Suçları*, Near East Publishing, Mersin, 2005.

ZINN, Howard, *Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2005.

E-KAYNAKLAR

<http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2292/unite02.pdf>

TDK Sözlüğü (<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?>)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Koloni>

EKLER

EK.1. Harita “ Orta Avrupa’da Otuz Yıl Savaşı 1618-1648”

BAYKAL Bekir Sıtkı, *Yeni Zamanda Avrupa Tarihi Otuz Yıl Savaşı Devri*, c. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

EK.2. Harita “1618 Tarihinde Avrupa”

BAYKAL Bekir Sıtkı, *Yeni Zamanda Avrupa Tarihi Otuz Yıl Savaşı Devri*, c. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

Hazırlayan: Dr. Hüseyin Dağtekin

EK.3. Harita “Kutsal Roma Germen İmparatorluğu”

BAYKAL Bekir Sıtkı, *Yeni Zamanda Avrupa Tarihi Otuz Yıl Savaşı Devri*, c. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

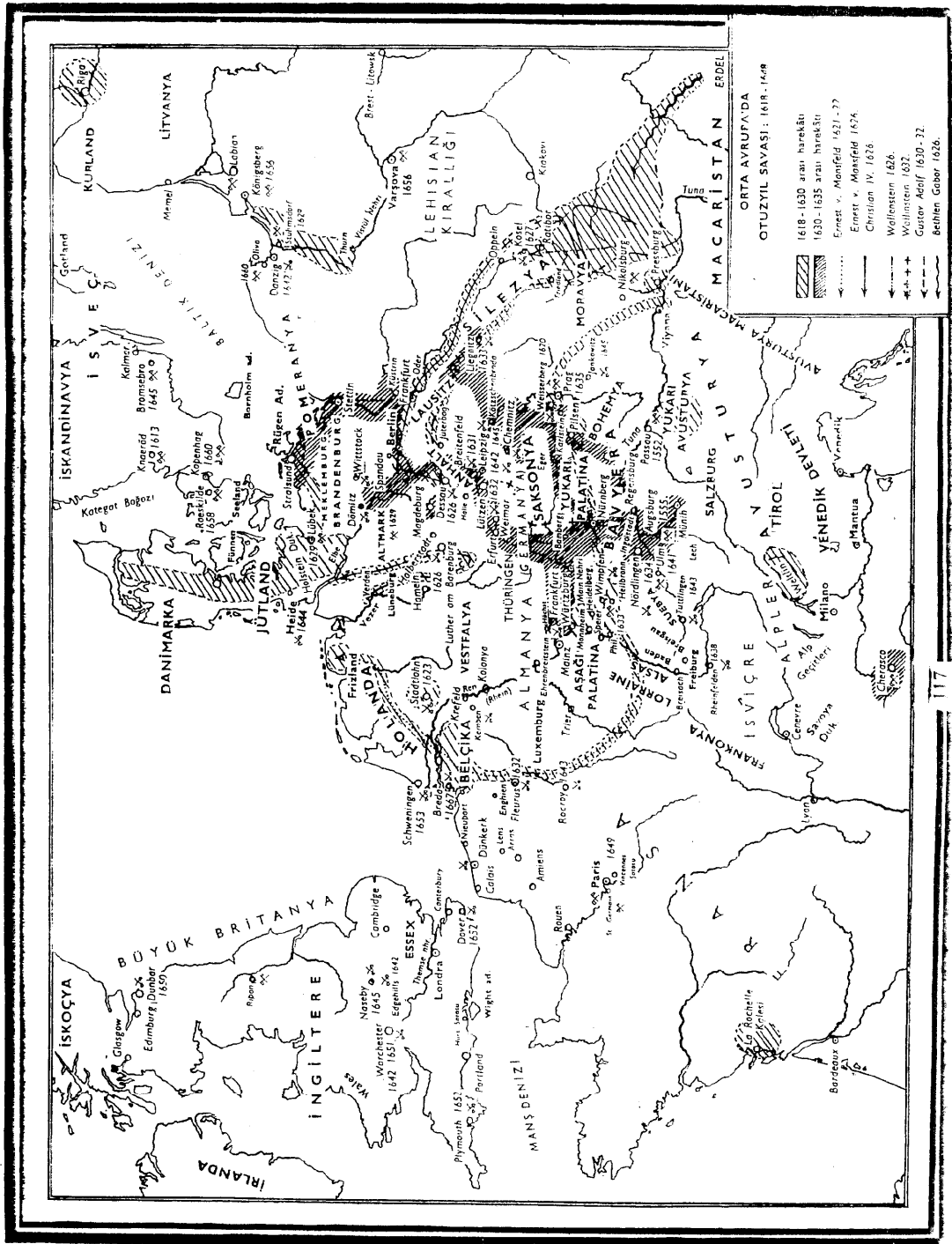
EK.4. Harita “1648 Tarihinde Avrupa”

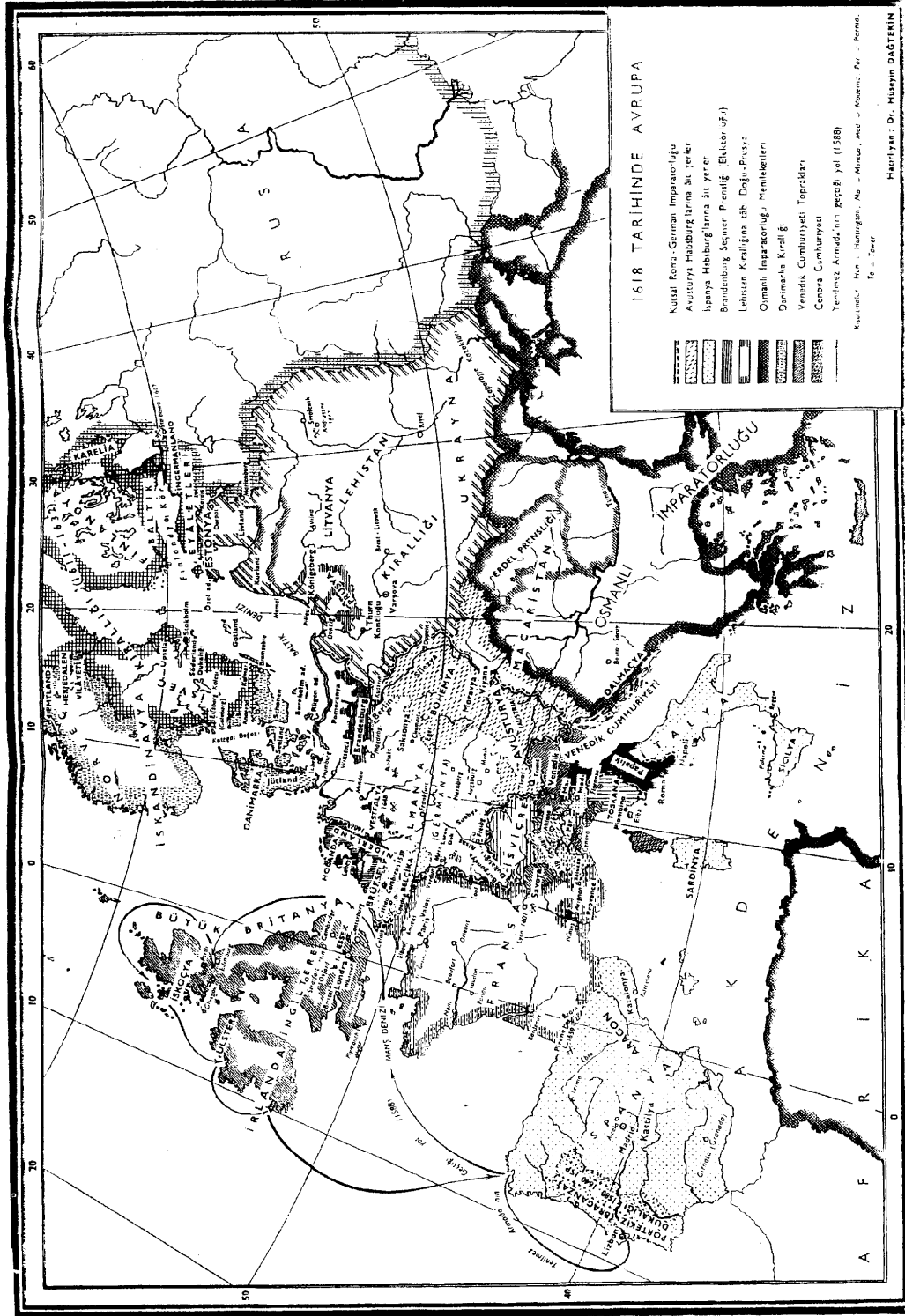
BAYKAL Bekir Sıtkı, *Yeni Zamanda Avrupa Tarihi Otuz Yıl Savaşı Devri*, c. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

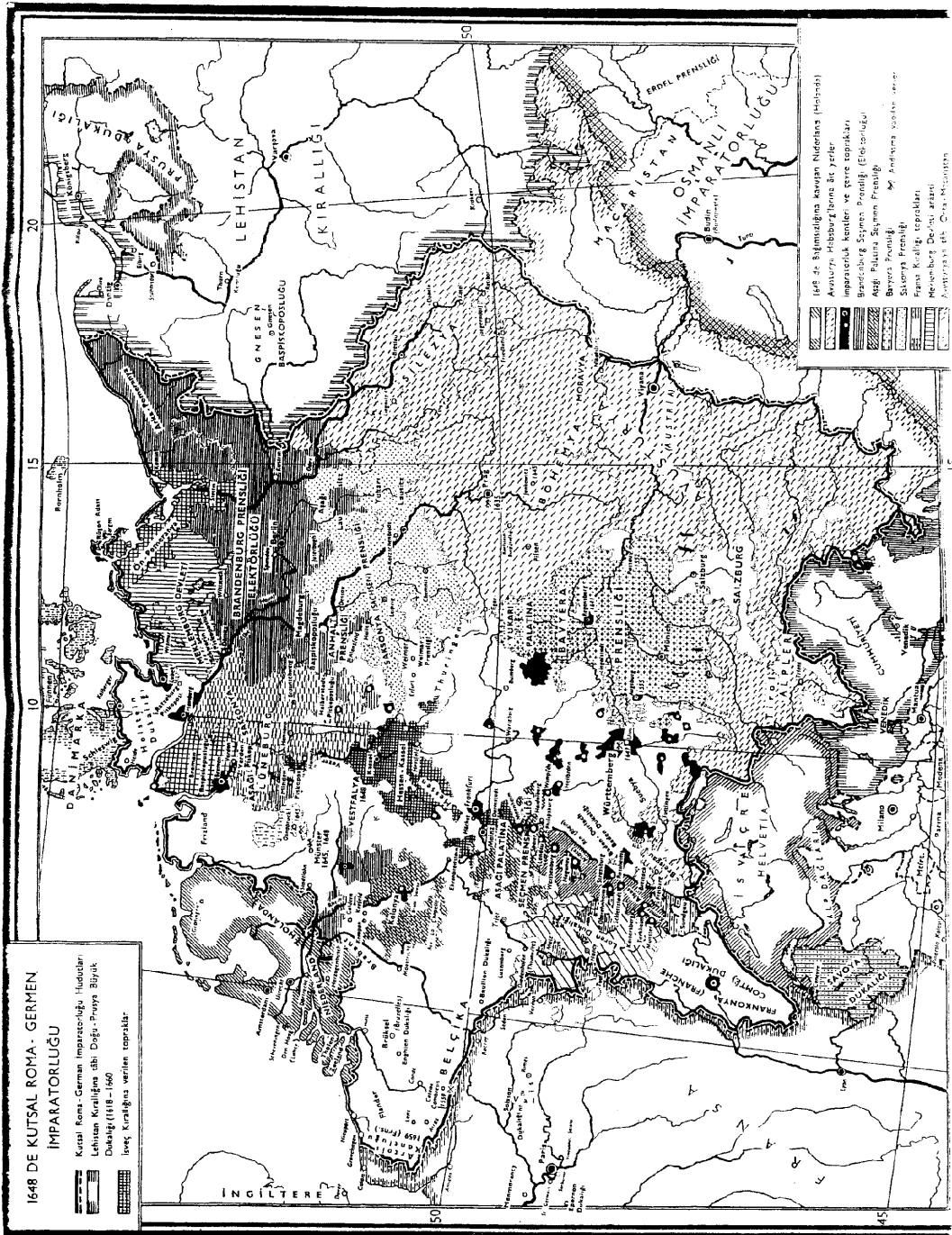
Ek.5. Harita “17.yüzyılda Sömürgeler”

BAYKAL Bekir Sıtkı, *Yeni Zamanda Avrupa Tarihi Otuz Yıl Savaşı Devri*, c. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

Ek.1.

1648 DE KUTSAL ROMA - GERMEN IMPARATORLUĞU

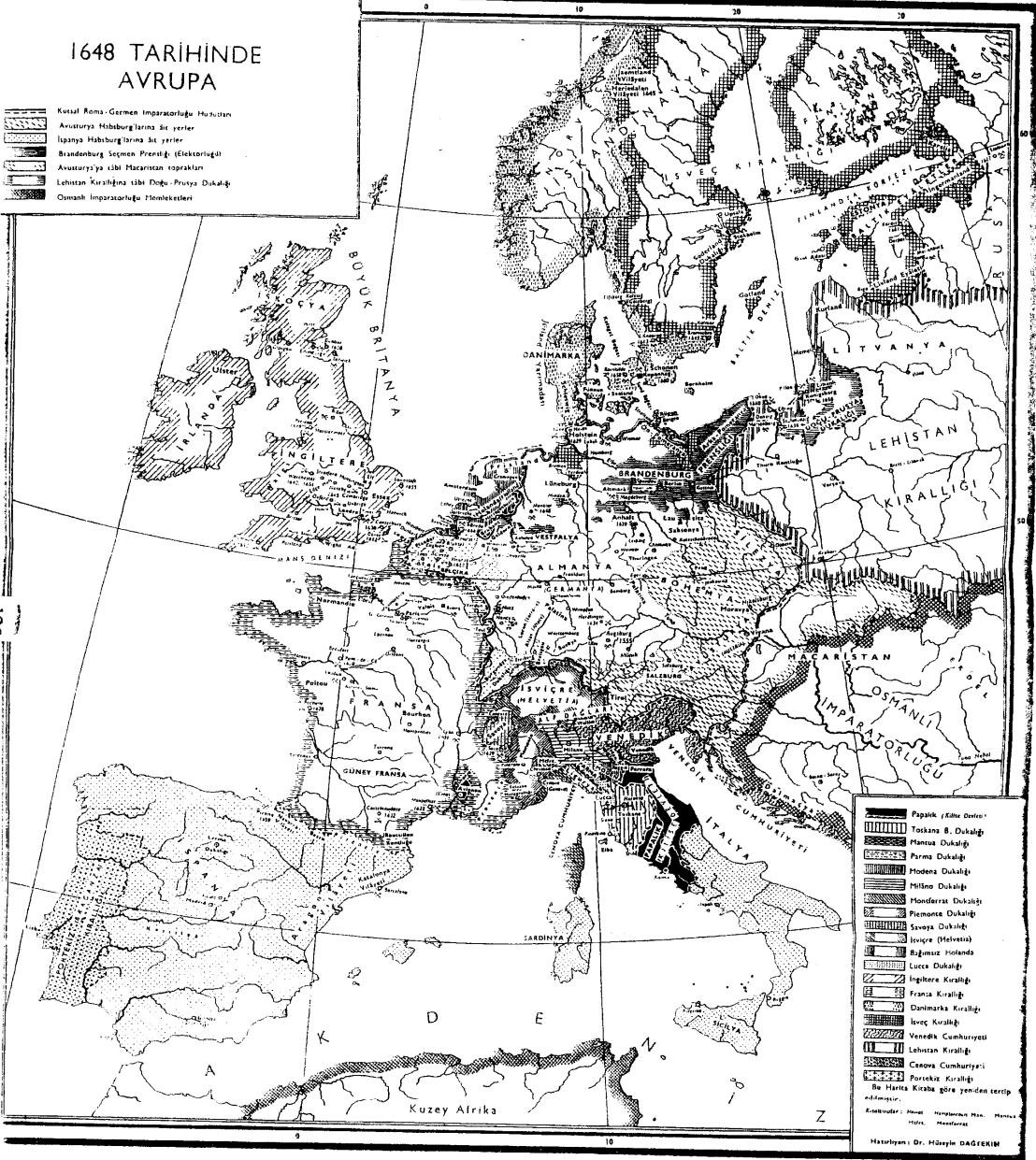
Kutsal Roma - German İmparatorluğu: Hükümler
 Lehistan Kralığına Babı Doga - Prusya Büyük
 Düküğü (1618-1660)
 İsviçre Kralığına verilmiş topraklar

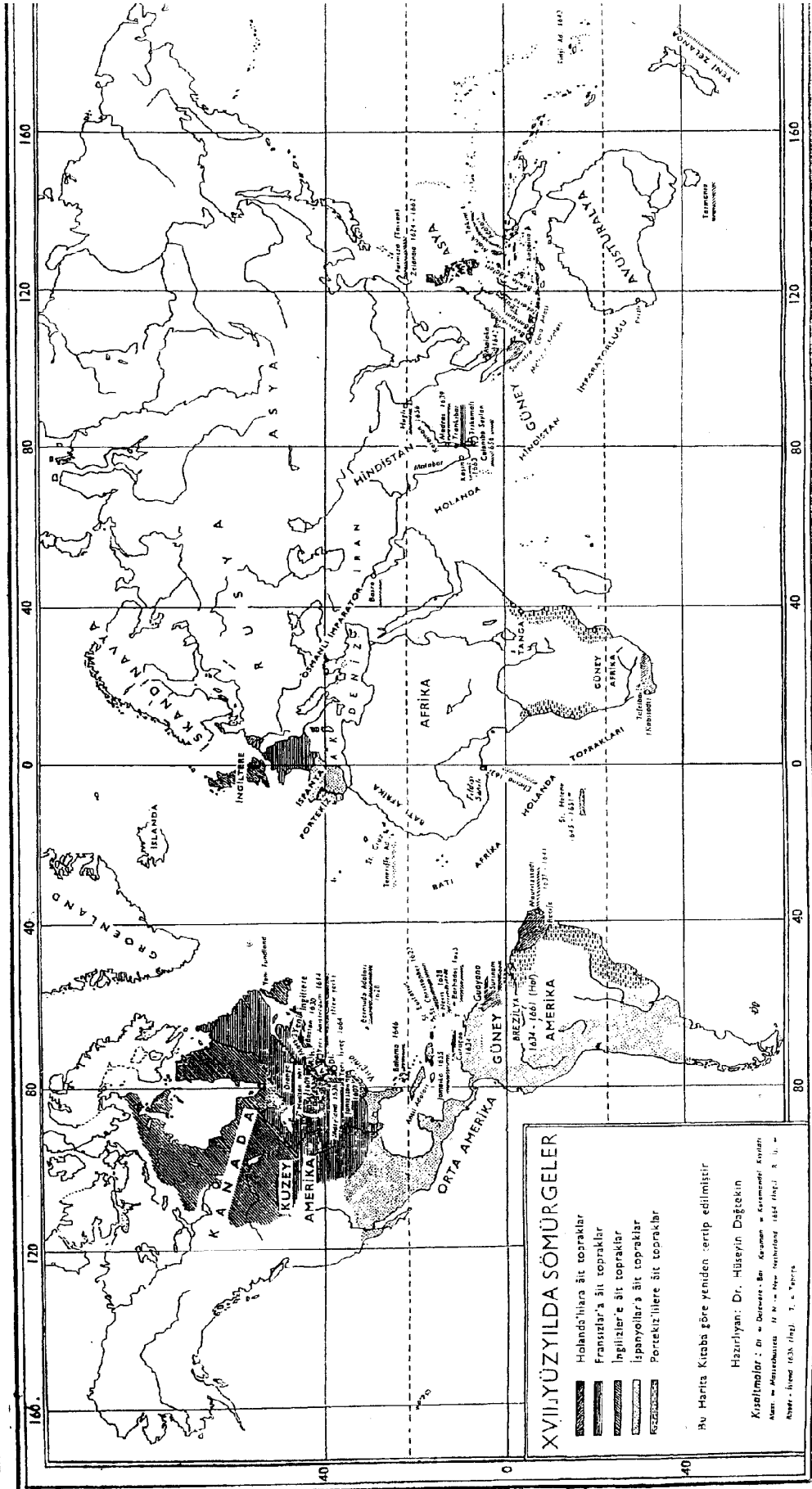
1648 de Şimalistliğine kavuşan Ruteniya (Holstein)
 Avusturya, Habsburg İsmine Alt yerler
 İmparatorluk kentleri ve çare toprakları
 Brandenbörg Şeytan Prensiği (Electoratı)
 Aşağı Palatina Şeytan Prensiği
 Bayern Prensiği
 Saksya Prensiği
 Me. Andriyana toprakları
 Fransa Kralığı toprakları
 Meiningen, Deşim, Anhalt
 Anhaltın Alt. Doga-Mecklenburg

1648 TARİHİNDE AVRUPA

- Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu sınırları
- Avusturya Habsburglarına ait yerler
- İspanya Habsburglarına ait yerler
- Brandenburg Seçmen Prensiği (Elektörolüğü)
- Avusturyaya sibi Macaristan toprakları
- Lehistan Kralığına sibi Polonya-Prusya Düküğü
- Osmanlı İmparatorluğu sınırları

ÖZGEÇMİŞ

1981 Elazığ doğumluyum. İlk, orta ve lise öğretimimi sırasıyla Keban Baraj İlköğretim İlkokulu, Keban Kız Meslek Orta Okulu ve Elazığ Balakgazi Lisesi'nden tamamladım. 1998 – 2003 yıllarında Yabancı Dil Hazırlık Sınıfı dahil olmak üzere Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm'ünde lisans eğitimimi tamamladım. 2004 -2005 eğitim öğretim yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde açılan Tarih Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programına başladım. 2005 yılında tamamladığım bu programın ardından yine Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında Tezli Yüksek Lisans'a başladım. 2004 yılında Tarih Bölümü Yakınçağ Anabilim Dalında Asistan olarak göreve başladım ve halen devam etmekteyim.